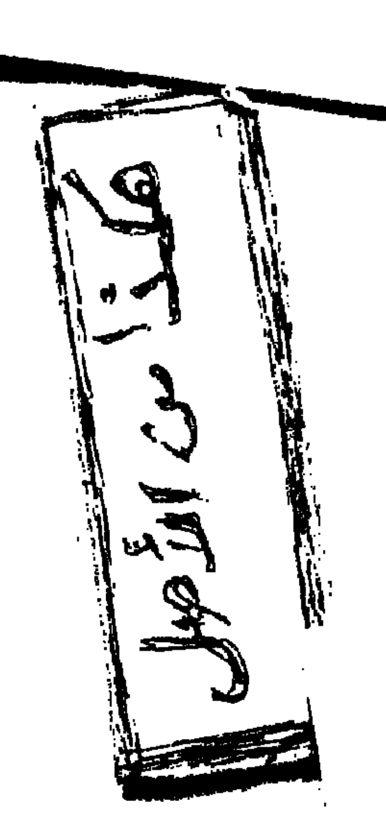
י"ג בתמוז, תשמ"ז 10.7.1987

אלגה גוטסדינר. האשה שגדלה עם נעל ביד

העולם על פי יוסי ביילין ■ האחות רבקה, גיורת במאה־שערים ■ מכה מתחת לחגורה. להשאר גבר על כסא גלגלים ■ אליס בארץ הבלהות. אשתו של רפי סויסה מדברת ■ רומל על רומל ■ אסיר מספר 31 ■

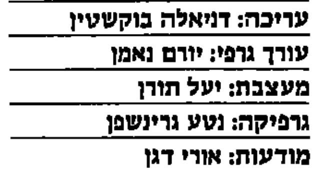
ל-4 ימים בלבד! חדשנו את המלאי לקראת העונה, מגוון מרהיב של מערכות סלון, כורסאות T.V וריהוט גן
רהוט איכותי במחיר שלא יחזור!
פתוח במוצ״ש 22³⁰-20³⁰
כל-בו שלום
עכשיו בהוזלות עד 35% ואפשרות ל-6 תשלומים
"G" כורסת T.V נוחה ואורטופדית. במקום 710 ש״ח רק 400 ש״ח ב-6 תשלומים 435 ש״ח.
ססמה - כורסת T.V עם שרפרף נשלף, במבחר בדים. בבד ריו במקום 870 ש״ח רק 695 ש״ח ב-6 תשלומים 750 ש״ח
"קופנהגן" כורסת T.V מסתובבת מתנדנדת + שרפרף תואם, עץ בגוון טבעי, בריפוד עור. במקום 1100 ש״ח רק 650 ש״ח ב-6 תשלומים 700 ש״ח
מאולבלות יום שכולו הנאה במאירלנד וכל-בו שלום מרכז הקניות והבידור הגדול במדינה
להנאתכם עד 01.00 בלילה.
מגוון רחב של מערכות ישיבה ממיטב היצרנים בארץ ובחו״ל, לבחירתך מבחר ענק של בדים או עורות - במחירים ללא תחרות
"גרונימוס" מערכת ישיבה בעיצוב אטלקי 3+2+1, נוחה וקומפקטית במידותיה. לבחירתך בריפוד עור או במגוון בדים.
בריפוד עור במקום 6380 ש״ח רק 4550 ש״ח ב-6 תשלומים 4950 ש״ח
בריפוד בד (כבתמונה) במקום 3120 ש״ח רק 2190 ש״ח ב-6 תשלומים 2380 ש״ח
בחנות החדשה בחיפה צ׳ק פוסט, שלמה בן יוסף 7.
רק 2695 ש״ח ב-6 תשלומים 2930 ש״ח
5300 ש״ח ב-6 תשלומים 5700 ש״ח
"COOL" מערכת ישיבה 3+2+1
רק 1650 ש״ח ב-6 תשלומים 1790 ש״ח
"מילנו" מערכת ישיבה תוצרת איטליה, 3+2+1
בריפוד עור (A) במקום 5400 ש״ח רק 4550 ש״ח ב-6 תשלומים 4950 ש״ח
"יוניה" מערכת רכה בעיצוב עכשווי.
בריפוד עור במקום 5930 ש״ח רק 5150 ש״ח ב-6 תשלומים 5600 ש״ח
בריפוד בד במקום 2600 ש״ח רק 2100 ש״ח ב-6 תשלומים 2280 ש״ח
יש סיבה למסיבת גן מבחר אדיר של רהיטי מרפסת וגן ממיטב היצרנים בארץ ובחו״ל, ובמחירים מיוחדים.
"מיסטרל" כסא פלסטיק חדש מעוצב להפליא, בשחור או לבן. רק 60 ש״ח במזומן. ב-6 תשלומים 65 ש״ח
"פלורידה" מערכה, נדנדת גן בעלת 3 מושבי פלסטיק. רק 390 ש״ח במזומן ב-6 תשלומים 425 ש״ח
שולחן "אביב" 220 ש״ח במזומן ב-6 תשלומים 240 ש״ח
רק 75 ש״ח במזומן. ב-6 תשלומים 80 ש״ח
רק 90 ש״ח במזומן. ב-6 תשלומים 98 ש״ח
כסא "נועם" (ללא ריפוד) 119 ש״ח במזומן ב-6 תשלומים 130 ש״ח
● המחירים כוללים מע״מ ואינם כוללים הובלה. ● עד גמר המלאי
25% במזומן ועוד 5 תשלומים שווים בצ׳קים (מינימום קניה 200 ש״ח)
ת״א - מגדל שלום, רח׳ הרצל 1, טל. 03-642911
חיפה - צ׳ק פוסט, שלמה בן יוסף 7
אדרון
גם אתה לא יכול להבחין...
כשאין רואים את
הבקבוק, התווית
והשם,
אפשר רק מדבר אחד
להתרשם - הטעם.
מזוג קוקה קולה וכוס
טמפו קולה
ותראה שגם אתה
אינך יכול להבחין*
טמפו
אז למה לשלם יותר?!
טעם ותאמין. טמפו.

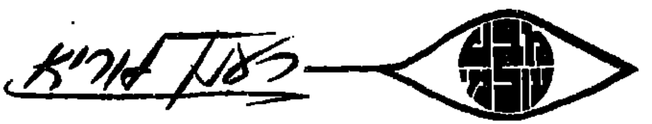
סופשבוע

י"ג בתמוז, תשמ"ז 10.7.1987

This Magazine is a Supplement to
Maariv International Edition

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראים יקרים,

הסרט "לא שם זין" שיצא השבוע לאקרנים, הוא קשה אבל אותנטי. שמו, לפי ספרו של דן בן־אמוץ, מסחרי אבל חוטא לתוכן. גיבורו, רפי לוי, מוכן לשים ועוד איך. הצרה שהוא לא יכול, אחרי שנפצע בקרב ופלג גופו התחתון לקה בשיתוק. אבל זו לא בדיוק כל הבעיה שלו, וגם לא כל הסיפור של הסרט על הנכה שלא משלים עם מומו, עוזיין את העולם ומסתגר בקליפתו. זה גם לא הסיפור המדוייק של אותם נכי צה"ל הסובלים משיתוק חמה. איך באמת הם מתמודדים בכסא הגלגלים עם משבר הגבריות הפצועה?

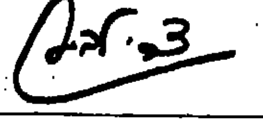
נילי מוסקונה־לרמן מספרת על שני נכים בכתבתה "מכה מתחת לחגורה", בעקבות הסרט, שעוד ידובר בו. אחד מהם, משה ("מוץ") מטלון, היה היועץ על בימת הצילומים. "מוץ" לימד את איקה זוהר, המשחק את רפי, איך לראות את העולם מגובה הכסא המתגלגל. פחות התחלקו בחוויות גן־העדן האבוד של המין כפי שהיה לפני הפציעה. אורי ברש, הנכה השני המרואיין בכתבה, מסביר שהנושא הזה הוא בחזקת טאבו גם בקרב הנכים. מעט מאד מדברים עליו. לא מקובל לחלוק ולהשוות רשמים. נושא כאוב ואינדיבידואלי מאד. איש לנפשו. מספיק שהכדור או הרסיס פיספס אפס קצהו של עצב כדי שהאחד יחוש מה שהשני איבד.

ברש חי לבדו ונשמע ממורמר. "מוץ" נשוי, אב לשתי בנות, ומאושר. שני עולמות. אם רוצים – יש חיים אחרי הנכות. יש תחליפים. אבל לא קל רק לרצות. זה גם לא תלוי בבת־זוג מבינה ותומכת. עם כל העזרה וההדרכה הנפשית שהם מקבלים, לא בלילה אחד מסוגלים להשתחרר מההשוואות בין לפני ואחרי. יש הרבה תיסכולים. נדרש מהבנאדם לעבוד קשה על עצמו. לא כולם מסוגלים לעבודה העצמית באותו קצב ועוצמה.

במקביל לסרט, ענין של מקריות, שלחה לנו סוכנות "גאמא" סיפור מצולם על אחת פטרישיה פרלמן, יועצת לענייני מין מקליפורניה שמתמחה בשיקום מיני של נכים משותקי פלג־גוף תחתון, בשיטה מקורית שלא מקובלת במרכז השיקום ב"תל־השומר". צרפנו את הסיפור לכתבה של נילי. עוד זווית של הבעיה. אולי רעיון. יש נקודה משותפת לה ולאורי ברש מתל־אביב. שניהם מטיפים לסביבה של הנכים להשתחרר מתדמית הקדומה והמטופשת שהשיתוק הופך אותם ליצורים לא־מיניים. שיחרור כזה ישחק תפקיד חשוב בשיקום גבריותם. אורי מצולק מהבעיטות שקיבל מהבלתי־משוחררות.

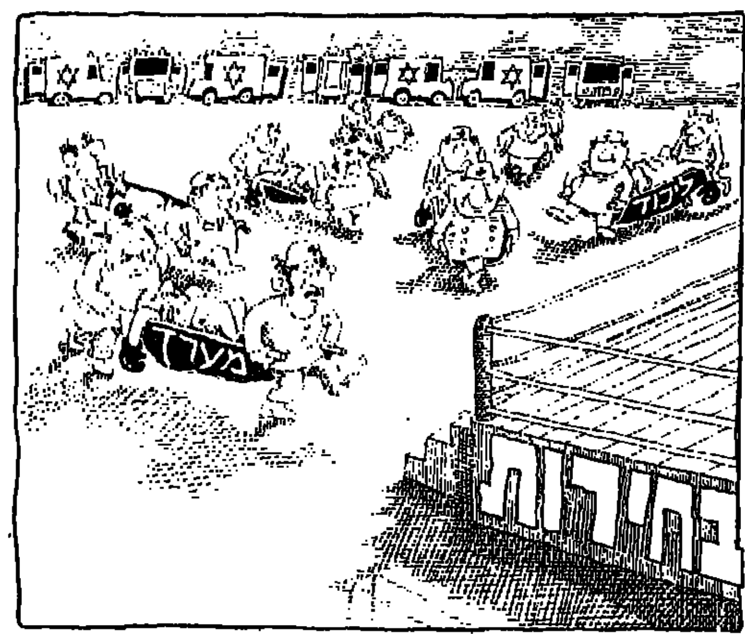
אבל לא זה עיקר תורתה של פטרישיה. בניגוד לעמיתיה, שמקדימים או מסתפקים בשיחות נפש ועצות, היא ניגשת מיד "ישר ולענין", כדבריה. שוכבת עם מטופליה בעירום מלא, היא וגם הוא. רק אחרי המעשים המעשיים, באים הדיבורים וההדרכות. פטרישיה מצאה שהגישה הזאת משחררת ובעיקר מנפצת את קליפתם הקשוחה של הנכים. בעקבותיה הם מוכנים לקבל תחליפים ובעיקר להרגיש שהמום שלהם איננו סוף העולם.

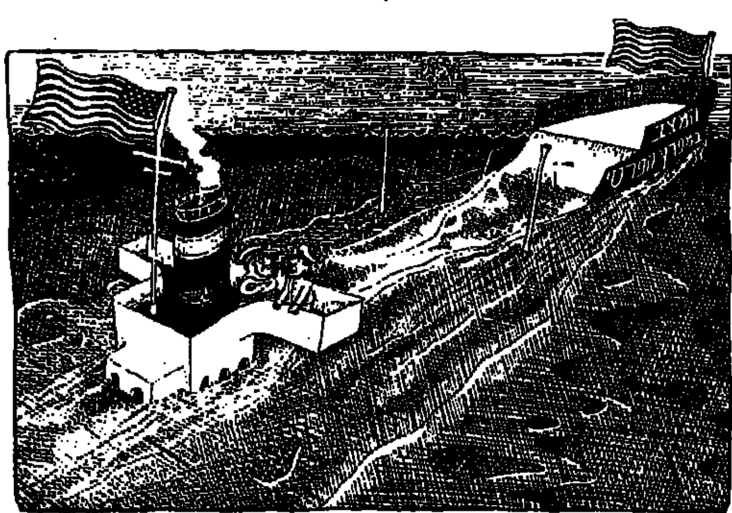

בשער: אלגה גוטסדינר. כתבה בעמ' 46-48. צילום: שמואל רחמני.

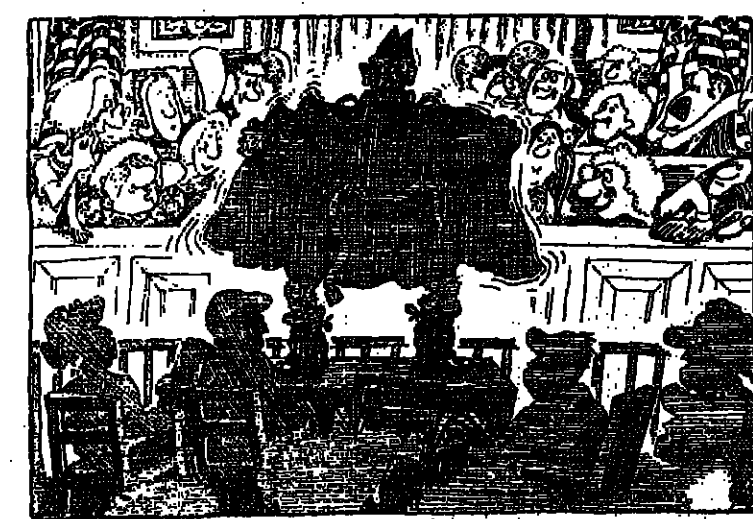

מירוץ האלופים

"אנחנו פשוט רגילים להצטרף למבצעים מוצלחים"

סוף סוף, קולונל נורת' מגלה הכל

העולם על פי יוסי

ד"ר יוסי ביילין, מנכ"ל חצי משרד החוץ, החצי החשוב. לא המושך בחוטים מאחורי הקלעים. משחק אותה דומיננטי בגלוי על הבמה. השקפת־עולם מעוצבת ומוגדרת לחלוטין, ואומץ־לב ציבורי להלחם עליה. הסנקציות נגד דרום־אפריקה זה הראש שלו, אפילו אם יצחק רבין קורא "לרסן את הפקידון". ביילין מעדיף את האקדמיה והכנסת. מעטים ישמחו אם ילך. הוא שייך למיעוט הזה.

מאת יעל פז־מלמד

קשה שלא להירבק באופטימיות (הזהירה כמובן) של יוסי ביילין. נכנסים אליו הלוך מי חום וגנרי וטרנספר, והפלשתינאי בן השנתיים מן "הזמן הצהוב" של רוד גרוסמן שחולם לחזור ליפו – וביילין אומר מבלי להזיז שריר בפניו: "הכל פתוח, הכל אפשרי, תהליך השלום בתנופה רצינית שכמוה לא ידענו מאז קמפ־דייויד. ההתפתחויות חיוביות מאד".

מזכירים לו את הקרע הנורא כעם, את הפער בין שתי עמדות שאינו ניתן לגישור, והוא: "אני מאמין שאפשר להגיע למכנה משותף, שיהיה מקובל על שני הצדדים. זה לא בשמיים". והסקרים? אלה המלמדים שיש ירידה חדה בפופולריות של שמעון פרס, נושא־הדגל של רעיון הוועידה הבינלאומית, האיש שאינו מרפה מן העניין, ושמוכן להפוך שמיים וארץ ואירופה לטובתו.

ביילין בשלו: "הסקרים האחרונים מראים שיש רוב בעם, אם כי רוב קטן, בעד ועידה בינלאומית".

רק כשמנסים להסב את תשומת־ליבו לפריחה היפהפיה של הוורדים ליד חלונו, הוא מושך בכתפו, מרים גבה, לא מבין בדיוק על מה מדובר. זה רלוונטי לתהליך השלום? לא. אז מה טעם יש לדון בכך, לתת על־כך את הדעת? חוץ מזה הוא לא בדיוק תנכ־טבע, ומשרד־החוץ זה לא בדיוק משתלה, והנה לכם כל הנימוקים כולם כנגד העיסוק בנושא השולי הזה.

במשרד־החוץ יאמרו פקידים בכירים שעובדים צמוד אליו, שהאיש הוא נצלן הזמן היעיל ביותר שהכירו. הוא עובד עשרים שעות ביממה, וכל דקה מחושבת אצלו. אין שיחות בטלות, אין פסק־זמן בין פגישה לפגישה. אם האורח מתעכב חמש דקות, מיד הוא מתנפל על הניירות. גם בדרכים הוא לא מבזבז זמן. תמיד הוא חמוש בכמה עשרות מיזכרים, דו"חות, ניירות־עבודה, עובר על־הכל במהירות מדהימה, כותב מה שצריך לכתוב, מעיר את הערותיו, ומעביר הלאה.

בשבוע שעבר נסע לכפר קרע, לחאפלה שנערכה שם לכבוד הקונסול החדש באטלנטה, מוחמד מסראווה. מאחר ומדובר בנסיעה בת כמה שעות, אפשר לעבור על הרבה חומר. אלון ליאל, העוזר המדיני של ביילין, ישב על־ידו המום. כל שלש דקות בערך צנח אל חיקו נייר אחר, ובעקבותיו: "תסתכל בעמוד שלש, סעיף 72. צריך לעשות משהו בנידון". "בעמוד 14 למטה יש משהו שיכול לעניין את א'". וככה זה נמשך כל הדרך הלוך, וכל הדרך חזור.

לפני מספר שבועות הוציאה אחת המחלקות של המשרד נייר שהביא את כל ההצבעות של ישראל באו"ם בשנה האחרונה. מדובר בעשרות, אם לא כמאות הצבעות. משהו מייגע מאין־כמוהו, שמפיל תרדמה עוד לפני שפותחים אותו. הנייר, או יותר נכון החוברת, הונחה כמובן גם על שולחנו של ביילין. למחרת קיבל אחד הפקידים במשרד שיחת טלפון. ביילין על הקו: "נדמה לי שבעמוד שמונה, סעיף זה וזה נפלה טעות. עד כמה שאני זוכר בהצבעה הזו ישראל היתה נגד, לא נמנעה".

"נפלנו מהכסא", מספרים באותה מחלקה, "כמובן שאחרי בירור קצר ביותר הסתבר שהאיש צודק. זו היתה הטעות היחידה בכל החוברת. היא לא חמקה ממנו. ומדובר על הצבעה די שולית, שהיתה ככר לפני כמה חודשים. איך הוא עלה על זה? אי־אפשר להבין. הרי אין בן־אדם במשרד־החוץ שקרא את כל החוברת הזו".

יוסי ביילין הוא קודם כל ובראש וראשונה אדם בעל השקפת־עולם מעוצבת ומוגדרת לחלוטין. ויש בו את אומץ־הלב הציבורי הנדרש כדי להלחם עליה, ואת העקשנות לא לוותר, גם כאשר נראה כי הכל אבוד. החיבור של שני המרכיבים הללו, הביא בסופו של תהליך לגיבוש שורת הסנקציות נגד משטר האפרטהייד של דרום־אפריקה שמתעמר בשחורים. באמצע השבוע עמד הקבינט לדון בהמלצות של הצוות הבין־משרדי, שבראשו עמד ביילין, אשר אכל הרבה קש וספג עלבונות לא־קטנים, בבואו להעלות את נושא דרום־אפריקה על סדר היום הציבורי. לפני כחצי שנה החליט ביילין לצאת עם הנושא כתביעה חד־משמעית שישראל חייבת להצטרף אל העולם הנאור, בבואו להלחם באמצעות סנקציות במשטר האפל והמפלה של דרום־אפריקה. אי־אפשר יותר לשבת בשקט. חייבים להוציא את "כוחותינו" מן המדינה הזו, להפסיק לייצא לה טכנולוגיה ומדע, וכמובן נשק. כאן הוא פגע בבטן הרכה של התעשיה הבטחונית, שאהבה יותר את הדולרים שקיבלה בעבור הנשק.

שר הבטחון, יצחק רבין, יצא בקריאה ש"חייבים לרסן את הפקידון". ביילין, אומר חבר קרוב, לטווח שנפגע עד עמקי נשמתו, ידע שהאיש צודק. "אני באמת רק פקידון, אמר לי אז. גם עד אותו אירוע חשב יוסי שעדיף להיות ח"כ מאשר מנכ"ל, אפילו זה של משרד־החוץ. אבל מאותו רגע ואילך קיבל החלטה נחרצת להגיע לכנסת. אני רוצה להשפיע בזכות ולא בחסד, אמר לי. אני לא רוצה להיות תלוי בחסדי איש", כך החבר הקרוב.

> **"יוסי אמר לי: אני באמת רק פקידון, ולכן רוצה להגיע לכנסת. רוצה להשפיע בזכות ולא בחסד. לא רוצה להיות תלוי בחסדי איש".**

אבל בכך לא תמו הניסיונות לטרפד את המהלך. ביילין יזם דיון בממשלה בנושא דרום־אפריקה. רבין פנה לשר הממונה עליו, עזר וייצמן (פרס היה אז באירופה ועיזר מילא את מקומו), וביקש ממנו גם לדחות את הדיון וגם לאסור על ביילין להתראיין בנושא זה בטלוויזיה בתכנית "מוקד". עזר נענה לשתי הבקשות. ביילין, כך נראה אז, התקפל מכל העניין, ולא חלפו שבועיים עד שנראה כאילו נושא דרום־אפריקה היה כלא היה.

ולא היא. ביילין, אומרים חבריו הרבים במשרד־החוץ, הבין שכדאי "לרדת למחתרת" ולעשות את המהלכים בצורה שקטה. לעזרתו בא שמעון פרס. העניין עלה בממשלה, ולפני כחודשיים הוחלט להקים את הצוות הבין־משרדי בראשות ביילין, שיגיש לממשלה הצעת־עמדה כרס הצעדים שיש לנקוט כנגד דרא"פ. "לא היה לו קל עם חברי־הצוות", מספר עובד בכיר במשרד־החוץ. "אחרי הכל, העמדות של אנשי משרד האוצר, או הבטחון, לא בדיוק קרובות לזו של ביילין. אבל הוא לא ויתר. הנושא היה בנפשו. הוא לא הבין איך יתכן שמדינה כמו ישראל לא תצטרף למדינות המערב בהטלת סנקציות על משטר האפרטהייד. העניין המוסרי הציק לו מאד, ממש אכל אותו, אבל לא רק זה. הוא חשב שיש תבונה מדינית בחיזוק הקשרים עם השחורים בדרום־אפריקה. והיתה, כמובן, גם הבקשה של ארצות־הברית, שהיה קשה מאד לדחות אותה. כך דרך־אגב, הוא עובד תמיד. חיבור של השקפת־עולם עם תועלת מדינית. וזה עובד, למרבה הפלא. מסתבר שאפשר גם להיות מוסרי וצודק, וגם להיות חכם".

מנהל בכיר בחברת מחשבים שבסיסה בארה"ב סיפר השבוע על הוראה של הממשל האמריקני להמשיך את קשרי המסחר עם דרום־אפריקה, לטווח שכלפי חוץ יש חרם אמריקני על מדינה זו. דייגו, אם...

(המשך בעמוד הבא)

> **"העניין המוסרי של האפליה הגזעית הציק לו מאד, ממש אכל אותו, אבל לא רק זה. הוא חשב שיש תבונה מדינית בחיזוק הקשרים עם השחורים בדרום־אפריקה. והיתה, כמובן, גם הבקשה של ארצות־הברית, שהיה קשה מאד לדחות אותה. כך הוא עובד תמיד. חיבור של השקפת־עולם עם תועלת מדינית. וזה עובד, למרבה הפלא. מסתבר שאפשר גם להיות מוסרי וצודק, וגם להיות חכם".**

ד"ר יוסי ביילין: "בוחן כל הזמן גם רעיונות של אחרים, וגם את עצמי ואת השקפת העולם שאני מייצג". (צילום: ראובן קסטרו)

שר החוץ פרס והמנכ"ל ביילין: דומים באישיותם, בהשקפת־עולמם, בסדרי העדיפויות. (צילום: רחמים ישראלי).

(המשך מהעמוד הקודם)

אותו מנהל, נימק את הענין בחשיבות האסטרטגית של דרום־אפריקה.

ידוע לך על־כך משהו? זה משנה במשהו את עמדתך?

ביילין: "לא, לא ידוע לי על־כך דבר. אולי זה נכון. אני לא שמעתי על־כך".

ידוע לביילין? אני שואלת מקורב.

"אני לא בטוח. מה שאני כן בטוח, זה שהוא, ואולי רבים אחרים כאן, לא יופתעו במיוחד. הממשל של רייגן הוא ממשל ימני מאד. זה בהחלט מתקבל על הדעת, למרות שקשה לי להניח ששוב הוא יחליט ללכת מאחורי גבו של הקונגרס. הרי הסנקציות על דרום־אפריקה הן החלטה של הקונגרס".

משרד המנכ"ל המדיני של משרד החוץ נמצא קומה אחת מתחת ללשכת השר. אם לא מקפידים להסתכל על האותיות הקטנות, אפשר בנקל לטעות ולהכנס למשרדו של אברשה טמיר, שתמיד נמצא איכשהו כאן, שם ובכל מקום. על הדלת של טמיר כמו על זו של ביילין יש שלט קטן כחול, שעליו כתוב מנכ"ל. שניהם, דרך־אגב, לא מרבים להכנס האחד לחדרו של השני. כששאלתי את מזכירתו של אברשה "כאן יושב יוסי ביילין?" היא השיבה "לא", מבלי להרים את הראש מהניירות.

"איזו טעות", אמרו שני עובדים צעירים שחלפו במסדרון וציחקקו לעצמם. איך הם מסתדרים עם שני מנכ"לים? זה מסבך את העבודה? "אנחנו רק פקידים קטנים כאן", הם אמרו, "מתכים להשלח לחו"ל. לנו אין שום בעיה. רק לפקידות הבכירה, וגם היא למדה לחיות עם הנושא. סך־הכל אין היום שום. עניינים מיוחדים במשרד־החוץ. העסק מתפקד די טוב".

איך הולך עכשיו עם אברשה?

ביילין: "להגיד לך שזה מצב אידיאלי אני לא יכול. זה לא אידיאלי לאף־אחד מן הצדדים, אבל זה המצב ולמדנו איכשהו להסתדר אתו. חלוקת התפקידים ביננו די ברורה, יש מעט מאד נקודות חיכוך. מסתדרים".

הם באמת מסתדרים ביניהם?

פקיד בכיר: "אפשר להגיד. אנחנו כבר עברנו דברים גרועים מאלה במשרד־החוץ. היחסים בין שניהם מאד לא טובים, אבל לזכותם ייאמר שזה לא בא לידי ביטוי בתיפקוד היומיומי. יש ישיבות שהם מנהלים שניהם, והעסק עובד. עד כמה שאני יודע הם לא מדברים אחד עם השני, אם זה לא נחוץ לעבודה השוטפת".

אתה נכנס אליו לפעמים לחדר להתייעצות משותפת?

ביילין: "לפעמים, אם צריך".

"לא צריך להגזים", אומר הפקיד הבכיר.

בתחילת אוקטובר שנה שעברה נראה היה שהכל יהיה שונה. אברשה טמיר, האיש של עיזר, תכנן להעביר את ניירותיו ותיקיו מלשכת מנכ"ל משרד ראש־הממשלה, אל הצריפים של משרד החוץ, עם השבילים המסויידים בלבן, שתמיד נראים מוכנים כמו ל"מסדר המפקד". היה ברור שהוא ימשיך כמנכ"ל משרד החוץ. ד"ר יוסי ביילין, אז עוד מזכיר הממשלה, הכין עצמו לכיוון שונה לחלוטין. הוא קיבל את הצעת האוניברסיטה העברית בירושלים, להיות מרצה בחוג למדע המדינה, התחום שבו עשה את הדוקטורט שלו. קצת התלבט מפני שאוניברסיטת חיפה הציעה לו פרופסורה, וגם זו של תל־אביב ניסתה למשוך לכיוון שלה, אבל ההכרעה נפלה על ירושלים.

חבר קרוב: "הוא באמת ובתמים רצה לחזור לאקדמיה, לפחות עד לבחירות. גם היום אני בטוח שאלמלא העיסוק בקידום השלום הוא היה עוזב הכל וחוזר לאקדמיה. הוא אוהב ללמד, אוהב לעסוק במחקר, אוהב את האווירה האקדמית. יש לו המון רגעים שנשבר לו מן העיסוק בלהיות מנהל. אבל הוא מרגיש מחוייבות עמוקה הן לשמעון פרס והן לענין הוועידה הבינלאומית. הוא לא יכול לעזוב עכשיו".

גם אז, באוקטובר של הרוטציה, הוא לא היה יכול להגיד "לא" לפרס. הבקשה היתה מפורשת. פרס רצה שהוא יעבור עמו למשרד החוץ, ידבר על התהליכים המדיניים בנושא השלום, שהחלו עוד כשהיה ראש־ממשלה, שניהם ידעו שעכשיו, יותר מאי־פעם, יש על מה לדבר. בעיקר עם חוסיין. אסור היה לקטוע את הענין, ופרס היה צריך את ביילין קרוב ליד. תילי־תילים של מלים כבר נכתבו על הקירבה המיוחדת ביניהם, שרק הולכת ומתהדקת עם השנים. כמעט עשור הם ביחד, דומים מאד באישיותם, בהשקפת־עולמם, בסדרי־העדיפויות שלהם. בפוליטיקה זהו נכס שפרס לא יכול היה להשליך מאחוריו, בפרט כשההכרעות בפתח.

ביילין רחה את מימוש החלום האקדמי. אלא שאברשה לא הסכים לוותר על סמכויות. היו הרבה חריקות, והיה צריך להמציא את הנוסחה המתאימה לדו־קיום במשרד החוץ. בסופו של דבר נהגו כמשפט שלמה. אגפי משרד החוץ חולקו בין השניים. אברשה אחראי על חמישה, ביילין על ארבעה. אבל מה שחשוב זה שצפון־אמריקה ואירופה הם שלו, וכן גם אגף החקר, וגם המחלקה המטפלת בדרום־אפריקה והמדינות הסמוכות אליה ביבשת השחורה. במשרד־החוץ אומרים שבמינוי של ביילין, לכד פרס שתי ציפורים: גם ניטרל את אברשה וגם לא נפרד מיוסי. במפלגת־העבודה, לעומת זה, אומרים שתחילת ההידרדרות של פרס בעיני הציבור, החלה במאבק הבלתי־מובן על תוארו וסמכויותיו של ביילין. היו אפילו שעות שהרוטציה עמדה בספק בגלל הענין.

אבל כל זה הוא נחלת העבר. כך גם ההתקפות הרבות על ביילין בענין החלטתו לעכב את הפצת האמנה הפלשתינית בקרב נציגויות ישראל בעולם כנרבך חשוב בהסברה (ביילין: "אני סבור שזה לא נכון לעסוק בתעמולה שלילית. אנחנו צריכים להגיד מה אנחנו עושים, ולא כמה הם רעים. מה זה עוזר לנו?"), וכך היה גם עם הצעקה שקמה כאשר החליט שבמסמכי משרד־החוץ לא יוזכרו עוד "יהודה ושומרון וחבל עזה" אלא ייכתב רק "שטחים מוחזקים".

בכלל, ביילין אינו מנכ"ל של מאחורי הקלעים. הוא דומיננטי מאד, משמיע את עמדותיו בכל פורום אפשרי, משפיע מאד, הן בזכות קירבתו לפרס והן בזכות ניתוחיו המעמיקים והעובדה שאיננו מסתתר.

(המשך בעמוד 44)

"ההנאה שלי היא לא ממשחקי כוח. אולי, אם הייתי משופשף בכך יותר, הייתי יכול ליהנות מכך. אני רוצה ליישם רעיונות. היכולת שלי היא בעיקר בהצגת תיזות, בחינה מתמדת של רעיונות. אני לא מקבל שום דבר כמובן מאליו".

האחות רבקה

רבקה לארקין, היתה קאתולית אדוקה בארה"ב, חניכה של נזירות, מוסמכת בספרות אנגלית, נשואה לנוצרי ואם לילדים. היום היא גיורת בירושלים, גרושה, חיה חיים של נזירות סגפנית במאה־שערים, מגדלת בדירה קטנה ודחוסה ילדים פגועים, אוהבת ומטפחת אותם כמו את בניה הטבעיים. רבקה אומרת: "כל דבר שאני עושה צריך לגעת בקדושה".

מאת תלמה אדמון

נכנסים בשער ברזל ירוק, תמיד פתוח לרחוב. כמה מכני אבן דחוקים מסביב, מוצלים, ובמרכז – פרוץ לשמש לבנה – הבית של רבקה לארקין טברסקי. חצר מעופרת בשוליים הדרומיים של מאה שערים מובילה אל מתחת לקשת עץ רעועה. מעל לקשת תלויות שמיכות צמר־גפן מרופטות. שני עצי משמש מרצדים בשיא לבלוב ירוק. זה הגוי כאן. אחרי שלוש מדרגות בטון חשוף הדלת, פתוחה תמיד לחצר. בפתח ישנה רבקה, ספר תפילה בידיה ושפתיה נעות. היא הרימה עיניים, נתנה בבאים מבט בהיר, ובחיוך צנוע הצביעה על הספר. שקט מתוק שרר בתוך עזובת הבית הזעיר הזה. עד שרבקה סיימה את התפילה נישמע רק רחש העלים מבחוץ, ותנומת התינוקת ניצה (שם בדוי), הגיחה רגיעה על הבוקר.

"וולקאם טו בית קטן וילדה קטנה", אמרה רבקה חרש וצחקה בתום התפילה, קולה נמשך מתוך השקט הגינוח. מתוך פניה שפעה נהרה של התרוממות־רוח. הניקיון שבעיניים הירוקות הביל. שלוות־נפש ובטחון ושמחה שהיו מספיקים לעם גדול ומצוברח. היא הניחה מפית נייר בעמוד 194 בספר, וסגרה את הדפים על המלים "כי אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה ה', רופא חולי עמו ישראל". תפילת שחרית של גיורת שבאה מאמריקה, מצאה חדרון לחיות בו בירושלים, ולטפל בו בילדים חולים של אנשים אחרים.

היא חיה בדלות גדולה ושמחה בחלקה. אשה מאמינה עד עמקי נשמתה. כל שטח ביתה כחדר ילדים קטן. בכניסה עומד שולחן תג'גי ענק שתופס את מרבית הריצפה. על השולחן מפה מרובבת, ועליה מנורת כסף נטופת חלב. מסביב לפמוטים מונחות בפיזור קופסת קורן־פלקס פתוחה, שקית סוכר פתוחה, קופסת "מטרנה", אבקת תחליף חלב־אם. בצד, סמוך לדלת, ליד הכסא שבו יושבת רבקה ופניה אל החוץ, מונח ספר בכריכה צבעונית: "מגילת רות". באנגלית ובעברית.

בסנטימטרים המעטים שבין השולחן לקיר קבוע כיור קטן; לידו תנור אפיה עם כירה, הפריט המודרני היחיד שמעיד על קיום פיזי של בעלת הבית. כל מעט השאר הוא: כוננית איצטבות עשנה ולא נאה, עמוסה בספרי תורה וספרי עיון באנגלית. שתי מיטות תינוק ישנות, כורסה נפתחת ושלושה כיסאות. ואין מקום לחפצים. לכן אין מקרר כאן, אין מיטות. גם לא ארון משכח. אדם מבוגר חייב לצדד גוף כשהוא נע בבית. מיטות התינוקות ממוקמות במסדרון צר ומקוצץ, שסופו מדרגות עץ לא נוחות המוליכות לחדר פרוץ שלא משתמשים בו.

כל המראה מוותר על יופי חיצוני, על נוחות, על סדר, ניקיון. אחרי כמה שעות בחברת רבקה, נמוג הזעזוע של התמונה הזאת. אהבה, אהבה גדולה מנקה את הבית הזה, מרחיבה אותו, מיפה אותו, מקיימת. בתוך גיבוב החפצים הנורא מתפקדת בנועם אינסופי אשה שרגליה נטועות הכן על הקרקע, אך עולמה רוחני כולו.

אילו זרמו חייה במסלול שהותווה להם מראש, היתה היום מרצה לספרות אנגלית באוניברסיטה, אשת שופט נכבד בפיירפילד, קונטיקט, ארה"ב. היא יכלה להמשיך ללמוד אמנות ומוסיקה, ללכת בכל בוקר לבריכה ולשחות, כפי שנהגה לעשות שנים, לצאת למסעות מתנאות, להסיע את ילדיה לחוגי העשרה, להשתתף במסיבות משפחתיות בחג ההודיה. היא בת 44 היום, ונראית מבוגרת מגילה. המטפחת הכהה המחביאה את שערה הגזוז, מדגישה קמטים ועיגים על מיצחה ובזוויות עיניה. יש לה גוף גרול־יחוק ופנים רחבים, הלחיים לוהבות באדמומית של עשייה מתמדת. אילו בחרה אחרת, והדבר הוצע לה, היתה נבלעת בלי להתבלט בקהילה מורמונית בצפון אמריקה.

אבל היא בחרה ביהדות. "זה קשה להפוך ליהודיה. יש הרבה מכשולים בדרך. זה מפני שלא כל אחד יכול להיות יהודי. את התורה צריך להרוויח. יחד איתי נרשמה לעליה משפחה יהודית. הם ביקרו במשרד בניו־יורק פעם אחת ואחר־כך הכל טופל בשבילם, עד מועד העליה. אני הייתי פעם אחת, פעם שניה, פעם שלישית. רק בפעם החמישית הפסיקו להריץ אותי ממקום למקום עם הניירות. אני לא אומרת על עצמי, אבל המבחנים הקשים נועדו לגרום לכך שרק מי ששווה, יוכל להתקרב לתורה. הרבה יותר קל להיות מאמין של איזה גורו. אתה נכנס לאיזה אולם, מתיישב על הריצפה, חושב טרנסצדנטאלית, ועל הבמה יושב לו גורו בשיכול רגליים. בעייה להאמין?"

בגיל 37 ניתקה רבקה לארקין את כל קשריה המשפחתיים. היא התגרשה מבעלה, הצטרפה לקהילה היהודית בסטאנפורד, קונטיקט, והתגיירה. עמה באו שלושת ילדיה, רחל־ליזה, שרה־שירה וחיים. "הגר אינו אמור לשמור על קשר עם משפחתו. מאז שאני בישראל לא ראיתי את אמא, שגרה היום במיין. לא שמעתי מהאחים והאחיות שלי. אם היו באים אלי, ודאי הייתי מקבלת אותם יפה, בגלל הכנסת אורחים, אבל אני לא כותבת להם ולא מטלפנת. רק בעלי לשעבר היה כאן כמה פעמים, כדי לבקר את הילדים".

היא נולדה וגדלה במאונט־ורנון, פרוור ניו־יורק. משפחת ווינאנס גידלה שמונה ילדים באווירה דתית נוצרית קאתולית. ביקורים קבועים בכנסיה, לימודי דת אצל נזירות. רבקה הצעירה, מוכשרת ותאבת ידע, לא חדלה ללמוד גם לאחר שנישאה. יש לה תואר שני בספרות אנגלית. לדבריה, דווקא הקריאה המרובה בספרים היא שהביאה אותה אל היהדות.

"הרי אדם תמיד מחפש את האמת. פנו אלי נציגים של כל מיני דתות. אפילו באו אלי בהאים, ומאמיני גורו הודיים שונים. למרות שגדלתי בבית נוצרי אדוק, המחשבה תמיד היתה פתוחה לדתות אחרות. אין שום דבר אנטישמי ברקע שלי. תמיד רציתי לדעת מה עומד מאחורי הערכים האנושיים של האדם. קראתי הרבה, וגיליתי שכל ההצדקה לערכים האלה נמצאת בדת היהודית".

רבקה מדברת אנגלית, אידיש, עברית, אבל כל השפות שלה צרות היום, מצומצמות למלים הכרחיות של יום־יום. קליטת העברית קשה לה, ותמיד היא מעדיפה לדבר אנגלית. זהו, בכלי דעת, הקשר העקשני היחיד עם עברה. למעשה, חיה האשה המשכילה הזאת רוב שעות היום בעולם רומס ממלים. יש בו הברות, ונהמות, וקטעי לחנים, והרבה מגעים גופניים עם ילדים. אבל אין שיחות אינטלקטואליות, או סתם חילופי רגש ודעה עם אדם מבוגר, בגילה. גם גבר אין בחייה. כל היום היא מדברת עם ילדיה באנגלית, עם ערבים במחוות יד. עם זקנים חולים שחולפים ליד החצר, ונכנסים לשתות קפה מן הכוס האחת שיש במטבח, היא מדברת עברית, ועם השכנות באידיש. היא שרה מילות אהבה באידיש ובאנגלית לשני הילדים הפגועים שהיא מטפלת בהם, ילדים להורים שלא יכלו להתמודד עם הקושי. לרבקה אין קשיים. לא כלכליים, לא גופניים, לא נפשיים. "כל דבר שאני עושה", היא אומרת, "צריך לגעת בקדושה".

שני בניה, ישעיהו, בן שבע, וחיים, בן 10, נמצאים בתלמוד תורה מן הבוקר עד עשר בלילה. בתה הבכירה, שרה־שירה (22), גרה בצמידות אליה, עם בעלה, חסיד בעלז והתינוק, בן חודש. רחל־ליזה, הבת השניה (21), נסעה לאמריקה להתלבט בנוגע לעתיד. כל שעות הבוקר רבקה שומרת על מיטתה של ניצה, תינוקת לא שלה, בת תשעה חודשים, שנולדה פגועה בתסמונת קורנליה דלאנגה. בצהריים חוזר אבי (שם בדוי) מבית־הספר לעיוורים. ילד בן חמש וחצי, שנולד עיוור למשפחה ברוכת ילדים בירושלים, לא מדבר, לוקה בהתקפי אפילפסיה.

(המשך בעמוד הבא)

"הרי אדם תמיד מחפש את האמת. פנו אלי נציגים של כל מיני דתות. אפילו באו אלי בהאים, ומאמיני גורו הודיים שונים. למרות שגדלתי בבית נוצרי אדוק, המחשבה תמיד היתה פתוחה לדתות אחרות. אין שום דבר אנטישמי ברקע שלי. תמיד רציתי לדעת מה עומד מאחורי הערכים האנושיים של האדם. קראתי הרבה, וגיליתי שכל ההצדקה לערכים האלה נמצאת בדת היהודית".

(צילום: יוסי זמיר, "סקופ 80")

הבית של רבקה לארקין. "הילדה הראשונה שטיפלתי בה היתה בת 12, חולת אפילפסיה. היא לא היתה מדברת, רק צורחת. השכנים התלוננו. אמרתי להם: זה הדיבור שלה. ככה היא מביעה שמחה".

(המשך מהעמוד הקודם)

"באתי לארץ עם שלושים דולר בכיס. רק מאמונה ורצון באתי הנה. היה לי גבר צעיר, כשחייתי בסטאנפורד. הוא לא רצה לבוא אתי הנה. הגעתי עם שלושה ילדים, וזמן קצר אחר־כך חל תשעה באב. צמתי והתייבשתי. בבית־החולים אמרו לי: ליידי, יו אר פרגנאנט".

וכך נולד ישעיהו. "היתה לו הזכות להוולד בישראל. הוא כבר נולד יהודי", היא אומרת בגאווה עצומה. "אם הייתי צעירה יותר, והייתי באה לבד לארץ זרה עם שלושה ילדים, ואז מגלה שאני בהריון, ויולדת לבד, בטח ליבי היה נישבר. אבל היתה לי אמונה".

היא עלתה לארץ ב־97' והתיישבה בדירה שכורה בבית־זגן, בסמיכות לרב הקהילתי. ברבות הימים אימצה לעצמה את שם משפחתו של הרב טברסקי. "יותר הגיוני שלילד שלי יקראו חיים טברסקי מאשר חיים לארקין, לא?"

תחילה התפרנסה מהוראת אנגלית באוניברסיטה. אחרי הלידה התקשתה להמשיך, והחלה לעסוק בנקיון בתי אחרים. הבית בפיירפילד, עיר יפה על שפת אגם תיירותי, נמכר. "קיבלתי 30 אלף דולר מהמכירה, האין זה נפלא? פינקתי אז את הילדים בכל מה שאפשר. עכשיו הכל נעלם". היא פורצת בצחוק עצום, כמו סטודנטית אמריקנית שניקלעה למאה שערים. מאחרי ההופעה המאופקת של האשה הארוקה משתוללת בחורה אמריקנית הרפתקנית. היא מניחה בין תפילה לתפילה, בצורה מסודרת ומבוקרת, תורמת למצב־הרוח המרומם.

בשעשר הגיעה ורדית, פיזיותראפיסטית מהמחלקה להתפתחות הילד של משרד הבריאות. רבקה הוציאה את ניצה מהמיטה. תינוקת כחושה, גופה צפוד לאחור, שערה ארוך, מכסה את מיצחה הנמוך. גפיה זעירים. העפעפיים הכבדים מתקשים להתרומם ולגלות את האישונים. בגיל שבו ילדים בריאים עומדים על רגליהם ומבצעים הברות קוהרנטיות ראשונות, ניצה עדיין לא מתהפכת במיטה, ובכית עמום, חנוק, נטול דמעות. רבקה חיבקה את התינוקת, החליפה לה חיתול וגופיה, סמכה את פניה בנומת צוארה, כשהיא לוחשת לה מילות אהבה ושמות חיבה.

אחר־כך פרשה אחת משמיכות הצמר־גפן על הכורכר שבחצר, וורדית ישבה לטפל בתינוקת. מסביב העיבה רבקה כיסאות רעועים, ופלי משים צמחה שיחת נשים בסמוך לעצי המשמש.

"הילדים האלה", אומרת רבקה ומתכוונת למוכי הגורל, "הם מתנה מהשמיים. ההשפעה שלהם על הילדים שלי, נפלאה, בלי עין הרע".

"הילדה הראשונה שטיפלתי בה היתה חולת אפילפסיה. היא היתה בת 12 ומצאתי אותה סגורה בחדר מיוחד, בחנות של אביה, כאן, בירושלים. אמרתי לאבא: איך זה יכול להיות? היא ילדה. היא זקוקה לשמש, לאוויר צח. לקחתי אותה אלי למשך כל שעות היום, הייתי הולכת אתה לגינה. היו לה הרבה התקפים, אבל הראיתי להורים שלה שאין מה להתבייש, שאפשר לצאת איתה החוצה. היא לא היתה מדברת, רק צורחת. השכנים התלוננו. אמרתי להם: זה הדיבור שלה. ככה היא מביעה שמחה. אני הבנתי אותה. אחרי כמה חודשים ההורים לקחו אותה בחזרה אליהם. היום הם הולכים אתה לסופרמרקט, נוסעים אתה במכונית. היא אדם, לא חיה שכולאים אותה".

רבקה חותרת תמיד לרגע שבו ההורים יאספו את ילדם לביתם. כשההורים של ניצה מגיעים לביקור, היא דוחפת את התינוקת לזרועות אמה. ההתייחסות שלה לילדים הפגועים, סוחפת. אין כאן זמן או מקום לחשיפה הדרגתית. באמריקה הקימה מועדון פעילות לילדים מוגבלים. בתחילה היו שם 19 ילדים. בסוף השנה היו 91, וההורים שיתפו פעולה, תרמו כספים וסיפקו חומרים. מאז שהיא מתגוררת במאה שערים טיפחה כמה ילדים מוגבלים. גרו אצלה נשים בהליכי גרושין, זקנים ערירים. והיה גם תינוק חולה מאוד, שנפטר במיטתו, לילה אחד. כל הדרך לבית החולים נישקה את גופו הקר וסרבה להשלים עם המוות. אחר־כך אירגנו בניה תור אמירת תהילים בבית הכנסת לעילוי נישמת הפעוט.

כשבאה העובדת הסוציאלית להציע לה לקבל את ניצה, כבר היתה מטופלת באבי. ובכל זאת גלשה לבית־החולים, הציצה בניצה והתאהבה. אחר־כך באה מדי יום וקשרה יחסים עם התינוקת. כשהכירה את האם, אמרה לה האחרונה: "זאת את שתקחי אליך את ניצה?". "לא", ענתה רבקה, "זאת את שתקחי אותה".

בימים הראשונים שלאחר הלידה היה גוון עורה של ניצה כחלחל ומכוסה שיער. היא היתה חולשה והרופאים היו פסימיים לגבי הסיכויים שלה לחיות. היום היא ורדרדה ככל התינוקות, מגיבה בחיוך לליבובים, תופסת אצבע מלטפת, נרגעת רק בזרועות רבקה. כמה מן הנבואות הרפואיות מתמוססות נוכח האשה האוהבת הזאת.

ורדית: "כשבאתי הנה בפעם הראשונה נדהמתי מכמה עמוס המקום הזה, כמה קטן ולא מאורגן, אבל האשה הזאת היא כל־כך חמה ונהדרת, אף פעם לא פגשתי מישהי כמוה".

בשתים־עשרה בא רבי אליעזר. לא בטוח שזה שמו באמת, אבל כך קוראת לו רבקה. יהודי זקן, כחוש כמו מקלו. פיו חסר שיניים. "אה", נאנח רבי אליעזר, וישב על הכורסה הזוויה, בפינה, מאחורי הדלת. "אה, אה, אה".

"מה יש, רבי אליעזר?", צהלה לקראתו רבקה, "מה אתה נאנח? הכל בסדר". היא תקעה לידיו את ספר הזוהר ופנתה לחתל את ניצה. רבי אליעזר סיפר אל החדר הצר על הבחילות, הצרבות, הכאבים המענים אותו יום ולילה. איש ערירי שהכחין בדלת הפתוחה של רבקה, ובא לכאן מדי יום. אחרי שקרא מעט, נשען ראשו לאחור ונחרתו מילאה את הבית.

אז נכנסה לחצר ערביה צעירה ורזה. הפשילה כמה שמיכות מעל ערימה לא מזוהה שבחצר, ושלתה

(המשך בעמוד [illegible])

מכה מח[illegible]ת לח[illegible]רה

מלחמת הקיום של הגבר בכסא גלג[illegible] משותקי חצי גוף [illegible] בעקבות הסרט "לא שם זין". לא בדיוק המיבור הכ[illegible] [illegible] אחרי השיחה [illegible]רות. אפשר גם להוליד ילדים. אבל "כל האגו ע[illegible] איך הייתי פעם, [illegible] היום. עולים בראש כל התחושות והביצוע[illegible] [illegible]ים לפני הפציעה. [illegible]סכול".

מאת בילי מוסק[illegible] צילומים: שמואל רחמנ[illegible]

בשתים־עשרה וחצי בצהרים בקפה "שלי" ביהודה המכבי, בתל־אביב, אנשים אוכלים ארוחת־צהרים קלה ומשמיעים, פה ושם, קולות של צחוק. המכונית האמריקאית הארוכה, שמטפסת על המדרכה, מצליחה להזיז כמה זוגות עיניים מכיוון הסלט והשניצל – מנת היום – לאקשן על המדרכה שממול. מהגג של המכונית מתחילים לזוז מתקנים משונים. המבטים, שעוד מהססים בין האמריקאית לשניצל, מנצחים לטובת האמריקאית.

ההצגה מתחילה. החלונות של המכונית מורמומים בקצב חרישי. מנוף מוריד מהגג כסא גלגלים מקופל, שניפתח לבד בתנועות רכות. הבחור במכונית מושך את עצמו מהמושב של המכונית לכסא. המבטים של האנשים סביב השולחנות הלבנים הקיצרים, מלווים את תנועת הגלגלים של הכסא פנימה לקפה. מטר מהפתח, מתחילים כמה אנשים להזיז כסאות הצידה כדי לפנות מקום. העיניים שלהם כבר תקועות עמוק בסלט הירקות כשהגלגלים מסתובבים בין השולחנות.

הבחור מצביע על שולחן בפינה ואומר למלצרית משהו כמו: "את הכסא הבאתי מהבית". המלצרית מקפידה לצחוק. מהפה יוצא לה קול לא שקט. הבחור על הגלגלים כבר מסודר ליד שולחן, מזמין קפה. העיניים של הקהל עוזבות את הבמה, שיקשוק של מזלגות, השיחות ממשיכות בנקודה שהפסיקו, ברקע אשה אחת מספרת בדיחה וגבר צוחק מולה בקול רם.

משה ("מוץ") מטלון נפצע במקרה. שנת שבעים ושלוש. משאית עם תחמושת בדרך לרמת הגולן. הוא כבר ישב בג'יפ ליד המ"פ שלו, שניהם רצו לנצל את הנסיעה כדי לדבר ביניהם. בדיוק באותו רגע הגיע חבר שאמר לו: "עשה טובה, תן לי לשבת בג'יפ, אני מת מעייפות, לא ישנתי לילות". בלי להוציא מלה קפץ מוץ מהג'יפ, פינה את המושב הקידמי ורץ למשאית. כעבור שעה של נסיעה, בדרך תלולה, המשאית התהפכה. הוא היחידי שנפצע קשה. מה שקוראים משותק בפלג הגוף התחתון. "טוטאל לוסט", הוא צוחק. בכלל, כל כמה דקות הוא צוחק. על הרגליים הקפואות שלו, על העגלה שהוא סגור בה, על מה שהיה פעם ועל מה שקורה היום.

(המשך בעמודים הבאים)

"היא התיישבה עלי, התחבקנו והתנשקנו והיינו כמו שיכורים. אבל זה היה שמעון דגני. כשהיא חזרה לחברים ולהורים שלה, היא חזרה גם לשפיות".

(המשך מהעמודים הקודמים)

השיחה שלנו מתחילה בנקודה שבה נגמר הסרט "לא שם זין". מוז היה היועץ בסרט. ייעוץ, הוא אומר, זה ללמד אנשים בריאים לשחק בטבעיות את הנכים, לתפקד בעולם מגובה מטר ארבעים וחמש. להיות אתמול גבר והיום סמרטוט. הוא אוהב את הסרט, אבל לא מרגיש כזה. לא סגור, מתנכר ועויין כמו הגיבור בסיפור. מוז פותח את הבית שלו לאנשים. מסיבות, ערבים על הדשא, מאבים, בירה, שיחות גברים. ענת, אשתו, מחייכת חיוך קטן מהצד.

החזית השקופה של המסעדה פונה לרחוב. ילדה אחת, אולי בת שש, חוזרת בקפיצות של קלאס על רגל אחת מבית־הספר. למוז יש בבית את יעל – ילדה בת חמש. לפני זמן אמרה לו, "אבא בוא, אני אלמד אותך ללכת".

"החזקתי את התינוק של אחי בידיים וחשבתי: זה לא פייר, זה צריך היה להיות הילד שלי לא שלו. אני יותר גדול ממנו. איך הוא עושה לי את זה?"

זה פחות או יותר המשפט שמכתיב את כללי המשחק של אנשים על כסאות מתגלגלים. אורי ברש לא מחייך באותו קצב של משה מטלון. הם רק מכירים, לא חברים. "סרט דחוס וסטריאוטיפי שהשאיר אותי אדיש", הוא אומר. "את זוכרת את הסצינה שהוא דוקר את הרגלים במזרק כדי לראות אם הוא מרגיש אותם?" זוכרת. "חכי רגע", הוא אומר. לוקח ביד רגל אחת שלו, שם על הרגל השנייה, מוריד נעל, מקלף גרב. כף הרגל שלו מלאה פצעים קטנים. כמו ילדים שנעקצים מיתושים ומגרדים עד שיורד הרבה דם. "רואה? זה מה שקורה מכסא גלגלים. לפעמים את פוצעת את הרגל בכסא, כי במקרה לא שמת לב איך הכסא עלה על הרגל, ולהרגיש הרי לא מרגישים שום דבר". הפצעים הם מהסוג הזה, הוא מסביר, לא דקירות של מזרקים, לא דרמות.

יש לו אח צעיר ממנו בתשע שנים. לאח נולד עכשיו תינוק. אורי ברש: "החזקתי את התינוק הזה בידיים שלי וחשבתי: זה לא פייר, זה צריך היה להיות הילד שלי לא שלו. אני יותר גדול ממנו, אני החזקתי אותו על הידיים כשהיה קטן, טיפלתי בו, גידלתי אותו. איך הוא עושה לי את זה. והיתה לי בעיה לאהוב את הילד הזה".

אורי ומוז, בערך באותו גיל, כבני שלושים וחמש, שכונות תל־אביביות מכובדות, מעגלים של חברים, תנועות נוער, שרות חובה, פציעה. מוז גמר תואר ראשון בקרימינולוגיה וסוציולוגיה. היום הוא מארגן טיולים בארץ ובחוץ־לארץ לנכים ולמבוגרים. לבית שלו בהרצליה פיתוח יש גג משולש מצופה רעפים אדומים, ודשא ירוק. בפינה של הדשא מקופלות שתי עגלות, אחת של הילדה הקטנה ולידה כסא הגלגלים. נועה ויעל, הבנות, משחקות עם חתולה בחצר. העוזרת שוטפת את החדרים. ענת אשתו מכינה קפה במטבח.

אורי ברש גמר בהצטיינות יתרה תואר ראשון בפקולטה למשפטים. הפציעה חתכה קריירה מבריקה. עם משפטים לא המשיך, כי במצב הזה על הכסא אסור לבזבז יותר מדי זמן על דברים שלא ממש אוהבים. אחרי הפציעה הלך לקורס הראשון לעתונאות שפתחה אוניברסיטת תל־אביב. גמר בהצטיינות, שמעון פרס לחץ לו יד בהתרגשות. הוא חלם על תוספת במשכורת, סטטוס, עבודה. למחרת ישב בבית וחיכה לטלפונים. אפילו העז לחלום שיתחרו עליו. הטלפון לא צילצל עד היום. איש בעל עמדה בעתונות אמר עליו: "הוא בחור מבריק, באמת מבריק, אבל לא יכול לעלות לקומה שנייה". התחלות וסיומים נקבעות אצלם לפי מספר המדרגות.

אורי גר לבד בשרשרת בתים שמשרד הביטחון הקים עבור נכי צה"ל. הבניה האחידה בחוץ ובפנים ממחישה לו כל יום את המחשבות הסטריאוטיפית של אנשים בריאים על אנשים נכים. הוא שונא את הבניה הזאת. כשנכנס לגור בדירה, דפקה שכנה על הדלת ואמרה: "אנחנו משפחה אחת גדולה". "גברת", החזיר לה בנימוס, לא פותח את הדלת עד הסוף, "לי יש משפחה, תודה", וסגר. עכשיו הדירה שלו בשיפוצים. הורס את כל הקירות בבית. מעצב סגנון אישי. רוצה חלל פתוח. רוצה אוויר, הרבה אוויר.

בסרט יש סצינה חזקה. אולי משפט המפתח. דוקטור, שואל רפי גיבור הסיפור, אני אוכל ללכת על הרגליים? מה עם זיונים? התשובה על השאלה הראשונה היא "לא", ועל השאלה השנייה – "זה תלוי". ב"זה תלוי" הזה מקופלות הרבה תקוות, לפעמים עד כדי "להיות או לא להיות".

מוז מודה שהיה בו מצ'ואיזם חזק בין גיל תשע־עשרה לעשרים־וחמש, כשכבר היה משותק. סימנים דקים, שעוד לא התאיידו, צפים בשיחה גם היום: "כל האגו מקופל במיטה. איך הייתי פעם, איך אני היום. התנוחה החסרת־אונים שמוצגת בסרט – גבר על הגב והאשה עליו – היא באמת התנוחה הבסיסית. אבל אז עולות בראש, כמו סרט בהילוך לאחור, התנוחות והביצועים שהיו אפשריים פעם, לפני, ויש תסכול.

"אבל לא מדברים על הנושא הזה. הוא טאבו גם בינינו, הנכים. אני באמת לא יודע מה המצב של

ענת וקסמן ואיקה זהר ב"לא שם זין": זה לא ענין של חוסר משיכה, אלא של סטיגמה, של פחד.

החברים שלי בעניין הזה. נושא רגיש. זו פגיעה עיצבית, ואצל כל אחד ה'זה תלוי' – התשובה של הרופא בסרט לשאלה של רפי אם הוא יהיה מסוגל לחיי מין – מקבל ביטוי אחר, מאד אינדיבידואלי. מספיק שעצב אחד לא התפקשש בפציעה, ואז יש תחושה. וחוץ מזה אפשר ללמוד ליהנות, לתמרן, להפיק ולגרום הנאה גם מהמצב הזה".

מוז הוא מהמחייכים. לא תוציא ממנו קטעים של מרירות ברחוב לפני העוברים והשבים. תמיד מוכן עם

"כשענת צלצלה ואמרה 'אני בהריון', הייתי במשרד. סגרתי את הדלת, בכיתי, ואמרתי לעצמי: ניצחתי את הפציעה הזאת, ניצחתי".

בדיחה למלצרית, לוחץ יד לבעל בית־הקפה. אנשים מנפנפים לו מרחוק. בוגר מהחבר'ה: לארג', פתוח, שמח כמו כולם וקצת יותר. את מסלולי המכשולים, מכל מיני סוגים, אכלה ענת אשתו בבית בין הקירות. אפילו השכנים הכי־קרובים לא שמעו. ענת הכירה אותו אחרי הפציעה, והתקשרה אליו למרות הנכות.

בתקופה הראשונה לפחות, הגבריות שלו תבעה את הסיפוקים שלה. מוז התעסק על בילויים לבד. ערבים עם גברים, נשים, בדיחות, שיחות על מין. במלים שלו: "להרגיש כמו כולם". ענת, אפילו שחשבה שזה לא הכרחי, נשארה לבד בבית ושתקה. היום, ארבע־עשרה שנה אחרי, היא מראה סימנים קלים של התמרמרות. "הנחיתות של הפציעה היתה יותר שלו מאשר שלי, אני ראיתי אותו גבר רגיל. בגלל הנחיתות שלו נתתי לו הרבה חופש. רצה לצאת, יצא", היא אומרת.

מוז מסתובב בין החברים שלו עם קבלות על גבריות. יעל ונועה, שתי הבנות, הם כרטיס הכניסה הכי־חזק למועדון. "היא דומה לי יעל, נכון?", שואל־אומר־כאילו־צוחק, "אין בלרמות בעניינים האלה, נכון?"

לפני שהחליטו להתחתן עשה בדיקות, להיות בטוח שהזרע תקין. מאחורי הבדיקות היה מקפל פיכחון חד. "היא אמרה ששום דבר לא חשוב", הוא זוכר, "אני אוהבת אותך וזהו". הוא הזיז את המכס קדימה, צפה בראש את השנתיים־שלוש הראשונות אחרי החתונה, כשנגמרות כל מיני דפיקות הלב, וההתרגשויות, והשכנה ממול כבר מחזיקה תינוק ביד. בדיקות זרע שהיו מביאות תוצאות שליליות היו מעמידות אותו היום במצב של גבר חי לבד. מוז, במסגרת שאריות המצ'ואיזם, חושב שלא היה מונע אמהות מאף אשה. למרות שאולי אין קשר בין הדברים. אתה יכול לקיים יחסי מין ולא להרגיש. אתה יכול להוליד אבל לא מסוגל לקיים יחסי מין.

כשענת צלצלה לו מהרופא ואמרה "אני בהריון", הוא היה במשרד. "סגרתי את הדלת, בכיתי ואמרתי לעצמי, ניצחתי את הפציעה הזאת, ניצחתי".

גם אורי ברש אמר לעצמו, ניצחתי, תמונה מלפני כמה שנים: "הלכתי עם חברה לקולנוע. כרגיל, נכנסתי לסרט דרך השרותים (גם לדן קיסריה אני נכנס דרך המטבח. אני מבין שלא בונים רמפה ליד מדרגות הכניסה הראשית כי זה שובר לארכיטקטים את הקו העיצובי. זה משעשע, אבל לא שוכח שהבריאות היא על חשבוני). אחרי הסרט נשפכנו עם כל הקהל החוצה. הבחורה התכופפה ואמרה לי באוזן: 'אני נורא רוצה

(המשך בעמוד 69)

שיקום מיני של נכים נוסח אמריקה: "ממלאת מקום" עירומה, ישר ולעניין

פטרישיה פרלמן היא יועצת לענייני מין בקליפורניה. ג'ון הוא לקוח אופייני שלה. ג'ון משותק ברוב חלקי גופו, מרותק לכסא גלגלים וסובל מקשיים חמורים בדיבור. לפני שהיה מטופל אצלה, סבל ג'ון גם מחרדות ותסכולים בחיי המין, שהחריפו את מצבו והזיקו לקשריו עם סביבתו. לפני פציעתו קיבל חינוך מיני שטחי וגם לא היתה לו הזדמנות לפעילות מינית מספקת.

פטרישיה פרלמן מספרת: "ג'ון היה מריר מאוד. חוג המטפלים בו (שהלבישו ורחצו אותו) התפטרו בגלל שנהג איתם בחוצפה. כי הם, בכל פעם ששאל אותם על מין, אמרו לו לשכוח מזה. שזה מחוץ לתחום בשבילו. והוא פשוט רצה ללמוד איך לקיים מגע עם אשה, איך ליהנות ולהעניק הנאה". בתערובת של גאווה ושעשוע היא נזכרת במגע הראשון שלה עם ג'ון. "הוא ראה בי מטפלת בענייני מין שאיתה יוכל לדבר חופשי על מין. כשאמרתי לו שנעבוד עירומים, הוא לא האמין למשמע אוזניו. שלוש פעמים התקשר אלי לפני הפגישה כדי לוודא שאני רצינית. אחר־כך הוא קרא לי 'מלאך'".

בשיטת הטיפול שלה, פטרישיה מתפקדת כתחליף לשותף מיני. תחליפים מיניים נשכרים בדרך כלל על־ידי אנשים מוגבלים, או כאלה שאינם מתפקדים מבחינה מינית. המטפלים האלה מתרגלים איתם את כל שלבי המגע המיני, כולל המשגל עצמו, בצירוף מגוון של טכניקות ריפוי אחרות, כדי לסייע להם להתגבר על הקשיים. המונח "ממלא־מקום" פירושו תחליף זמני לקשר מיני קבוע, עכשווי או עתידי, במטרה להכשיר את המטופל לתפקד במערכת יחסים אמיתית. לעיתים קרובות משווים אותם לפרוצות, למרות שרבים מהמטפלים מתנגדים להשוואה. לטענתם, פרוצות מתפקדות לסיפוק צרכים מיניים מיידים, שאין לזלזל בחשיבותם, ואילו ממלאי־המקום פועלים כדי לסייע לאנשים להתגבר לטווח ארוך על הבעיות המיניות שלהם – כמו למשל אין־אונות, קרירות מינית, חשש מאינטימיות ושפיכה מוקדמת.

דרכי עבודתה של פטרישיה שונים מאלה של ממלאי־מקום מיניים אחרים. המטופלים שלה סובלים מאי־תפקוד מיני בשל נכות גופנית, ולא בשל תסביכי נפש, ילדות קשה או חרדה רצינית בתחום הביצוע המיני. עוד הבדל משמעותי בין גישתה לשיטות עבודתם של ממלאי־מקום מיניים אחרים, הוא העיתוי שבו היא מכניסה את המגע המיני הישיר לתהליך הטיפול. רוב עמיתיה מקדישים זמן רב לשיחות מקדימות, לתרגילים של מודעות חושית, ולאמנות הליטופים שלפני המגע המיני עצמו.

פטרישיה מוצאת שאצל הנכים יועיל יותר להיכנס "ישר לעניין". שכן ללקוחות אלה יש בדרך כלל צרכים מיניים רגילים, שנפגעו או לא באו לידי סיפוק, אבל בגלל המגבלות הגופניות שלהם (וחינוך מיני חסר או לקוי) סבלו מחוסר ניסיון. לדעתה, הם כל־כך להוטים בהתחלה "לעשות את זה", עד שאינם מסוגלים להתרכז בשיחות על אינטימיות, תנוחות או יחסים אישיים בכלל. היא מוצאת שאחרי האורגזמה הראשונה, במצב רגוע יותר, הלקוחות האלה יהיו נכונים ופתוחים יותר לעצות אחרות.

במקרה של ג'ון, למשל, האנרגיה והמתח שהיו כרוכים בהתעוררות המינית גרמו לו לעיתים קרובות לעוויתות גופניות ולאובדן שליטה מוטורית. לכן, בשלב מוקדם ביותר של המפגש הטיפולי, היא מאוננת לו, ואחר־כך מראה לו איך לגרום לה הנאה. היא גם מסייעת לו לזהות חושניות בחלקים שונים של גופה. בצורה כזאת הוא יכול להישאר קשוב ורגיש אליה במשך כל המפגש, מבלי שיסבול מהעוויתות שקודם לכן עירערו את בטחונו המיני.

עם זאת, פטרישיה מייחסת חשיבות רבה לצורות מגע אחרות של הנכים עם בנות זוגם, ולנושאים של יחסים חברתיים בכלל. היא להוטה מאוד לפתח אצלם מה שמכונה בפיה "מוקד תחושתי" – כלומר את היכולת לחוש כל חלק של הגוף שנוגעים בו, ולזהות מקורות של תענוג. שיטה זו מיועדת בעיקר לנכים המשותקים מן המותניים ומטה. מטרתה לפתח אצלם אזורי גירוי אחרים, וליצור אפשרות להגיע לאורגזמה שאינה מבוססת על מגע מיני רגיל.

אבל ברוב המקרים, המטרה המרכזית היא להגביר את ההבנה וההערכה של הנכה לגופו. כך היא גם מתרגלת אותם לתמרן עם כסא הגלגלים באופן שיעניק להם תנועה חופשית ויכולת להסתדר במסעדות, במועדוני לילה ובנסיבות רומנטיות. היא מדריכה גם את בנות הזוג להקל על הנכה במשחקי האהבה – למשל, איך להתלבש כך שהוא יוכל להפשיט אותה, אפילו אם זרועותיו משותקות או שאחת מהן חותכת.

שלב א' בשיטת הטפול הישירה של פטרישיה פרלמן, לפני ההתפשטות: השיחות והעצות באות אחרי הפורקן המיני הראשון.

פטרישיה, עובדת סוציאלית במקצועה שהשתלמה גם בפסיכולוגיה וסוציולוגיה, עברה הסבה לתפקיד "ממלאת־מקום" בשנת 1981. למפנה בקריירה גרם ידיד שלה, ממלא־מקום מיני, שטיפל בנכה עקשן ונקלע למבוי סתום. הוא נקט בשיטות הפסיכולוגיות המקובלות, ואילו הנכה רצה בסך־הכל ללמוד איך לזכות בהנאה מינית ולספק את בת־זוגו. פטרישיה חשה שאם תנקוט בשיטת טיפול לא־שגרתית (אשר נמצאת מעבר להישג ידו של מטפל ממין זכר), היא תחמיץ הזדמנות לעזור לאיש, שהוכיח גישה כה חיובית למין. כך נולדה השיטה שלה – לגשת מיד בהתחלה "ישר ולעניין".

ההכרקה הצליחה, והנכה עודד אותה לחזור על השיטה כדי לעזור גם לחבריו. ככל שצברה ניסיון, היא נוכחה לדעת שהחברה הסובבת את הנכים – תשבויה בדעות קדומות ושגויות – רק מוסיפה ומכבידה על מועקותיהם הנפשיות בכך שהיא מתייחסת אליהם כאל יצורים לא־מיניים. את הסדנאות לחינוך מיני לאנשים בריאים היא מנצלת היום גם לשינוי יחסם לנכים "שהרצונות שלהם לא שונים. שכסא הגלגלים לא חייב להיות מחיצה, שלא צריך להתבונן בקנקן אלא במה שיש בו".

פטרישיה אומרת: "פשוט העמדתי את עצמי במקומם: איך הייתי מרגישה אם היו מסתכלים עלי כבעל יצור לא־מיני, ונחשבת על ידי החברה מוגבלת יותר מכפי שגרם לי המום הגופני. אני לא ביולוגית וגם אין לי נטיה למכניקה. אני לא מתכוונת להמציא משהו חדש. המומחיות שלי היא בנוחיות שאני מרגישה ביחס למין, והכשרונות שלי זוכים ליישום הטוב ביותר בתחום שיפור התיפקוד המיני של המוגבלים בגופם".

היום היא מטפלת בכל שבוע בחמישה מקרים, לא כולם נכים. הבריאים הם הפרנסה. מהנכים, שרובם ככולם במצוקה כלכלית, היא גובה מהם דמי־טיפול מוזלים (57 דולר לפגישה בת שעת וחצי) ועוד צריכה לטלטל עצמה לבתיהם, כשהוצאות הנסיעה וביטול הזמן על חשבונה. הגמול שלה הוא במחמאותיהם. כמה טוב הם מרגישים תודות לטיפול שלה, ששיחרר אותם ממועקות וחרדות, בעקבותיו הם מתחילים להיפגש עם בנות זוג ולפתח קשרים חברתיים, כשהמין מפסיק להוות בעיה ומכשול.

סטפן פרי, שרות "גאמא"

שלב ב' בשיטת פרלמן. ללמוד לפתח איזורי גירוי חליפיים: "המומחיות שלי היא בנוחיות שאני מרגישה ביחס למין".

אליס בארץ הבלהות

אליס, האשה מאחורי רפי סויסה. סיפור על הכבוד האבוד של משפחה במערבולת. כבר יותר משלוש שנים. "אנחנו בורחים מקיר לקיר, וכל הזמן הקיר נופל עלינו".

מאת אבי מורגנשטרן
צילומים: ראובן קסטרו

בערך בשעה 10 בערב, ביום רביעי שעבר, החליפה אליס סויסה בגדים, התאפרה קצת מעל העיניים, ויצאה להחזיר את הכייבי שלה, רפי, שהיה נתון במעצר בביתו של עורך־הדין משגב, לפי הוראת בית־המשפט. סויסה נחשד בניסיון להדיח עדים בפרשת שרשרת הפריצות שבהם חשוד בנו, דויד. בחצות בדיוק חזרו אליס ורפי סויסה לביתם במזכרת בתיה. "התרגשנו, בטח שהתרגשנו", אמרה בקול יבש. בכיתם? "לא, אנחנו בוכים כבר חודש שלם".

כמה חברים וקרובי משפחה, שבית־המשפט התיר להם להיות במחיצתו של סויסה, עמדו בחוץ וחיכו להם במשך כשעתיים. גם רפי אלול, ראש המועצה, עמד שם במכנסיים קצרים, כשהוא מתוח. אחד אחד הם ניגשו לרפי, נישקו אותו, טפחו על גבו ואמרו הרבה מילות עידוד. אליס יצאה מהמושב האחורי של הרכב השכור, נושאת עימה תיק ובו בגדים וכלי רחצה של רפי. מהלכת לה בשקט, הרחק מההמון הסואן. רק לקראת הדלת ניגשה אליה אחת מחברותיה ואמרה לה: "אליס, מה את סוחבת את התיק? את בקושי על הרגליים". אליס לא אמרה מלה. רגילה לעשות את העבודה הפחות זוהרת. מקדישה את זמנה וכוחה לפעילותו של בעלה. תמיד עומדת לו כמשענת. בדרך כלל לא רואים אותה. היא בורחת מפרסום. אבל היא שם. ורפי סויסה יודע שתמיד יש לו על מי לסמוך.

גם כשהיה ראש המועצה המקומית במזכרת בתיה, ומאוחר יותר חבר־כנסת של המערך, אליס סויסה תמיד לקחה על עצמה את כל החובות החברתיים. שעות היתה מבשלת לאורחים הרבים שהציפו את הבית. כשרפי היה יושב ומשוחח עם אורחיו, היא היתה על הקו המוכר מטבח־סלון־מטבח.

בראיון למדור "שטח פרטי" במוסף זה, לאחר
(המשך בעמוד הבא)

אליס בארץ הבלהות

(המשך מהעמוד הקודם)

שהתמנה כנציב שרות בתי־הסוהר, אמר סויסה: "נכבלי הבית זה מקום שבו אני יכול להרשות לעצמי לקבל את האנשים ולהעניק להם כל מה שאני יכול: ביחס, באוכל, בתשומת לב. סידור הבית זה השטח של אליס. היא מתמצאת בעניין הזה טוב, משקיעה הרבה בקבלת אורחים. יש הרבה אורחים, ואני שמח על כך. היא מומחית גדולה כהעברה מדירה לדירה, בסידור ונרים... בדרך כלל, לי אין זמן להתעסק בעבודות הבית". רפי אחראי על היחס והשיחות. אליס על המזון. החלוקה ברורה. שווה? לאליס אין טענות. להיפך. היא מוכנה לעזור לבעלה בכל תחום שבו תוכל. ואם צריך לבשל או לנקות, או להיות מזכירתו במשך 24 שעות בתקופה ששימש נציב בתי הסוהר, היא תעשה זאת. נוסף לעבודתה כפקידה במתנ"ס המקומי.

בתחילה היא דחתה כל בקשה לראיון. "העיתונות הרסה אותנו. אין לנו כוח יותר. כל הזמן מחטטים בנית שלנו, לא נותנים לנו רגע של מנוחה. כבר הפשיטו אותנו מלמעלה עד למטה", אמרה בקול שבור לאחר שינת אחר־צהריים קצרה, שניזונה בגלולות הרגעה. "כבר שנה שאני לא פותחת עתון. לא מעניין אותי מה כתוב עלינו".

"שנת השכתוף" מהעתונות נסתיימה ביום רביעי שעבר. בסלון של משפחת סויסה, היתה מונחת על שולחן האוכל ערימה של עתוני היום. אליס ומרים בן־שטרית, קרובה שמשמשת גם כדוברת המשפחה, דפדפו בהם בעיון רב והחליפו דעות. מי כתב בער, מי גנ. למי צריך להודות ובמי צריך לנזוף. חמ"ל מקומי. בית סויסה ממוקם מול בניין המועצה המקומית. בחצר יש לול ברווזים ותרנגולות. מאחור ניצב שלד של אוטובוס שדויד אמור היה לעשות ממנו מזנון. במקורו היה הבית רפת שעברה שיפוצים. בתוך הריהוט הדחוס בולט אוסף הבקבוקונים של רפי סויסה. מנגד, על אחד הארונות, אוסף הבובות של אליס. במרכז חדר העבודה של רפי, תמונתו של שמעון פרס, מוקפת בתעודות הוקרה. פרס הוא המנהיג שרפי מעריץ ומוקיר יותר מכל.

"כשלקחו את רפי, הרגשתי שאני מאבדת את ההכרה, הולכת למות. כאילו הבעל שלי נפל לתוך בור ואני לא יכולה לרדת ולהרים אותו, להציל אותו".

אליס צונחת בכבדות על כסא הנדנדה. אשה מטופחת, מלאה, שיער בלונד מחומצן. גם ברגעים קשים היא לא מזניחה את עצמה. אבל העיניים מסגירות עייפות. שחיקה. מדברת כמעט בסלואו־מושן. רק כשהיא מזכירה את עברו של בעלה, ומספרת על מעשיו ויושרו, נכנסת בה רוח חיים שהופכת אשה כמעט שבורה, לבעלת אמונה לוהטת. אז היא מנופפת בידיים, מרימה את הקול שספוג ברגש דרמטי, ממש כמו המונולוגים של בעלה. אליס לא מתעכבת על עובדות. מספיק שהיא יודעת שרפי "מקדיש את כל זמנו ומרצו למען הציבור". ואם יש מעידה פה ושם, היא בטלה בששים מול כוונותיו הטובות. היא לא עושה רגע חושבים. האמוציונליות שעוטפת את הבריה מרחיקה ממנה רגישויות קטנות בגדולות. כך, למשל, היא משווה את מעצרו של רפי ליודך שבה הנאצים נכנסו לבתים של היהודים ולקחו אותם למתנה דיכוי, למשרפות". לא פחות.

מרים בן־שטרית יושבת לצידה ופוקחת אוזן ועין. כשצריך, היא מדגישה דבר זה או אחר של אליס, מונה קושרת של עובדות, וחוזרת בפעם האלף ש"רפי סויסה ציווה על כל בני־הבית לומר רק את האמת". כשאליס אומרת משפט שלא נראה לה מונח במקומו הטבעי, היא מצליפה מיד מבט מחנך לעבר אליס וממלמלת כמה מלים בצרפתית. אליס, לפעמים מקבלת את ההדגשים של מרים, לפעמים מתעלמת.

אליס ורפי: "כשהוא היה הנציב, קרובי האסירים היו מתקשרים ובאים אלינו. רפי לא גרש מהבית אף בן־אדם".

לא אכפת לה שמרים קוטעת את דבריה בתדירות של משפט וחצי.

איך את מסתדרת עם רצף הארועים ההיסטורי הזה?

"האמת לאמיתה, לא יודעת מה קורה פה בכלל. הכל מעורפל. אני בעצמי לא מבינה מה הולך. זה מחול שדים. חלום בלהות".

מה עשית בימים שרפי היה במעצר בית אצל עו"ד משגב?

"לא זוכרת. כל היום אני עסוקה, אבל לא זוכרת במה. גם נסעתי לירושלים, לכנסת, לפגוש כמה ח"כים שיעזרו לנו. אני מרגישה שאני חייבת לעשות משהו על מנת לתקן את העוול שנעשה לרפי. העיקר להתחיל במשהו".

ישנת ביומיים הללו?

"שני לילות לא עצמתי עין. כל המחשבות שבעולם עוברות לי בראש. לא נותנות לי מנוחה".

אילו מחשבות לדוגמה?

"אוהו, אני לא יכולה לפרט מה עובר לי בראש. זה יותר מדי. ביומיים האלו אני חושבת איך לקחו את הבעל שלי מהבית. זה הדבר הראשון שעולה לי בראש כשאני קמה מהמיטה בבוקר".

מה הרגשת כשנכנסו שוטרים הביתה ולקחו את רפי למעצר?

"הרגשתי כמו בן אדם שלא יכול לעשות כלום. כאילו הבעל שלי נפל לתוך בור ואני לא יכולה לרדת ולהרים אותו, להציל אותו. כל מה שהצעתי לשוטרים האלה, נדחה".

מה למשל?

"קודם כל צעקתי עליהם למה הם לא שלחו לו הזמנה שיבוא לתחנת המשטרה. הם יכלו לפחות להרים טלפון. בכל זאת רפי הוא בן־אדם מכובד שכולם כאן אוהבים אותו. זה לא בן־אדם פשוט. הרי לבן שלנו, דודו, שלחו הזמנה מראש שיבוא לחקירה. אז את אבא שלו באים ככה לקחת בלי להזהיר מראש? את הפושע הגדול? הם פשוט שלפו אותו מהבית בלי לומר מלה. אפילו לא רצו לתת לו להסתדר. הוא אמר להם: תנו לי לעשות מקלחת, ואני אבוא לתחנה. אמרו לו: לא! אנחנו נחכה לך כאן בבית, רבע שעה.

"רפי רצה להתקשר לעורך־הדין שלו. בשום פנים ואופן לא הסכימו. רפי אמר להם: למה? מה עשיתי? הם אמרו: בתחנה כבר תדע. הוא רצה להכנס לאוטו שלו, לנסוע לפניהם או אחריהם, שום דבר. הם לקחו אותו בניידת שלהם. הם תכננו הכל מראש. העלו אותו כאילו היה פושע. הרגשתי שאני מאבדת את ההכרה, שאני הולכת למות. לקחו אותו כמו בסרטים. ראיתי את הפנים החיוורים של רפי והרגשתי מה שהוא הרגיש. ועל זה אני לא אסלח להם לעולם!!!"

רגע קשה שתווה היה בבית המשפט, כשניסתה לדחוף לרפי כריך. רפי סרב בתחילה, אבל לבסוף לקח את הכריך מתוך נימוס. אלא ששוטר, כך מספרים בבית, חטף ממנו את הכריך, ופתח אותו לוודא שלא מעבירים דרכו דבר. אחותו של רפי, רימונה, הכריזה על צום כמחאה ולאות הזדהות למשך יומיים, והתעלפה כמה פעמים.

אליס נושכת את השפתיים בעצבנות. היא מרגישה מושפלת, עד כדי כך שצועקים "נאצי" לשוטר שחוצץ בינה לבין בעלה בבית־המשפט! אליס: "אמרתי שהוא מתנהג כמו נאצי. ההתנהגות של השוטרים מאוד לא מוצאת חן בעיני. לא אכפת להם כלום". בצלמים היא נוזפת: "מה אתם מצלמים אותי כל־כך הרבה? מה אני, קוף?"

היא נולדה במרוקו. משפחה ברוכת ילדים (חמש בנות, שני בנים) מהמעמד הבינוני, מכובדת, שהתגוררה בבית יפה אבל בהחלט לא עשיר. היא גדלה במארקש. מאוחר יותר עברה המשפחה להתגורר בקזבלנקה. בשנת 57', כשהיתה בת 16, הגיעה עם ההורים לאשדוד. לא שרתה בצבא כיוון שהתחתנה לפני הגיוס. אחרי זמן התגרשה.

"אל תשאל אותי על הנישואים הראשונים. תחסוך ממני את הימים הרעים האלו. אני רוצה כבר לשכוח אותם". את רפי היא פגשה לפני כעשרים שנה, כשביקשה להחליף דירה ב"עמידר". הוא היה אז מנהל הסניף ביבנה. אליס הכירה את אחותו, אבל בו לא פגשה מעולם קודם לכן. הוא הכיר את אחותה וניכה. כשנפגשו, הוא אמר לה "את מאוד דומה לאחותך".

רפי היה אז נשוי ואב לשלושה. הוא עזב את אשתו לטובת אליס. מדי פעם, אליס פוגשת את גרושתו של רפי אבל הן לא משוחחות. יש הרבה אי־נוחות. עם הילדים של רפי היא מסתדרת מצוין. אוהבת אותם כאילו היו ילדיה. לא כך היה בתחילה, במיוחד עם הבן דויד, שנפגע קשה מגירושי אביו לטובת אשה אחרת. אחר־כך יושרו ההדורים.

אליס: "אני גידלתי את דודו. אני אוהבת אותו לא פחות מאימו, אפילו יותר. אני בקשרים מצויינים גם עם הבנות רותי וסלי". שתיהן נשואות ואמהות לילדים. אחיו של רפי קיבלו את אליס בזרועות פתוחות. רימונה: "מה שאחי אוהב אנחנו אוהבים". אגב, אליס לא קיבלה בסופו של דבר את הדירה החילופית מ"עמידר".

את חושבת שיד מכוונת בוחשת נגדכם?

"כל פעם פוגעים בבן בשביל לפגוע באב, או פוגעים באב בשביל לפגוע בבן. כל הזמן בוחשים נגדנו. לא יודעת בדיוק מי. אבל עובדה שהם נגד

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

משפחת סיסה. אנחנו בורחים מקיר לקיר אבל כל הזמן הקיר נופל עלינו".

זה כולל גם את מאסרו של דוד בצרפת בעוון הברחת זהטישה קית הרואין?

"זו בעיה בפני עצמה. אני לא יודעת עד היום מה קרה שם בדיוק. אבל כולנו שילמנו על המקרה הזה בדם ובנפש. זה פגע במשפחה באופן קשה. לא יודעת איך נשארנו בחיים. כשביל לממן את ההגנה והנסיעות אליו נשארנו בלי גרוש. מכרנו את הבית, לווינו כסף. נפלנו על הקרשים. עכשיו אין לנו בית, אין לנו שום דבר, ירדנו חמישים אחוז בבריאות".

מה את זוכרת מהביקורים שלכם אצלו בכלא בצרפת?

"שלא תדע. היתה רשת שהפרידה בינינו. רפי ואני היינו נכנסים כדי לעודד אותו. רצינו לחזק את רוחו. היינו נפגשים בקושי עשרים דקות. אחר־כך היינו בוכים".

מאיפה את אוזרת כוח ומחזיקה מעמד אחרי המכות שניחתות עלייך?

"הבן־אדם לא יודע כמה כוח יש לו עד שהוא נקלע למצבים כאלו. לפעמים אני ממש גמורה, מרגישה שהנה בא הסוף, שאין לי יותר כוח. ואז בא זבנג שכזה, מכה חדשה נוחתת עלינו, ואני ממשיכה הלאה. לפעמים אני שואלת: אלוהים, מאיפה יש לי כוח שכזה. כנראה שאנחנו הרבה יותר חזקים ממה שחשבנו. כך שמי שחשבו להפיל אותנו לא יזכו לכך".

מרים בן־שטרית מתערבת: "אתה לא יודע כמה כבוד הבן־אדם הזה גורר אחריו. כמה אהבה רוחשים לו".

משפחת סיסה במערבולת כבר למעלה משלוש שנים. זה החל במעצרו של דוד בצרפת, ונמשך בסוף שירותו של רפי כנציב שירות בתי הסוהר. תפישת עולמו של הנציב הביאה לו מתנגדים רבים. השיא היה ברו"ח המבקר שחשף ליקויים, אי־סדרים, ושחיתויות שגרמו סדקים באמינותו וביושרו. ואז נעצר דוד בשנית, שוב באשמת סמים.

כשרפי התפטר מהשב"ס, רחוק מהזרקורים, היה נדמה לה שהגיעו למנוחה. היו מעט רגעים שמחים. למשל, כשדויד חזר ארצה אחרי שלוש שנים בכלא הצרפתי. "חגיגות במשך חודש שלם. מי לא בא לבקר אותנו, מאות אנשים עברו כאן בבית". זה נמשך כשדויד נישא לורד. ("היתה חתונה הכי־מפוארת ויפה שנערכה אי־פעם בארץ") והיה נדמה לכולם שהוא עולה לדרך חדשה. רפי מצא לו עבודה כסוכן למכשירי חשמל. "חשבנו ששוב נהיה משפחה מאושרת. נולד בן נפלא, עשינו ברית־מילה מפוארת. דודו החליט לקרוא לבן שלו רפי בגלל שהוא מאוד אוהב ומכבד את אביו. ועכשיו עוד פעם הכל רץ נגרנר".

עכשיו הצטרפו למחנה שרץ נגדה גם הכלה והחמות. אשתו של דויד סיסה ואימה העידו במשטרה כי רפי סיסה ניסה ללחוץ ולשנות את עדותן. אליס: "האשה הזאת [החמות] באה אלינו לאחר שעצרו את דודו וצעקה בהיסטריה: אני לא אתן שיעצרו אותו. הוא כמו בן שלי. אני אמכור את הבית שלי. אני אעזור לו, שיסע עם ורד לחו"ל. לא נותנים להם לחיות פה. אני אלך לכר־לב ואומר לו מה יש לי על הלב".

מרים בן־שטרית: "זו נקודה חשובה, תכתוב, תכתוב".

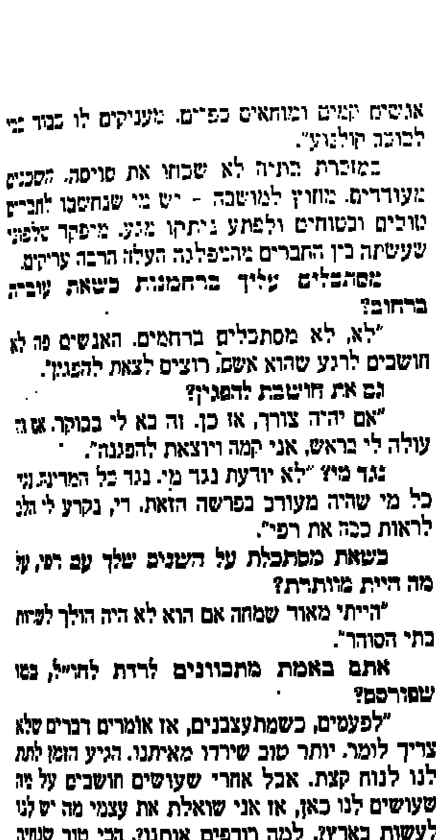
אליס: "אמרתי לה: תרגעי, תנוחי, ונחשוב מה לעשות. הזמן יעשה את שלו. רפי אמר אז שכולם יחשבו היטב מה קרה באותו יום שבו אומרים שדודו פרץ. אבל הוא הדגיש שנאמר רק את האמת. לא יודעת מה קרה לאשה הזאת. היינו ביחסים טובים. אפילו יוצאים מן הכלל".

איך הרגשת כששמעת מה שהיא אמרה במשטרה?

אליס: "היא בגדה בנו".

מרים: "אליס, בגידה זו אולי לא המלה הנכונה".

אליס: "לא מעניין אותי. אני לא רוצה לראות אותה יותר. היא אשה מסוכנת. היא הכניסה אותנו למעגל הזה. עוד לפני החתונה הזהירו אותנו שהיא מסוכנת, אבל חשבנו שזו סתם עלילה. לא רוצה לראות אותה. היא אשה חסרת אישיות. שתתפוצץ. הלוואי שתתפוצץ".

"לרפי תמיד נתנו הרבה כבוד. גם היום לכל מקום שאנו מוזמנים אליו, אנשים קמים ומוחאים כפיים. מעניקים לו כבוד כמו לכוכב קולנוע".

ורד, אשתו של דויד, לא באה לבקר. הנכד רפי נמצא אצל אחיותיו של דודו. לאליס לא בוער לראות את ורד.

יש לך לפעמים הרהור קל שבקלים שאולי רפי אשם?

אליס: "אני מאמינה בבעל שלי. אדם שתרם כל החיים שלו ועזר לפושעים ולאנשים מסכנים – זה לא מתלבש עליו. אני מאמינה באלוהים ובצדק שיצא מהר לאור. בסך־הכל רוצים לסגור איתו חשבונות. גם בנציבות שירות בתי הסוהר חיפשו אותו ובסוף לא מצאו כלום".

חיו מימצאים חמורים נגדו בדו"ח של מבקר המשטרה.

"אי סדרים... אי סדרים... הלוואי וכל אחד יעשה אי־סדרים כאלו ויעבוד כמו שהוא עבד. הוא היה הנציב היחיד והנכון מאז קום המדינה".

אליס נזכרת בטלפונים הרבים שהיו מטרידים את מנוחתם מדי לילה, כולל בשעות הקטנות. היו מתקשרות אליהם נשים ואמהות שבכו וביקשו מרפי וגם ממנה שיעזרו לבעל, לבן או לאח שיושבים בכלא, שיתנו חופשה, שיקלו בתנאי המאסר. "הייתי נקרעת מהטלפונים האלו. זה עמד לי כמו כדור בגרון. הייתי בצער. הייתי שומעת את הבקשות שלהן ובוכה. אמרתי לרפי: בוא ננתק את הטלפון, שנוכל קצת לנוח, אבל הוא סרב. צריך לשמוע ולעזור לכולם, הוא אמר. הניזקקים גם היו באים אלינו הביתה, ואני הייתי מכינה להם אוכל ושתיה. אפילו ישנו אצלנו. רפי לא גרש מהבית אף בן־אדם".

אליס הבינה מזמן מאוד שהיא תאלץ לשרת את כל אותם נזקקים. לפעמים ניסתה לומר לו שהגיע הזמן לחיות לבד. רק שניהם. בלי כל ההמולה מסביב. זה לא עזר. אבל לפני עשרה חודשים, כשרפי החליט לפרוש מתפקיד נציב השב"ס, דווקא היא ניסתה לשכנע אותו שיישאר. בגלל רקע הפרישה. "אמרתי לו שצריכים אותו. אבל הוא אמר: די, נשבר לי. אני לא יכול יותר". זה היה הרגע הכי־קשה שלהם בשנים האחרונות. נקודת התרסקות של המעמד הציבורי והכבוד האישי של בעלה.

אליס אוהבת יותר להתרפק על הימים היפים שהיו לה עם רפי, בשנים שעמד בראש המועצה המקומית של מזכרת־בתיה. התקופה שהביאה לו תנופה פוליטית אדירה במפלגת העבודה. הוא פיתח את המקום וכולם אהבו אותו. נתנו לו כבוד. הרבה כבוד. נקודה מאוד חשובה אצל אליס. "גם היום לכל מקום שאנו מוזמנים – חתונה, הרצאה, לא משנה מה – אנשים קמים ומוחאים כפיים. מעניקים לו כבוד כמו לכוכב קולנוע".

במזכרת בתיה לא שכחו את סיסה. הסכניס מעודדים. מחוץ למושבה – יש מי שנחשבו לחברים טובים ובטוחים ולפתע ניתקו מגע. מיפקד שלפני שעשתה בין החברים מהמפלגה העלה הרבה עריקים.

מסתכלים עלייך ברחמנות כשאת עוברת ברחוב?

"לא, לא מסתכלים ברחמים. האנשים פה לא חושבים לרגע שהוא אשם, רוצים לצאת להפגין".

גם את חושבת להפגין?

"אם יהיה צורך, אז כן. זה בא לי בבוקר. אם זה עולה לי בראש, אני קמה ויוצאת להפגנה".

נגד מי? "לא יודעת נגד מי. נגד כל המדינה, נגד כל מי שהיה מעורב בפרשה הזאת. די, נקרע לי הלב לראות ככה את רפי".

כשאת מסתכלת על השנים שלך עם רפי, על מה היית מוותרת?

"הייתי מאוד שמחה אם הוא לא היה הולך לשרות בתי הסוהר".

אתם באמת מתכוונים לרדת לחו"ל, כמו שפירסמו?

"לפעמים, כשמתעצבנים, אז אומרים דברים שלא צריך לומר. יותר טוב שירדו מאיתנו. הגיע הזמן לתת לנו לנוח קצת. אבל אחרי שעושים חושבים על מה שעושים לנו כאן, אז אני שואלת את עצמי מה יש לנו לעשות בארץ? למה רודפים אותנו? הכי טוב שנחיה בחו"ל. שם נחיה מצוין. כל מה שעשינו למען הציבור, האלמנה, היתום, הקשיש, הסוהר והאסיר – כל התקופה שלנו, שלא ננום ולא נישן, בשביל מי עשינו את זה? אם ככה מתנהגים אלינו, אז מה רוצים שנעשה?"

מתי יצאת בפעם האחרונה לחופשה, לנוח קצת?

"הייתי בצרפת לפני חודש אצל אחותי. רציתי לעשות קצת ניקוי ראש. קניתי לי קצת בגדים ונחתי. מזל שנסעתי כי אני לא יודעת מאיפה היה לי כוח עכשיו".

היו לך רגעים שבהם חשבת על התאבדות?

"לא. אני לא אתן לאנשים האלו את ההנאה הזו. אנחנו חזקים ומאמינים בעצמנו. מעודדים אחד את השני".

איך חשת כשפורסם בתקשורת הסיפור על מלי מימון, שהיא פילגשו של בעלך, והעובדה שפעמיים נסעו יחד לחו"ל?

"לא חשתי כלום. אני מכירה את בעלי. הלוואי על כולם בעל כזה. אין לו זמן בשביל שטויות כאלו. אני יודעת איפה בעלי נמצא כל רגע. עקבתי אחריו כל הזמן. כנציב, היה לו באוטו מכשיר טלפון והוא היה מתקשר אלי כל כמה זמן ואומר לי: אליס עכשיו אני פה, אליס עכשיו אני כאן".

דיברתם על הפרסומים הללו?

"בטח שדיברנו. אחרת לא הייתי נמצאת פה".

כשרפי שוחרר ממעצר הבית לקראת סוף השבוע שעבר, הוא ישב במרכז הסלון, ואליס לצידו משחקת בעצבנות באצבעותיה. גם כשחייכה, זה לא היה יותר מעווית שפתיים חדה וקרירה. מדי כמה שניות הביטה ברפי, נכונה לשרתו. כשהטלפון מצלצל, היא מרימה ומגישה לו. כשצריך סיגריות, היא שולפת מאחת השידות ומניחה לפניו.

רפי סיסה אומר בקול שבור: "כבר החלפנו את המזוזות. מה עוד צריך לעשות?"

אליס אומרת: "צריך להחליף גם כמה אנשים במדינה".

זה היה החלום שלך כשהיית ילדה?

"למי היה זמן לחלום?"

מרים בן־שטרית מאלצת אותה לחלום, במעט בכוח, ואליס אומרת: "מה שבאמת חלמתי זה לעשות מוסיקה. להיות מוסיקאית". לפני הצילומים, מרים ממהרת להחליף לה את נעלי־הבית, בנעליים מהודרות. אליס מתיישבת ליד האורגן. מרים מבקשת ממנה לנגן. היא מסרבת. אליס בארץ הבלהות לא רוצה לערבב את החלום עם הצרות בחיים האמיתיים.

אבי מורגנשטרן

רומל על רומל

"אילו אביך היה מגיע הנה ב־42', לא היינו פה היום", אמר לו טדי קולק בעת שהעניק לד"ר מנפרד רומל, בנו של פילדמרשל ארוין רומל, את התואר "עמית ירושלים". אצל מי שחי בארץ בימי אל־עלמיין מעורר השם הזה זכרונות אימה. יש גם מי שהוא מצטייר אצלם כחייל מקצועי, מצביא גדול שהיה שותף לקשר היטלר ושלח יד בנפשו. הבן, כיום ראש עיריית שטוטגארט, מנסה לעשות את הכמעט בלתי אפשרי: לכבד את מורשת אביו, ועם זאת לכפר בפני היהודים על פשעי הרייך השלישי.

מאת טל בשן

בחודש שעבר העניק טדי קולק לד"ר מנפרד רומל את התואר "עמית ירושלים" (מימין). למטה: בצילום משנת 1942 – מנפרד בחברת אביו, "שועל המדבר" (במרכז) ואמו.

"הפעם הראשונה בה שמע אבי על השמדת המונית של יהודים היתה ב־43'. לפני־כן לא היה לו מושג שדבר כזה מתרחש. הוא וחבריו ידעו, כמובן, שלהיטלר יש 'תסביך אנטישמי', אבל לא תיארו לעצמם לאן הגיעו הדברים"

ה

דוקטור מנפרד רומל (58), בנו היחיד של פילדמרשל ארוין רומל, הגנרל שהיה לאגדה או – אם תרצו – חלום בלהות, יש לחיים ארמדמות ושמנמנות, חיוך חכים, שיער ארוך עם קצת קרחת. כולו אומר מפוייסות ניגוחה, בנו של "שועל המדבר" הידוע נראה כמו חתול בית. דהרתי מתל־אביב לירושלים לראותו כמי שכפאה שד. למה? אולי רק כדי שאוכל לומר "מר רומל" ולחשוב שנגעתי בקצה גלימתה של ההיסטוריה. אולי כדי ליישב חשבונות בלתי־ניתנים ליישוב. אני מביטה בו ולא מאמינה. בת לניצולת שואה יושבת עם בנו של גנרל נאצי על כוס איס־קפה בלובי של "קינג דייויד", והכל כל־כך מנומס ונחמד, ושליו. "תרצי עוד כוס קפה?". מה שארבעים וחמש שנה יכולות לעשות.

להשלמת התמונה הסוריאליסטית יצריך לציין שרומל הצעיר, כיום ראש עיריית שטוטגארט, הגיע לכאן לפני כשלושה שבועות כדי לקבל מידי טדי קולק לא פחות מאשר את תואר "עמית ירושלים", המוענק ללא־ישראלים שפעלו למען העיר. בדרך כלל שמור התואר הזה לתורמים יהודיים נכבדים. מנפרד רומל הוא הגרמני הראשון שזכה בו (ראה מסגרת).

"אילו היה אביך מגיע הנה בשנת 1942, לא היינו עומדים כאן היום", סנט בו טדי בחביבות בעת הענקת תואר הכבוד, אבל מאחורי החביבות מסתתרת אפילה גדולה. עם כל הרצון הטוב ההדדי, לא פשוט להתהלך עם השם "רומל", במיוחד כשאתה מבקר במדינת היהודים. רומל, לזכותו יאמר, מתמודד עם העניין בכנות ראויה לציון. "באמת מול שאבי לא הגיע הנה", יאמר אחר־כך, "אני מניח שגורלכם היה כגורל שאר היהודים ברייך". והמבין יבין.

כל אחד וההיסטוריה שלו, כל אחד והרומל שלו: אצל מי שחי בארץ בימי טוברוק ואל־עלמיין מעורר השם הזה זכרונות של אימה: עוד מעט, עוד מעט הוא יגיע ממצרים לארץ וישמיד את כולנו. הנהגת הישוב הכינה אז את "תוכנית הצפון", התבצרות אחרונה נוסח מצדה, או טוברוק, על הכרמל.

רובנו, שגדלנו על תיאורי הקרבות במלחמת העולם השנייה, מכירים את רומל כסמל של לוחם ללא חת. ודווקא הבריטים "אשמים" בזה: בג'נטלמניות אופיינית הם העלו אותו לדרגת לוחם־אביר, מעין יריב מתוחכם בדו־קרב, שהשכיל ללחום בהם במדבר המערבי בכישרון מעורר הערכה. הם שהעניקו לו את הכינוי "שועל המדבר" וחינכו על ברכי קרבות "הקורפוס האפריקני" שלו דורות של קצינים בבתי־הספר לפיקוד ומטה. העובדה שרומל לא היה שותף פעיל למכונת ההשמדה הגרמנית, אלא חייל לוחם, שפעל תקופה ארוכה במנותק מן המתרחש באירופה, הקלה על כולם. הצורך הנואש של הגרמנים, ואולי של העולם כולו, בטיבור גרמני חיובי אחד לפחות הפכה אותו, אחרי המלחמה, למיתוס גדול מן החיים: המצביא הנערץ שהיה שותף ל"קשר יולי" (1944) נגד היטלר ושלח יד בנפשו. הנה, גם בתקופה החשוכה והמעוותת ההיא היו כמה גרמנים הגונים...

בשנים האחרונות נעשו כמה מאמצים לנפץ את המיתוס הרומלי. בספר "רומל באפריקה" (מאת וולף הקמן, בעברית יצא לא מכבר בהוצאת "מערכות") מתואר רומל כמין פרימדונה אטום־לב, טיפוס שלילי למדי, שירע לקחת אחריות רק על נצחונות, שהאשים את הכפופים לו בכשלונותיו, שהיה חסר כל ראייה אסטרטגית רחבה – וחמור מכל: שבעצם השתתף (באופן לא ישיר) בקשר נגד היטלר רק מסיבות צבאיות, לא מוסריות. הוא מצוטט שם כאילו אמר: "אילו היתה לנו פצצת אטום – חושבני שהיה עלינו להמשיך במלחמה".

בעקבות הספר יצא מנפרד במתקפת הגנה נמרצת על אביו: "אני יודע שאבי רצה רק לקבל הוכחה ניצחת שאין פצצה כזו", אמר אחר־כך, "הוא היה מעוניין לסיים את המלחמה במהירות, ולא רק ממניעים צבאיים. אילמלא שמע על פשעיו של היטלר, מעולם לא היה מעלה על הדעת לפסוק בהתמרדויות".

רומל הבן משיב בשקדנות טענה לטענה, הוכחה להוכחה, אוסף חומר, לומר את הנושא. "מרעננים תמיד ימצאו דרך 'להוכיח' כל טענה שבעולם", אומר בנו היחיד של רומל. אבא זה בכל זאת אבא, והשם מחייב. מאוחר יותר יגיד שהוא מבין באותו הקשר גם את רולף מנגלה, בנו של יוזף מנגלה, שחיפה על אביו: "מנגלה היה מפלצת, אבל צריך להבין שבשביל רולף הוא היה אבא".

כשהיה ילד, הוא אומר, עשה הכל כדי לקלקל את שמו הטוב של אביו: "הייתי תלמיד גרוע ופרוע". מנפרד רומל נולד בשטוטגארט, ב־1928, בן יחיד להוריו אחרי שתים־עשרה שנות נישואים. אמו, לוסי מולין, היתה סטודנטית צעירה לשפות כאשר פגשה את אביו, אז פרח־קצונה בבית־הספר הצבאי. סבו של רומל היה מנהל בית־ספר, "ואצל סבא בבית היה ספר בעברית. הוא ידע לקרוא בו". היום הספר נמצא אצלו, כירושה משפחתית. אביו רצה להיות מהנדס, אבל בחר לבסוף בקריירה צבאית. מנפרד מתאר אותו כ"איש חכם, סבלני, עם נטייה למתמטיקה. הוא לא קרא ספרות יפה, אהב להתעסק במכונות, לצוד ולעשות סקי".

ב

מלחמת העולם הראשונה היה אבא־דומל קצין חיל־רגלים צעיר בדרגת סרן, לימים גילו היסטוריונים צבאיים שבריוק אותן הטקטיקות ששימשו אותו במתקפות נגד האיטלקים והרומנים במלחמת העולם הראשונה, חזרו, בקנה־מידה גדול יותר, במלחמת השיריון שלו במלחמת העולם השנייה – מתקפות־נגד נועזות, כמעט מטורפות. "הוא ראה בקרב כעין מחול פראי", השתקף כותב עליו צ'ארלס דאגלס יום.

אבל אז, בין שתי מלחמות העולם, היה ארוין רומל עדיין קצין אלמוני בדרגת סרן, שקודם באיטיות מרגיזה ברייכסוור, הצבא הגרמני. ב־1939 הוא היה אלוף משנה, ממונה על מפקדת היטלר. "הוא היה מעין מ"פ מפקדה", מסביר מאיר פעיל, "באותה תקופה היטלר 'גילה' אותו", וב־1940 הוא הועבר לפיקוד על דיוויזיית השיריון ה־7. המהירות והמרחק בה עברה הדיוויזיה על פני צרפת, מלוקסמבורג עד שרבור, זיכו אותה בכינוי "דיוויזיית הרפאים". אף אחד מהצדדים לא היה מורגל אז במלחמת בזק מן הסוג הזה. אגדת רומל החלה. כשחיפש היטלר מפקד מוכשר שיציל את החזית האיטלקית המתמוטטת בצפון אפריקה, פנה אליו.

אותה תקופה היה מנפרד רומל בן 13, תושב העיר אולם, חבר נלהב בתנועת הנוער ההיטלראית, ה"היטלר יונגנד". כן, הוא מודה בגילוי לב, גם הוא היה חלק מההתלהבות הכללית. "כולנו היינו ב'היטלר יונגנד', ואהבנו את זה. נתנו לנו מדים, ועיטורים, אמרו לנו שאנחנו העתיד של גרמניה. היינו מפגינים ותוקעים בחצוצרות מול הכנסיה, כך שנתנו לנו גם להרגיש שאנחנו מהפכנים גדולים. בקיצור, הרגשנו גברים". באדולף היטלר, הוא מודה, "ראיתי אחד מגדולי הדור".

מבחינת גילוי הלב מנפרד רומל הוא חריג בגרמניה של היום. רוב בני דורו, מי שהיו נערים בתקופת הרייך השלישי, מעדיפים לשמור על שתיקה או מעודדים את המיתוס כאילו כל העם הגרמני חי אותה תקופה תחת "שלטון טרור" שנוא. האמת היתה אחרת.

המשורר הגרמני אוסוולד אנדריי, בן דורו של רומל הצעיר ושותף לאותן חוויות, מתאר בספרו "התרמיל החום" (כתבה על המחבר וקטע מן הספר פורסמו ב"גבר לעניין" ב"מעריב" מיום 5.5.86) את האווירה של אז: "'שקיעת המערב' היה שמו של ספר מאת אוסוואלד שפנגלר. מעולם לא ראינו את הספר הזה. המורה שוחח איתנו על תוכנו. כנגד הספר הזה היה עלינו לנקוט עמדה בחיבור כיתתי. אני כתבתי: 'לפני תפישת השלטון על ידי הנאצים... עמד הרייך שלנו בסכנת התייהדות. כדגש המוגזם על מוסיקת ג'אז אשמה השפעה יהודית. לנצח יחיה העם שירע להגן על טוהר הגזע שלו!'". ובהמשך כותב אנדריי: "את הדברים האלה כתבתי אני! זו היתה תקופת לימודיי! לאט לאט התחלתי לתפוש מה שאפשר לעשות ממני".

באותה תקופה לא הכיר מנפרד רומל ולו יהודי אחר, "אבל אם היית שואלת אותי אם אני שונא יהודים – הייתי אומר לך 'כן, ודאי'". עם זאת, הוא מדגיש, הוא לא ידע על השמדת היהודים: "ידענו שהתייחסו אליהם רע, ידענו שהם גורשו למזרח, אבל איש מאיתנו לא תיאר לעצמו מה שבאמת התרחש שם". הפעם הראשונה בה שמע שמועות מעורפלות על השמדת יהודים היתה, לדבריו, רק ב־1944.

אני עושה חשבון קצר: הוא היה אז בן 15, מתנדב ביחידה להגנה אנטי־אווירית. אמי היתה קרובה לגילו, אסירה באושוויץ. היא לא שמעה שם על רומל האב. רומל האב, טוען בנו, לא שמע עליה ועל חבריה עד 1943: "הפעם הראשונה בה שמע אבי על השמדת

(המשך בעמוד הבא)

"אבי היה מעוניין לסיים את המלחמה במהירות, ולא רק ממניעים צבאיים. אילמלא שמע על פשעיו של היטלר, מעולם לא היה מעלה על הדעת לעסוק בהתמרדויות".

ד"ר מנפרד רומל ואשתו ליזלוט בצילום משנת 75', לאחר שנבחר לתפקיד ראש עיריית שטוטגארט מטעם המפלגה הנוצרית דמוקרטית.

(המשך מהעמוד הקודם)
המונית של יהודים היתה ב־1943, כשפגש בצרפת גנרל בשם בלסקוביץ, שהיה ב־39' בפולין. לפני־כן לא היה לו מושג שדבר כזה מתרחש. הוא וחבריו ידעו, כמובן, שלהיטלר יש 'תסביך אנטישמי', אבל לא תיארו לעצמם לאן הגיעו הדברים. אנשים היו אומרים 'כן, זה באמת לא בסדר, אבל יש לו גם תכונות טובות'. בלסקוביץ התלונן אז בפני אבא שלא קידמו אותו, מפני שמחה בגלוי על הטבח ביהודים. אבי חשב שהוא מדבר על רצח בני ערובה, אבל בלסקוביץ אמר: 'לא, לא, אני מדבר על השמדה ממש. פשוט מוחקים אותם מעל פני האדמה'".

את הדברים האלה, מספר מנפרד, שמע מפי אביו בימיו האחרונים. באותם ימים, באמצע שנת 1944, שכב רומל בבית, לאחר שנפצע קשה מהפגזה אווירית בחזית צרפת. מכוניתו התנפצה על סלע, והוא סבל משברים בגולגולת ובכנפיים. מנפרד הוזעק הביתה מהיחידה להגנה אנטי אווירית לעזור לטפל באביו. לפני־כן כמעט ולא ראה את אותו: "הוא היה מגיע הביתה רק בלילות. בעצם היינו יחד רק ארבעה ימים בשנה". עכשיו "הוא לא יכול היה לקרוא, וביקש שאקרא לו עיתונים וספרים, אבל בעיקר שוחחנו. היינו מדברים עד לשעות הקטנות של הלילה. הוא לא יכול היה להירדם. הרגשתי כאילו אבא מנסה לפרוק את כל מה שהיה לו בלב".

רומל, מספר בנו, היה אז רק בן 52, אבל כבר אדם שבור ומאוכזב. "הוא ראה את חייו כמסכת אחת גדולה של קלון", סיפר הבן בראיון שפורסם ב"ג'רוזלם פוסט". "הוא כבר ידע שהמלחמה אבודה, שאין לגרמניה שום סיכוי, שכל המלחמה לא היתה אלא קטסטרופה אחת גדולה. הוא אמר אז במרירות: 'גרמניה הוכיחה שהדבר היחיד שהיא מסוגלת להיות הוא רומניון בריטי'. היה לו כבר ברור שהיטלר איננו פטריוט, שכל מה שרצה היה רק כוח לעצמו, שכל העסק היה קומדיה אנושית אחת גדולה, ללא מטרות, ללא מוסר. כן, הוא כבר ידע אז על הרציחות שנתבצעו ברייך, אם כי לא ידע את היקפן".

"מנגלה היה מפלצת, אבל צריך להבין שבשביל רולף, בנו, הוא היה אבא. אבי היה איש חביב, סובלני, עם נטייה למתמטיקה. הוא אהב להתעסק במכונות, לצוד ולעשות סקי".

האם לא הגיע למסקנות האלה קצת כאיחור?

"אני חושב שהוא ידע את הדברים קודם, אבל לא יכול היה, או שלא רצה, לעכל אותם. אינני יכול לשפוט אותו", אמר מנפרד רומל בראיון אחר: "אינני יודע אם בנסיבות דומות הייתי מתנהג אחרת. אולי לא היה לי אפילו האומץ שהיה לו לעמוד על שלו מול היטלר פעמים רבות כל־כך".

לאוזן היהודית עדיין נשמעים המונחים בהם השתמש רומל האב כלפי היטלר מתונים למדי. "צריך לזכור שהוא היה חייל מקצועי, לא פוליטיקאי. הוא שנא פוליטיקה, היה גאה בעובדה שהוא אינו מתעסק בזה, ולא הירשה לאיש מאיתנו, במשפחה, להתעסק בזה. לאמי לא התיר אפילו לכתוב בטפסים את "שתייכותה הפוליטית. אפשר לומר שהוא היה איש צבא צר־אופק, אבל היו לו עקרונות מוסריים ברורים, והוא הלך אחריהם כל חייו. הוא התווכח עם היטלר בגלוי עוד לפני שידע על כל הרוע שבשלטון הנאצי, וכשגילה שהיטלר והרייך לא היו מה שחשב שהיו – חרב עליו עולמו".

לא שמעתי, אני שואלת, שרומל מחה בפני היטלר על נושאים מוסריים.

"הוא בהחלט מחה בפני היטלר על יחסו ליהודים. ב־1943 אמר לו: 'לוא היו גם יהודים מחזיקים בתפקידי מפתח בגרמניה – היה מצבה טוב יותר'. על כך ענה לו היטלר ברוגז: 'אינך מבין את מדיניותי'. לאבי היה יחס ידידותי ליהודים", ממשיך רומל הבן באפולוגטיקה המתבקשת, "הוא נלחם איתם במלחמת העולם הראשונה, וקשר קשרי ידידות אמיצים עם כמה מהם. כאשר היה שומע מפי אנשים את המשפט הידוע 'היהודים אשמים בכל', היה שואל: 'ראית פעם יהודי?'. בזמן הקרבות במידבר הוציא היטלר הוראה לירות בכל חייל יהודי שיתפס. אבי לא ביצע את ההוראה הזו מעולם."

עזבי, אני אומרת לעצמי. לא תצאי מזה. החשבון לא יושב לעולם, וודאי שלא דרך מנפרד רומל. את שייכת לצד הקורבנות, הוא הבן של אבא שלו, מה הוא יכול לעשות? ובעצם, כשחושבים על זה גם הוא היה קורבן של נסיבות: המיתוסים עליהם חונך התנפצו כמו קרח מתפורר, אביו התאבד כמעט לנגד עיניו.

פלש בק: ב־ 20 ביולי 1944, בשעה 12:42, התפוצצה פצצה בחדר הדיונים ב"מאורת הזאב", מפקדתו של היטלר ברסטנבורג, פרוסיה המזרחית. הפצצה, שהונחה על־ידי קולונל קלאוס פון שטאופנברג, היתה אמורה להרוג את היטלר ולפתוח את הדרך לפוטש צבאי, להחלפת השלטון ולכניעה מיידית לבנות הברית. בין הקשרים היו כמה מבכירי הצבא הגרמני.

הפצצה אכן התפוצצה, אלא שהיטלר לא נהרג. הישארותו בחיים, יחד עם הססנותם וטעויותיהם של הקושרים, הכשילו את הניסיון הרציני ביותר לשים קץ לשלטון הנאצי. לאחר מכן ערך היטלר שורת טיהורים אכזרית במיוחד, מלווה בעינויים ובמשפטי ראווה משפילים: בכירי הצבא הגרמני עמדו באולם בית־הדין הצבאי כשמכנסיהם משתלשלים ארצה (נאסר עליהם ללבוש חגורות). חלקם הוצאו להורג בתלייה על אנקולי בשר, עירומים, חנוקים במיתרי פסנתר (התליות הוסרטו בידי גבלס והוקרנו אחרי־כן בפני חיילי הצבא הגרמני). אחרים התאבדו. בני משפחותיהם חוסלו גם הם, או נשלחו למחנות ריכוז.

רומל, שראה כיצד הולכת ומתפוררת חזית ההגנה האחרונה במערב מול בנות־הברית, שיתף פעולה עם הקושרים (שראו בו 'נכס' חשוב), ואף הסכים לקבל עליו כל תפקיד בממשלה החדשה שתוקם, ויחד עם זאת הוא עדיין קיווה שיצליח לשכנע את היטלר להיכנע: "החיילים", כתב לו במכתבו האחרון, ב־15 ביולי, "נלחמים בגבורה, אולם המאבק הבלתי־שווה מתקרב לקיצו".

בניגוד לרוב הקושרים האחרים, התנגד רומל לתוכנית לרצוח את היטלר. לדעתו היה על הקושרים להעמידו למשפט: "האומה שבחרה בהיטלר היא שצריכה עכשיו לשפוט אותו", אמר. "הוא חשש גם מכך שהיטלר מת יהיה מסוכן יותר מהיטלר חי", מסביר בנו. כך או כך, רומל לא הספיק למלא את
(המשך בעמוד 36)

"הבושה לא תקים אנשים לתחייה"

"אני מתבייש כמני העם היהודי כגרמני, לא כרומל", אמר מנפרד רומל באחת ההזדמנויות. כבר שנים רבות שהוא מנסה לעשות את הבלתי אפשרי כמעט: לכבד את מורשת אביו, ועם זאת לכפר בפני היהודים על פשעי הרייך השלישי, אותו שלטון שאביו שירת בנאמנות רבה כל־כך עד שהתפכח.

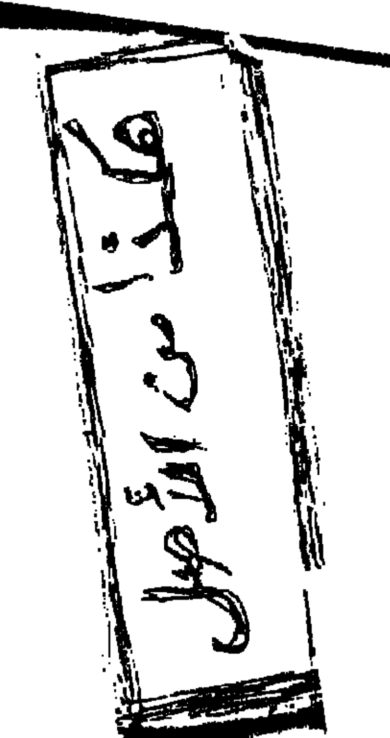
"אנחנו מבינים ללבם של היהודים המוסיפים לנהוג בנו בחשדנות עמוקה", אמר בנאום שנשא לכבוד טדי קולק בעת שזה קיבל בפרנקפורט את "פרס השלום". "רגשי הבושה המציפים אותנו לנוכח המאורעות האפלים ביותר בתולדותינו, אין בהם כדי להקים נפש אחת לתחייה".

כיון שכך, מעדיף מנפרד רומל להביט קדימה, "לא כדי להשכיח את השואה, אלא כדי לבנות עולם טוב יותר". הוא מגלה פעילות נמרצת בכל מה שקשור לישראל, ובמיוחד לירושלים: מגייס תרומות, מדבר בעצרות פרו־ישראליות, יוזם מבצעי חילופי נוער ותרבות. לאחרונה עמד בראש מבצע גיוס התרומות למרכז הבריאות החדש בואדי ג'וז.

"האיש הזה הוא אדם בעל שיעור קומה מוסרי בלתי רגיל, ידיד נאמן ולוחם למען ירושלים מאוחדת", אומר עליו טדי קולק, שהעניק לו החודש את תואר הכבוד "יקיר ירושלים".

היו שזעמו על המחווה. פה ושם התפרסמו בעיתונות כמה מכתבים ("מנרמלים את רומל", מחה אחד מהם); ללשכתו של טדי הגיעו כמה טלפונים, אבל במועצת עיריית ירושלים איש לא התנגד, להוציא נמנע אחד – צבי רוזן, ניצול שואה. מחוץ לבניין העירייה עמד לו בדד המפגין הנצחי, שמואלי, ומחה על המחווה. מנפרד רומל ניגש אליו ושוחח איתו.

"יגידו עליו מה שיגידו" אומר רפי דברת, דובר עיריית ירושלים "אבל הוא לפחות מנסה להתמודד עם הדברים. גם זה דורש אומץ מסוים".

רומל על רומל

(המשך מעמוד 26)

תפקידו בקשר: ב־17 ביולי אחרי הצהריים, כאשר נסע בחורה למטהו מחזית נורמנדיה, נפגע בהתקפה אווירית ו"יצא מכלל פעולה".

אט־אט נסגר המעגל סביבו. אחרים מהקושרים שעונו בחקירות פלטו גם את שמו. היטלר החליט שגם הוא חייב מיתה, אולם, כפי שהסביר לחוקריו וילהלם קייטל, ממלכחי פינכתו הכולטים של היטלר, "הפיהרר הבין כי תהיה זו שערוריה נוראה אם פילדמרשל מפורסם זה, המפקד הפופולארי ביותר שהיה לנו, ייאסר ויובא בפני בית הדין העממי". כאות הערכה ל"פעליו באפריקה" ניתנה לרומל האפשרות לבחור: התאבדות – או משפט בגידה. הובטח לו שאם יתאבד תיערך לו לוויה ממלכתית, ולמשפחתו לא יציקו. "אבי ידע שאין לו סיכוי. הוא ראה מה עשו לאחרים בבתי־הדין הצבאיים. ההבטחה שקיבל שיעזבו את בני משפחתו בשקט הכריעה את הכף" מספר מנפרד.

קולונל קלאוס פון שטאופנברג (משמאל), ממשתתפי הפוטש נגד היטלר, עם פילדמרשל רומל (ימין) במטה הדיוויזיה ה־10 בטוניס, בצילום משנת 1943.

ב־14 באוקטובר 44' התאבד ארווין רומל על ידי בליעת ציאניד. מספר בנו: "בצהריים הגיעו לביתנו שני גנרלים ממטה היטלר, ברגדורף ומייזלאר. אבי כבר ציפה להם. הגסטאפו כבר הסתובב ושמר על הבית כמה ימים. לפני כן קיבל מברק מפילדמרשל קייטל להתייצב בברלין, אבל הוא סירב. 'אני לא אידיוט', הוא אמר לנו 'אם הם רוצים להרוג אותי – שיבואו לכאן'. שני השליחים הסתגרו אתו בחדר. כעבור כמה דקות שמעתי את אבי עולה במדרגות לחדרה של אמי. אחרי־כן דיבר אתי. הוא סיפר לי בשקט ובקור־רוח שבתוך עשרים דקות הוא כבר לא יהיה בין החיים. הוא הסביר שלאור שירותו באפריקה קיבל הזדמנות למות ברעל ולהיקבר בלוויה ממלכתית, ושלנו לא יאונה כל רע. הוא אמר שתוך רבע שעה יודיעו לנו מבית־החולים באולם שהוא נפטר משטף־דם במוח, ושלא נגיד מלה. הם יצאו מן הבית, ליוויתי אותו החוצה, שלושתם נכנסו למכונית. במרחק קילומטר מהבית הוא כבר לא היה בחיים".

כעבור רבע שעה קיבלה לוסי רומל את הטלפון מבית־החולים: בעלה, הודיעו לה, נמצא מת, כנראה כתוצאה משטף־דם במוח בעקבות פציעתו ב־17 ביולי. לרומל נערכה הלוויה ממלכתית מפוארת. היטלר שלח מברק תנחומים וזר ענק. בכיר קציני הצבא הגרמני, פילדמרשל פון רונשטדט, נשא את נאום ההספד מול ארונו מכוסה צלב הקרס של רומל: "לבו", אמר, "היה שייך לפיהרר".

"רק לאחר מותו התחלתי להבין על מה אבא דיבר", אומר מנפרד רומל, "לפני־כן לא כל־כך האמנתי לו. חשבתי שהפציעה השפיעה עליו". מנפרד רומל חזר ליחידתו ואחרי־כן נפל בשבי הצרפתי, שם טופל, לדבריו, בעדינות מירבית. "הפילדמרשל רה־טיפאני, שהעריך מאוד את אבי, סידר שאשוחרר". בסוף 1945 חזר הביתה. "כל הזמן הזה דאגתי מאוד לאמי. היא נשארה לבד, וחששתי שינסו להיפטר ממנה כערה לא רצויה".

אמו נפטרה ב־1971. אלמנה שחייה לא היו קלים. את חפצי אביו שנותרו העביר אליה. ("חלקם תרמתי למוזיאון רומל שהוקם במרסה מטרוח"). אם ירצה או לא, הוא נחשב ל"שומר החותם" של מורשת אביו, משיב לתוקפים, שומר על קשר עם ידידים מימי הצבא שעוד נותרו בחיים. כן, הוא נפגש גם עם בנים של יריבים לשעבר: עם בנו של גנרל פטון, ג'ורג' פטון השני, עם דייויד מונטגומרי. הרבה בריטים ואוסטרלים שלחמו נגד אביו ביקרו אותו במשך השנים. "הם אמנם היו בצד השני, אבל כיבדו אותו, מפני שניהל מלחמה הוגנת".

יש, כאמור, מי שחולק על הקביעה הזו. באותו ספר "שערורייתי" של וולף הקמן על רומל מסופר כי הוא ציווה לירות בקצין צרפתי אשר סירב לעלות על טנק גרמני, לאחר שנלקח בשבי. בתשובה מפורטת; עם תאריך, שעה ומקום ("זה היה בשעות הבוקר המוקדמות של 17 במאי, 1940"), הכחיש אז מנפרד רומל את האשמה הזו, וטען כי הקצין סירב להיכנע. "מותו", סיכם, "היה טראגי וחסר־תכלית כשם שכל המלחמה היתה טראגית וחסרת תכלית".

לקחים? יש לו הרבה. "התעמקתי הרבה בניסיון להבין איך קטסטרופה כזו (המלחמה, ט.ב.) התרחשה. אחת המסקנות שלי היא שהמעלות הצבאיות עליהן חונכנו כולנו, דברים כמו משמעת, צייתנות ואומץ לב – הן לא עניין חיובי בהכרח. הן חיוביות רק בתנאי שהן משרתות שלטון חיובי. במקרה של הרייך השלישי הן נהפכו לדבר שלילי". נאום בן "החייל מספר אחד" של צבא גרמניה.

עם כל הרקע הטראומטי־למדי שלו, מגדיר מנפרד רומל את עצמו כ"טיפוס די נורמלי, בלי תסביכים", אבל על פי מעשיו נראה שהוא מנסה, בדרכו שלו, להשתחרר מהצל של אביו: רומל היה חייל – בנו לא רצה להיות איש צבא מקצועי ("ממילא היו תמיד אומרים שאבי היה טוב יותר"). אביו שנא פוליטיקה – והוא מתעסק בה, ובהצלחה לא מבוטלת: אחרי שלמד משפטים עבר לשירות הציבורי, והגיע למשרה הבכירה של שר האוצר של מדינת באדן ווירטנברג. ב־1975 רץ מטעם המפלגה הנוצרית־דמוקרטית לראשות עיריית שטוטגארט, וזכה בניצחון מוחץ על יריבו מן המפלגה הסוציאל־דמוקרטית. בשלב זה, אומרים, עזר לו מאוד השם רומל. "נכון", הוא מודה. "העובדה שאני רומל בהחלט עזרה לי להיבחר. אבל", הוא ממהר להדגיש, "בבחירות לקדנציה השנייה שלי כבר לא היתה לכך משמעות".

מנפרד רומל הוא טיפוס גמלוני, קצת מרושל, מאוד לא מכופתר. יש לו חוש הומור אירוני, אותו ודאי לא ירש מאביו. אם אביו ובני דורו דבקו כל חייהם בעקרונות נוקשים – הוא הליברליזם בהתגלמותו, איש פשרות, מתינות, סובלנות. לעניין זה הוא אוהב לצטט את המהפכנית הקומוניסטית רוזה לוקסמבורג, עוד יהודיה שהגרמנים הרגו, הרבה לפני השואה: "חופש הוא גם החירות לחשוב אחרת". "זה עוד לקח שלמדתי ממה שעבר עלינו: כל גילוי של חיעדר סובלנות, של שלילת זכויות מכל סוג שהוא – הוא חבלה בדמוקרטיה – ועל הדמוקרטיה צריך לשמור היטב. אנחנו לא מתורגלים בה עד כדי כך".

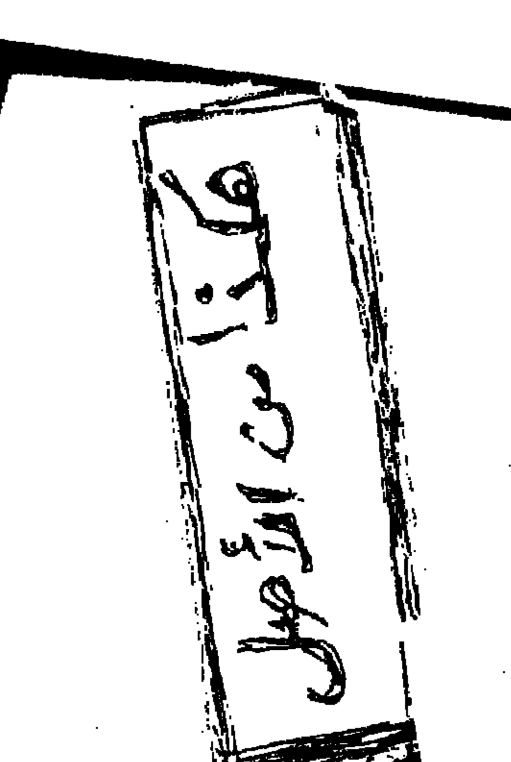
בעיני רבים מעמיתיו למפלגה הסובלנות שלו מגיעה למימדים "קיצוניים" מדי: בגרמניה תקפו אותו לא פעם על המתינות שהוא מגלה כלפי היריבים הסוציאל־דמוקרטים, ("הרי אנחנו צריכים לעבוד ביחד"), כלפי הקומוניסטים, כלפי האינטלקטואלים השמאלניים וכלפי המיעוטים החיים בגרמניה, ("צריך להעניק להם אזרחות גרמנית, אם הם מבקשים. הם כבר מגדלים כאן דור שני"). הרוחות סערו ממש כאשר הסכים לקבור שלושה טרוריסטים מקבוצת "באדר מיינהוף" שהתאבדו בכלא העירוני שלו בבית־הקברות המכובד ביותר בעיר, על פי בקשת המשפחות. רומל הוצף אז בתגובות מחאה. הוא לא נבהל. "לאבי", אמר אז, "היו צרות גדולות מאלה".

כל זה, מתברר, לא פוגע בפופולאריות שלו: על פי משאלי דעת קהל הוא נחשב בעיני הגרמנים לכוח עולה בפוליטיקה הלאומית. "אני חושב שאנשים מזדהים עם הליברליות שלי, כי הם רואים בה השתקפות של עצמם. כולנו אנשי פשרות, מתפשרים יום־יום עם הסביבה כדי להמשיך ולהתקיים".

לא מנהיגות גדולה, אבל זה כנראה המסר: הגרמנים רוצים שקט. סערות היו להם די והותר.

טל בשן

זר הפרחים של היטלר מגיע ללוויית פילדמרשל רומל: כאות הערכה ל"פעליו באפריקה" ניתנה לו האפשרות לבחור: התאבדות – או משפט בגידה. הובטח לו שאם יתאבד, תיערך לו לוויה ממלכתית, ולמשפחתו לא יציקו. "ההבטחה שקיבל שיעזבו את בני משפחתו בשקט הכריעה את הכף", אומר בנו.

מאת נילי פרידלנדר
צילמה שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

29. אל פרחי הקיץ

זה נשמע דמיוני, אבל זה טיול אמיתי. לצאת בקיץ לראות פרחים בטבע. אחרי שכל הפרחים בשדות גומרים לפרוח, מתחילים הליבלוב והפריחה של צמחי המים. איפה שפעם היו ביצות ועכשיו שמורות טבע, אפשר לטייל בין ליבלוב ירוק ופריחה סגולה וורודה על הגדות, ופרחים צהובים על המים.

למרות מהשדות הצהובים אל פרחי המים – זו ההפתעה של הקיץ.

אם אתם עולים צפונה, אל תחמיצו את שמורת החולה בבוקר מוקדם או באחר־צהרים של קיץ. כשעולים מראש־פינה בכביש המהיר לקרית־שמונה, פונים אליה מזרחה, ימינה, אחרי הפנייה ליסוד המעלה. יש שלט כתום על הכביש.

ציפורים אין כאן עכשיו, אבל יש ליבלוב ירוק של גומא־הפפירוס. הולכים על הגשר מעל המים בין גושים ירוקים של הגומא, שזהו גבול התפוצה הצפוני שלו בטבע. בחורף היה צהוב ויבש. עכשיו יש עלווה ירוקה ויפה.

על גדות המים, שריד מביצת החולה, יש פריחה סגולה כהה וגם אדומה. עכשיו פורחים כאן שנית, ערברבה שעירה וכל סוגי הארסניתיים. בסגול כהה פורחת גם הפיטולקה, צמח שהגיע הנה לפני שנים אחדות מדרום־אמריקה, והתביית בשמורת החולה כאילו נולד שם. זרעיו הגיעו יחד עם המזון לדגים שבבריכות, וכבר התרגלנו לראות אותו פורח בקיץ. על המים צפים עלים גדולים וירוקים של נופר, והפרחים צהובים. ביניהם שוחים השפמנונים, דגים טרופיים עם פני בולדוג, וצבי־מים קטנים משתזפים איפה שרק אפשר.

אחרי מנוחה בתורשת האקליפטוסים שבכניסה לשמורה (יש שירותים, מים ושולחנות), אפשר להמשיך מעט צפונה אל שתי שמורות קטנות ויפות.

● אל נחל עינן:

הקטע היפה של הנחל הוא בצד של החולה. נוסעים על כביש ראש פינה־קרית־שמונה קילומטר אחד צפונה, אחרי השלט הכתום שמסמן את הפנייה לשמורת החולה, יוצאת מהכביש דרך עפר מזרחה, ימינה כשבאים מהחולה. רואים מימין בית משאבות, וכאן נכנסים ונוסעים בדרך חלבנה כקילומטר מזרחה, בין בריכות דגים למאגר מים גדול, וכשפונים בה צפונה מגיעים אל נחל עינן. חונים והולכים לאורכו. שם רואים את פריחת צמחי המים. אפשר גם לחנות קודם על הדרך ולעשות את הטיול הקצר והקל הזה ברגל. טיול מומלץ לשעות אחרי הצהריים המאוחרות והקרירות יותר. חוזרים באותה דרך למכונית ולכביש הראשי.

● אל שמורת עין תאו (חג'חולה):

שטח השמורה שלושים דונם, והיא ממש בשולי הכביש המוליך לקרית־שמונה. קילומטר אחד מצפון לצומת כח, שם עולה כביש להרי הגליל העליון, ולא רחוק מהצומת יש חניון יפה תחת אלה אטלנטית עתיקה.

מימין לכביש רואים עצים קשישים של אלה אטלנטית שנישמרו בזכות בית־הקברות של הכפר הבדווי ג'חולה שהיה כאן עד מלחמת העצמאות.

יש פה מעיין הנובע ממערה וזורם לבריכה מלאכותית. שריד אחרון לנופי הבריכות צלולות המים שעיטרו בעבר את הביצות. השם העברי של המעיין הוא עין־תאו, ובערבית: עין בלאטה, מעיין הסלע השטוח. בעבר קראו למקום ג'חולה, ובקיץ באים לטבול ולשחות כאן. על המים צומח נופר צהוב.

כיוון שאין חנייה חוקית לאורך הכביש, חפשו בעצמכם את הדרך לרדת אל הבריכה. כמאה מטרים אחרי צומת כח יש מהכביש לקרית־שמונה פנייה מזרחה, ימינה, לדרך עפר לבריכות הדגים. אם ממשיכים לאורכן צפונה, במקביל לכביש, אפשר לחנות שם ולהגיע בשביל אל עין תאו.

● אל עין אפק:

על שמורת עין אפק, ליד קרית ביאליק בין חיפה לעכו, המלצנו בחורף בגלל עופות המים וגבעת הכלניות. גם בקיץ יש פה מה לראות, בנוף הביצה. בימים החמים כאן שיא הפריחה.

סבך צפוף, רענן וצבעוני עם פריחה של ערברבה שעירה, שנית גדולה, מדד זוחל ופרעושית משלשלת, שני האחרונים הם שמות של צמחים, לא משהו אחר. פעם היתה כל הביצה מכוסה בפריחה של נימפאה תכולה. מעט ממנה עדיין נשאר כאן, וזהו המקום הצפוני בעולם שניתן למצוא בו את הנימפאה, או שושני מים, פורחות בטבע. אם ימשיכו לזרום הנה מי ביוב, גם זה לא יהיה.

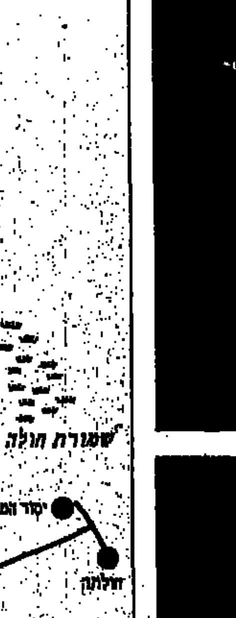
אל שמורת עין אפק מגיעים מכביש חיפה־עכו, במיסעף לקיבוץ אפק, כקילומטר וחצי צפונה מהפנייה לקרית ביאליק. כקילומטר ממזרח למיסעף, פונה דרך עפר צפונה אל הכניסה לשמורת עין־אפק. הכניסה בתשלום, ויש במקום שולחנות לפיקניק ומזנון.

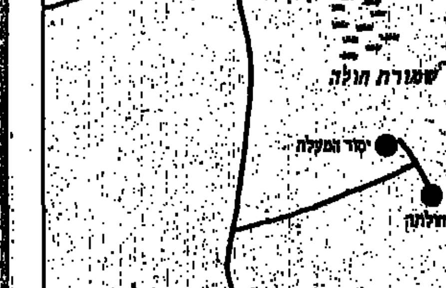
● אל הנופר במעיינות הירקון:

תושבי גוש דן והשרון לא צריכים להרחיק צפונה כדי לראות את הפרחים הקייצים של הנופר על המים.

מכביש פתח־תקווה – כפר־סבא פונים מזרח לכפר־הבפטיסטים. כשמגיעים לכפר, פונים שמאלה, וחונים. חוצים ברגל את הכפר לכיוון דרום מזרח, ומגיעים לשער החצר של חוות קאסר. שם יש בריכה ובאר אנטוליה ששאבה את מי הירקון לשדות הרבה לפני שהכניסו את המים לצינור שמוביל אותם לנגב.

מחצר קאסר הולכים מזרחה בשביל רחב עד שנפגשים בנחל היבש, בין עצי אקליפטוס. עם הפנים לנחל, פונים ימינה והולכים לאורכו עד לגשר הרכבת. עולים על המסילה, ליד "פילבוקס" – תא מבוצר לשומר המסילה. יורדים מהמסילה בצד השני, והולכים בשביל דרומית־מזרחית, כאילו לכיוון "מיבצר אנטיפטרוס" – שאינו אלא חאן תורכי מוקף חומה. הולכים ומגיעים אחרי כ־300 מטר אל מה שנשאר ממעיינות הירקון, עוברים בסבך, ועל המים צפים עלים גדולים ירוקים ופרח נופר צהוב. חוזרים באותה דרך. גם כאן מומלץ לטייל בשעות אחה"צ המאוחרות. להיזהר כשחוצים את פסי הרכבת!

נימפיאה, הלא היא שושנת המים (בצילום העליון בעמוד), נענה משונלת (למעלה) וערברבה שעירה (שמאל); אחרי שפרחי השדות גומרים לפרוח, מתחילים הלבלוב והפריחה של צמחי המים.

יולס בבר חקן דן אבדיה

טעם אחד קדימה

...כי בסנוקרסט כל הטעמים מובילים

באיכות ובטעם המשובח

גלידת שמנת משובחת

בטעמים שונים עם תוספות

מסדרת הספיישלס והסופרספיישלס

סנוקרסט

יצרנית גלידות ושלגוני איכות משמנת חלב.

סדרת הספיישלס: מוקה פליק בתוספת פרורי שוקולד, שוקורום וניל בתוספת צימוקים, תות שדה וניל בתוספת דובדבנים מוגגים ותות שדה, שרי בתוספת דובדבנים שחורים, קראנץ בתוספת שקדי קאראמל, פרלינה מוקה וניל בתוספת פרלינה וצימוקים, שוקו פליק בתוספת פרורי שוקולד, וניל פליק בתוספת פרורי שוקולד.
סדרת הסופרספיישלס: שוקו פקאן בתוספת אגוזי פקאן, וניל פליק עם שקדים מצופים וצימוקים. שקדיה עם קרוקאנט שקדים.

שאננים עם מתאבנים

ב"משכנות שאננים" בירושלים משלמים גם בשביל הנוף המרהיב, אבל אפשר לבוא ל"מזנון הפתוח" בשבת בצהריים – אכול כפי יכולתך במחיר קבוע, 35 שקלים לסועד. (צילום: יוסי זמיר, "סקופ 80).

"מ שכנות־שאננים". ממסעדות היוקרה של ירושלים. מקום מקסים. נוף ירושלמי מצמית. המחירים מצמיתים גם הם, אבל אם יודעים איך – אפשר להסתדר שם במסגרת תקציב מתקבל על הדעת. לאחרונה שיפצו אותה. התקינו תיקרה הרשה, אקוסטית, מנחושת ירקרקה, חלונות גדולים מאוד שאפשר יהיה לראות בעדם טוב יותר את הנוף המרתק הנשקף משם – חומות ירושלים, הר־ציון, מגדל דוד, שער יפו. לראות טוב יותר ביום, כשאורה המיוחד של ירושלים מעניק מייחודו ל"תחושת התומות" של העיר, ובלילה – כשהזרקורים העלומים מוספים כאורם הצהבהב־רך את האבנים העתיקות.

כבר אמרנו – מסעדה לא זולה, "משכנות־שאננים". אתה משלם בשביל המקום ההדור מאוד, הספוג יוקרה חרישית, מנומסת; בשביל המלצרים המחוייטים בשחור; בשביל המטבח האגין ומרתף היינות העשיר. מנת כרווז ברוטב דובדבנים תעלה לך שם 30 שקלים, לפני המיסים והטיפים וכל השאר. אומצת פילה בגרעיני פלפל ירוק (לשני סועדים) – 70 שקלים. ואלה הן רק דוגמאות.

אבל יש דרך להוזיל במידה מסויימת את עלות הבילוי־ארוחה במקום מקסים זה, להנות מן המעמד, היוקרה והמזון ולהישאר במסגרת תקציבית מתקבלת פחות או יותר על הדעת. איך? לא לבוא רעבים מאוד, ולהזמין רק מיבחר של מתאבנים חמים ממעדני הבית. עשינו את זה בביקורנו האחרון במקום. נהנינו מאוד. המחיר שגובים בעבור מבחר מנות כזה הוא 15 שקלים בלבד (על כך יש, כמובן, להוסיף את ה"זנבות" ואת מחיר השתייה).

◆

זו שישבה מולנו הסתפקה במנת פטריות־יער עשויות בארמניאק, עם לחמניה קלועה־זהבהבת, אפוייה במקום. אותו מחיר כמו המתאבנים. בעל הבית הבטיח לנו כי גם סועדי המתאבנים בלבד יתקבלו אצלו בכבוד הראוי. המבחר האמור כולל: קובייבאס, פסטלים ממולאים, סיגרים ממולאים, אנסים ממולאים, עלי גפן ממולאים ושזיפים אפויים בנוסח אנגלי, שאינם אלא שזיפים שחורים ממולאים קציץ בשר ואגוזים, שנעטפו ברצועות דקות של חזה אווז מעושן (כתחליף לעטיפת הבייקון). זו האחרונה היא אחת המנות המענגות ביותר שאנו מכירים באותה מסעדה.

דרך נוספת לסעוד ב"משכנות־שאננים" במחיר מתקבל על הדעת (הכל יחסי בעולם), היא לבוא לשם בשבת בצהריים. אז מתקיים שם, תמורת 35 שקלים לסועד, "מזנון־פתוח" – אכול כפי יכולתך במחיר קבוע. שמענו על המזנון הזה טובות. עדיין לא ניסינו.

מאויל

תאוות בשרים

שותית טרי ולא שמן – מזהירה עקרת הבית את הקצב שלה, כשהיא מבקשת נתח בשר, ובכך קובעת את ארוחת הערב עוד לפני שנכנסה למטבח. אין בעיות. העגל הזה עוד נשם הבוקר, ואין בו אף טיפת שומן – משיב לה הקצב, ובכך הוא מגיע קלון על מקצועו.

איך להימנע מ"פאשלות" באלה ואחרות ילמד אתכם הספר האחרון בתחום אלבומי המזון – "שאול אגרון ויש[ר]אל אהרוני מבשלים בשר" (הוצאת "אלס"; צילומים: נלי שפר).

[illegible]

אילו הורדוס היה נציג האיזור שלי בבחירות אישיות, הייתי בוחר בו

מאיר בן־דב: "אין אצלי ניתוק בין הבית לעבודה, כי הכי נוח לי לכתוב בבית".

שטח פרטי

מאיר בן דב

ארכיאולוג

האוצר הראשי של מוזיאון ארץ־ישראל (רמת־אביב). בן 51. יליד מטולה. למד משפטים וספרות עברית, אך עבר לארכיאולוגיה אחרי שהשתתף במשלחת החפירות במערות מדבר יהודה. עשה תואר שני בארכיאולוגיה באוניברסיטה העברית. בין השאר חשף, שיחזר ושימר את המיבצר הצלבני בלוואר בכוכב הירדן, והשתתף בחפירות הר הבית. פרסם חמישה ספרים. נשוי, אב ל־3 בנים, גר בירושלים.

אני עובד בתל־אביב, גר בירושלים וחולם על מטולה. יש לי אדמה במטולה ואינני מוכר, כי כך חונכתי; אדמה לא מוכרים. חוויות ילדותי מתקשרות למקצוע בו אני עוסק. עד שהייתי בן 11 לא היה חשמל במושבה, ומים הביאו מהמעיין, על גבי חמורים, והחקלאות היתה דומה לחקלאות המיקראית. כילד הסתובבתי על המורג. גורן אינו מושג זר בשבילי. כהיכלי שן, באקרמיה, אפשר לעשות מה שרוצים, להפיל מלכים, להעלות תיאוריות. לי האדמה נתנה נשימה לחיים, ואני לא יכול לדבר כמנותק ממנה. לפעמים, בוויכוח, כשאין תשובה עניינית לדברי, אומרים – אה, הוא ממטולה... בעיני זה עדיף על ורשה. גם במטולה יש אנשים כאלה ואחרים.

מטולה טבועה גם בהרגלים יומיומיים שלי; למשל, כמו רבים מבני דורי שגדלו במושבות, קשה לי לראות ברז מים פתוח. מרגיז אותי שרוחצים את רחבות העיר העתיקה בזרמי מים ענקיים במקום בדלי ומטאטא. בארץ השוכנת על סף המדבר, מתנהגים כאילו אנחנו בשוויץ. וגם כשאני בבית־מלון בשוויץ, אני סוגר את המים כשאני מסתבן. אני לא מסוגל לחצות שדה חרוש ולדרוך על קמה, וההתעללות בעצים לפני סוכות משגעת אותי.

אני מתכוון לכתוב ספר על מטולה. לא אוסף זכרונות, אלא ניתוח אדריכלי של המושבה שיהיה בו הרבה תועלת לארכיאולוגים; הבתים נבנו בעבודת־ידיים מסורתית, לא שונה כהרבה מזו שבתקופת המשנה והתלמוד, אולי רק פחות טובה. ועל בניית המושבה יש לנו הרבה פרטים כמו תוכניות, משך הבנייה וכרומה, והעיקר – הבתים ישנם. מבנים מסורתיים כדוגמת אלה שנבנו בא"י מאות בשנים. רק קירוי הרעפים זה עניין חדש. קשה לנו לתאר חברה אנושית בלי בניינים, אבל הקשר בין אדם לבית חדש, יחסית, רק כששת אלפים שנה. והקשר הזה מרתק אותי.

כשאני הולך במקום ישוב, בארץ ובחו"ל, אני מתמקד על הבניינים. וכל דבר מעורר שאלות. כשאתה רואה, למשל, עיר, הבנייה באבנים לא מסותתות, אתה מבין שכאן היה יותר זול להשיג חומרי מליטה שבסיסם סיד. הפקת סיד מאבני גיר נעשית בכבשן, וגוזלת הרבה אנרגיה. לבנייה באבני גזית מסותתות, כמו אצלנו, צריך פחות חומרי מליטה. כשאתה רואה בנייה "יבשה" מאבנים גדולות, ללא חומרי מליטה, כמו בהר הבית, אתה שואל את עצמך מדוע, ואחר־כך מחשב ומגלה שאם היו בונים את הר הבית באבן קטנה, כדי להפיק את הסיד צריך היה לכרות יער ענק, ששטחו כמו מירושלים עד לטרון, ברוחב של 5 ק"מ. אתה מתבונן באבנים הגדולות, חושב על כוח עבודה וזוכר שאבן־חלדון כתב במאה ה־14 – סוד הבנייה באבנים גדולות הוא במינהל נכון ובטכנולוגיות של הנפה. בשבילי, הארכיאולוגיה זה חקר העבר ונסיון להבינו, והמידע על העבר מורכב קודם־כל מבני־אדם, והם מעניינים אותי.

למרות שאני עובד בת"א ומחבב אותה, אינני עובר לגור בה. ירושלים – זה המקום לחיות בו. לפעמים זו חווייה קשה ולוחצת, אבל זה חלק מהסיפור. אני מסתובב בעיר העתיקה הרבה מעבר למה שמתחייב מעבודתי. ירושלים שבין החומות היא מוזיאון גדול של מבנים, בני־אדם, סגנונות, אורחות־חיים.

אני מרבה להסתובב בכפרים לצורך רכישות, התבוננות, תיעוד, רישום, חיפוש. וזה מרתק. יש עוד מקומות כמו בית־ג'אן וכפרים בהר חברון, בהם בונים מחרשות עץ כמו בימי קדם. ובגלבוע יש אדם שמכין ריחיים ירניות מאבני בזלת.

אני מרבה לטייל עם ילדי. באמצעות טיול אפשר להנחיל להם ערכים, להעביר להם דברים בצורה משכנעת יותר מכל שיחה בבית. בטיול ילד לומד להתבונן, ללכת, לסייע לזולת, לכבד את השונה כשהם רואים, למשל, בשדה ליד בית־ג'אן את מנהל בית־הספר התיכון המקומי עוזר לאביו לחרוש את [illegible]

"כשמטיילים בואדי ופוגשים בדואי ונכנסים איתו לשיחה ומוזמנים לביתו רואים שמדובר בבני־אדם, שהעולם הערבי סביבנו הוא חלק מחיינו, לא רק חלק מהנוף – לא צריך אחר־כך להשקיע מאמץ מיוחד כדי שהנער יתפוס עד כמה כהנא מתועב".

[illegible] ולומדים משהו בסיסי מאוד. או כשמטיילים בוואדי צלמון ופוגשים בדואי ונכנסים איתו לשיחה ומוזמנים לביתו רואים שמדובר [illegible] שהעולם הערבי סביבנו הוא חלק מחיינו [illegible] אחר־כך לא צריך להשקיע מאמץ מיותר כדי שהנער יתפוס עד כמה כהנא מתועב, שיבין שעל האדמה הזאת יושב עוד עם, אנשים המאירים לך פנים כשאתה מדבר בשפתם. זה אפקטיבי יותר מעשרים שעות שיחה.

כמו אחרים במטולה, אני דובר ערבית מילדות. גדלתי ולמדתי עם ערבים. נדמה לי שאז היחסים היו יותר הוגנים מאשר היום. לא היינו כנועים לערבים, גם לא סבלנו מהם. היו קשרי עבודה, למרות שחיינו יחד לא היו, למשל, נישואי תערובת.

גדלתי בבית עם גינה גדולה בחזית וחצר גדולה מאחור. קשה להתפשר עם עציצים במרפסת, אבל גם לבית משותף יש יתרונות מבחינת נועם החיים. אצלנו, יחסי השכנות מצוינים, וזה עדיף על "וילה" עם גינה של חמישה מטרים רבועים. חבל הקישוט של הדירה מורכב משלושה גורמים: קצת ציורים, אוסף כלי נחושת ביחוד בקראנים (מה שמכנים "פינג'אנים") וקערות קרמיקה מצוירות, ביחוד. אני אוהב אותן כי הן יפות, מכבדות צבע לדירה, ויותר אוסנטיות מרפרודוקציות. הן מזכירות לי מקומות שאני אוהב ביחוד כאנגליה, תורכיה, יוון, איטליה, ספרד.

את מי היית רוצה לראיין? *את הורדוס. דמות ענק, ולא רק בתום הבנייה. הוא היה פולי־טיקאי מהמעלה הראשונה, בעל יכולת שילטונית בלתי רגילה, אדם שידע מה זה כלכלה. אילו הוא היה נציג האיזור שלי בבחירות אישיות, הייתי בוחר בו, בלי ספק.*

איזו אישיות בת־זמננו אתה מעריך במיוחד? *אלברט איינשטיין.*

מי היו גיבורי ילדותך? *דמויות מקראיות. במיוחד אליהו.*

את מי אתה רוצה לפגוש? *שנים רציתי לפגוש את דניאל ברנבוים, ולראות מקרוב מה זה גאון מוסיקלי. והנה, בשבוע שעבר הדרכתי אותו בהר הבית.*

מה אתה רוצה ליום הולדתך? *שיעצור לכמה שנים.*

איך אתה מפנק את עצמך? *צלחת חומוס אצל אבו־שוקרי, עם זיתים דפוקים בלי שום.*

מה אתה שונא לעשות? *דברים מיותרים.*

מה אתה אוהב לקנות? *כל מיני דברים לאשתי ולילדי, דברים שישמחו אותם.*

מה מעצבן אותך? *שרירות הלב, ביורוקרטיה, פקיד ציבור שאינו מבין שחובתו לשרת את האזרח, ומתעלל בו ב'תלך, תחזור, תמתין'.*

מה מפחיד אותך? *כמו שאומרת כתובת על קבר ממלוכי – כל נפש טועמת מן המוות. אותי מפחיד מוות מתמשך.*

מה מצחיק אותך? *צ'ארלי צ'פלין.*

מה אתה מתעב? *מדוזות – ומה שמזכיר מדוזות.*

על מה קשה לך לסלוח? *על שנאת חינם.*

אתה אדם חזק? *אני יכול לתפקד, להיות עצמאי, חופשי, לנסח מה שאני חושב, לומר דעה זו, גם כשיש עלי לחצים חזקים של הממסד.*

באיזה מצב אינך אוהב להימצא? *בלחץ, אבל בלעדיו אינני יכול ליצור. כשיש נעימות ורוגע, הזמן מתמזמז, בורח.*

איזו תכונה מאפיינת אותך? *האפשרות להבחין בין טפל לעיקר.*

מה קושר אותך לאנשים? *חברות זה קן להימצא בו. אני אוהב אנשים חכמים שיש מה לשמוע מהם. לא ההשכלה הפורמלית או כמות הידע האנציקלופדי מעניינים אותי, אלא צורת ההתייחסות לעובדות.*

מה ישראלי בעיניך? *אדם המבין שבארץ הזאת חיים שני עמים, כמו במשפחה, אמא שיש לה שני בנים, וזה נתון. מי שתפס ומסכים עם הנתון הזה – הוא ישראלי.*

במה אתה גאה? *במשפחתי, שהשכילה לבוא לארץ לפני מאה שנה. כשדודי נבחר ע"י הברון ללמוד אגרונומיה בצרפת, סבתי לקחה את דרכונו ואמרה – לא עלינו כדי שאתה תרד, ושום סיפור על לימודים לא יעזור. אני גאה שבמשפחה אין יורדים. כולנו פה.*

מהו זכרון הילדות החזק שלך? *הייתי בן 11 בימים שבין הכרזת המדינה להקמתה. עמדתי ברחוב ועבר שם טנדר עם לגיונרים. אחד מהם כיוון אלי רובה. לא ידעתי על מה ולמה. הרגשתי חוסר אונים, ראיתי את המוות לפני העיניים. ואז הם פרצו בצחוק פרוע, מעליב, המשיכו לנסוע.*

איזה מבצע צבאי אתה מעריך במיוחד? *מלחמות המכבים. יש היום חוקרים הטוענים שלא היתה זו מלחמת מעטים נגד רבים, כי הצבא החשמונאי היה שווה, מספרית, לצבא ההל־ניסטי. יתכן, אבל עדיין זו מלחמת מעטים מול רבים, כי היה צריך לגייס את כל המשאבים ולשתק את כל המערכות, בעוד שלהלניסטים לא היתה בעיה כזאת.*

מי היית רוצה להיות? *זמר בריטון, כמו טיטו גובי.*

שם אני מרגיש טוב, אוהב את הנוף, שאינו בומבסטי; לא אוורסט, לא מפלי ניאגרה. האיש ברחוב, עם כל מגרעותיו, הוא איש כלבבי ועולם הבנייה, בשבילי, הוא חגיגה.

"אני אוהב לבשל – וזה תורשתי. סבתי היתה מהבשלניות הגדולות, וכל בניה אשפים בבישול. דודי הוא הגבר היחידי שזכה בתואר 'מלכת המטבח' למרות שהוא גבר שבגברים".

פה הדברים נוצרו, מפה העולם ינק. גם הבנייה החדשה יותר נכונה מאשר אצלנו. למשל השיכונים החדשים במדריד, המאוכלסים באוכלוסייה כפרית שעברה העירה. מישהו חשב על האדם שצריך לגור בדירה, לחיות בשכונה, יש תשומת־לב לפרטים, איכות חיים, גינון וכרומה. גם האוכל הים־תיכוני הוא לטעמי. אני אוהב לבשל – וזה תורשתי. סבתי היתה מהבשלניות הגדולות, וכל בניה אשפים בבישול. דודי הוא הגבר היחיד שזכה, בזמנו, בתואר "מלכת המטבח", למרות שהוא גבר שבגברים. אני עושה קבוע את הסלטים ופעמים רבות מבשל לשבת. ההתמחות שלי זה אוכל לבנוני.

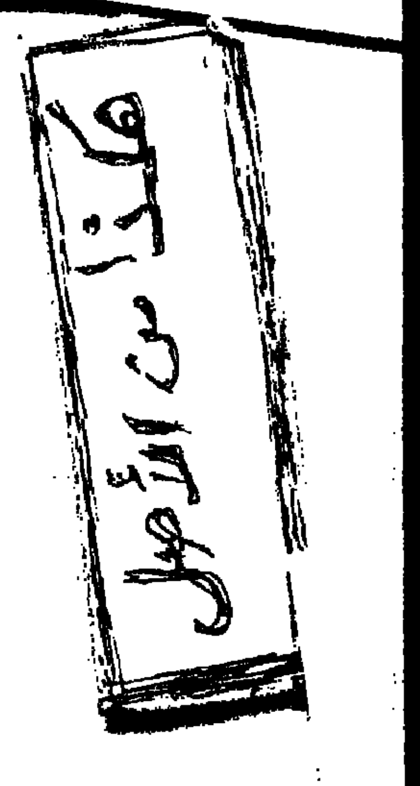
אין אצלי ניתוק בין הבית לעבודה, כי הכי נוח לי לכתוב בבית. בערב. תמיד עם מוסיקת רקע שמנטרלת לי את הרעשים האחרים או את דממת הלילה. למשל, אופרה בווליום נמוך. אני אוהב מאד מוסיקה ווקלית. אני לא נעול על ארכיאולוגיה. כשאני בחו"ל וצריך לבחור, למשל, בין אופרה טובה לבין תערוכה ארכיאולוגית – אבחר באופרה. הנעילות בתוך העולם המדעי המצומצם לא מאפשרת ניתוח נכון של הדברים, בעיקר כשעוסקים בבני־אדם.

"יש לי אדמה במטולה ואינני מוכר, כי כך חונכתי; אדמה לא מוכרים".

בטלוויזיה אני רואה בעיקר חדשות, תוכניות כמו "זה הזמן" וכדי להתאוורר – רבקה מיכאלי או מני פאר. סדרות כמו "דאלאס" או "שושלת" לא מעניינות אותי. לקולנוע אני ממעט ללכת, אבל אם יש סרט כמו "כרמן" או "אמדאוס", אני הולך יותר מפעם אחת. מדי פעם מבקר בתיאטרון, אבל מעדיף לשמוע קונצרט קטן, ברוממיציון, למשל, או הרצאה מעניינת ביד בן־צבי.

פעם קראתי הרבה ספרות יפה ואפילו למדתי שלוש שנים ספרות עברית. בזמן האחרון, מרבית הספרים שאני קורא הם בתחום ההסטוריה והארכיאולוגיה, עם דגשים לכיוון האדריכלות. אני קורא עכשיו את ספרו החדש של נקדימון רוגל, העוסק בהתיישבות פועלים בצפון הארץ, ייסוד כפר גלעדי, פרשת תל־חי. זה מעניין אותי. אבי היה ממגיני תל־חי, סבי מצד אמי היה בין מייסדי מטולה. אני קורא גם ספר נפלא של יוחרי הירשפלד על בית המגורים הארץ־ישראלי בתקופת המשנה והתלמוד. הנושא מעניין אותי, והתקופה קרובה אלי יותר מכל תקופה אחרת בהסטוריה שלנו. זו תקופה (בחלקה ללא עצמאות מדינית), שבה יצרנו יצירה תרבותית עשירה, חכמה, מעניינת, והשקפת עולם לא רגילה. תקופה שאם מבינים אותה נכון, מגלים שבה טמונה מהות כל העניין. ואינני מתכוון למישנה שמשננים היום בישיבות וודאי שלא לשעורי תרשבע בבתי־הספר.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: יוסי זמיר

אסיר מס.

מאת ברוך מאירי
צילום: יוסי זמיר

"אני כבר שלושים שנה ברוטר בבתי־סוהר. מזה עשרים ושבע שנים נטו. ואני לא סופר לך את המעצרים. מהיום שהגעתי ארצה ממרוקו, בשנה 1951, לא הייתי חופשי יותר משישה חודשים ברציפות. אם תעשה השבון, תראה שבקושי הייתי שנתיים בחוץ. השאר – הכל בבתי־סוהר. אומרים עלי שאני האסיר הכי ותיק בארץ. אסיר מספר 31. את המספר הזה קיבלתי לפני יותר משלושים שנה, בכח שאני זוכר אותו. אבל את מספר תעודת הזיהוי שלי אני לא זוכר, כי אף פעם לא היתה לי תעודת־זיהוי. בשביל מה? בבתי־הסוהר, מספר 31 זה מספיק.

בשנת 1958, כאשר הלך הנאסרים הכבדים שלי, הכניסו אותי לצינוק מספר 139 בכלא רמלה. לכתוב עברית אני לא יודע. אז על הקיר של הצינוק כתבתי בצרפתית: 'אין חבר בעולם', חוץ מזה כתבתי שנה עוד משהו: כתבתי 'פרוספר ביטון אומר: יהיה טוב בחיים'.

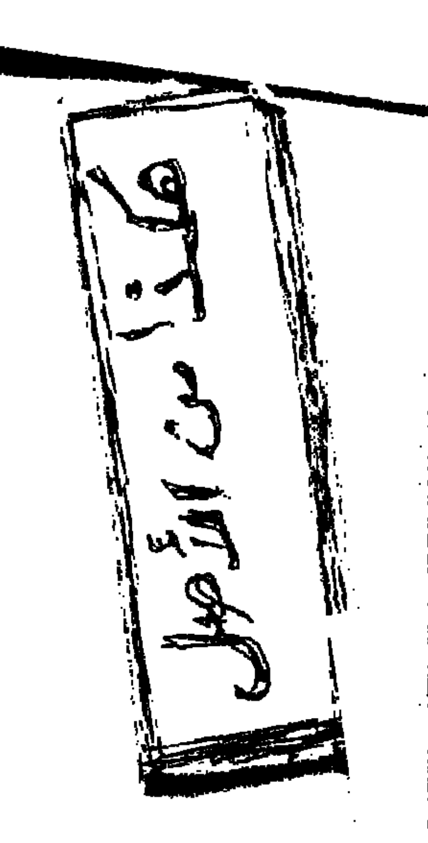
לפני זמן קצר, לפני ההשתחררות שלי, שוב הכניסו אותי לצינוק 139. אני מסתכל על הקיר ומה אני רואה? 'פרוספר ביטון אומר שיהיה טוב'. עברו מאז כמעט 30 שנה. אני מסתכל ונהיה עצוב. פרוספר היום בן 50.

בין שתי הכניסות האלה לצינוק 139 בכלא רמלה, היו לי עוד הרבה־הרבה כניסות. כניסות ל'איקסים', לתאי מעצר, לתאי מאסף, לבתי משפט ולמרפאה של המשוגעים, חולי הנפש. גם משוגע עשו אותי.

נולדתי במרוקו בשנת 1932. עליתי ארצה בן ארבע־עשרה. לבד. בשעליתי אפשר להגיד שהייתי ילד קצת כמו שצריך, באמת ילד טוב. לקחו אותי לקיבוץ בית זרע. שמה, בקיבוץ, היו שניים־שלושה ילדים לפרצים, ואני הייתי ילד טוב למה שהייתי ילד דתי. יום אחד גנבו להם שם איזה רדיו. עצרו כמה מחרים שבאו ארצה לקחו את כולנו למעצר בגלבה. נתנו לנו כן יום. ואני ישבתי. רק שלא עשיתי שום דבר – קשרו אותי.

[illegible]

פרוספר ביטון, האסיר הכי ותיק בישראל. 30 שנה מאחורי הסורגים. מהיום בו עלה ממרוקו, ב־51', לא היה חופשי יותר משישה חודשים ברציפות. ב־58', כש"ישב" לראשונה בצינוק מספר 139 ברמלה, כתב על הקיר: "פרוספר ביטון אומר: יהיה טוב בחיים". לפני זמן קצר שוב הובא לשם. הכתובת עדיין על הקיר. פרוספר, היום בן 50 פלוס, אומר שבעצם מוטב שישוב לכלא. החופש בשבילו זה מחנק. מונולוג.

למשפחת ביטון הזאת היו אולי עשרים ילדים. האבא אמר: בוא ניקח אותך בידיים. ראיתי שהוא מתעסק בלכלוך, וזה לא בשבילי. המשכתי לטייל ברחובות תל־אביב. ככה לבד.

בתל־אביב פגשתי בחור בשם דוד. אמר שהוא קרוב משפחה שלי. לקח אותי אליו הביתה. נתן לי כסף וסיגריות. הייתי צריך להחזיר להם בשביל הטובה, אז התחלתי לגנוב. אם הייתי מצליח – הם היו לוקחים. אם הייתי נתפס – הייתי יושב כמה ימים פה ושם. בסוף נעצרתי על התפרצות. השופט קנת דן אותי לשמונה חודשים. באיזה שנה זה היה? ואללה לא זוכר. לא אשקר עליך. הייתי בן 16. בשנת 1953? כן, ככה בערך.

הייתי עצור עוד פה ושם עד שהגעתי לשנת 1956. בשנה הזו, אני זוכר, קיבלתי את המספר 31 בכלא תל־מונד. לא רצו להחזיק אותי. הייתי מופרע כזה, בלי משפחה. הייתי כדכאון. רב עם כולם על כל מיני דברים. לקחו אותי לפסיכיאטר. דוקטור רוונר. סילפן עדיין לא היה.

לא רוצה להאריך הרבה. השתחררתי והגעתי לשדרות. בסך הכל הייתי בן 17. הקמתי בית־קפה. לא יכולתי להחזיק אותו לבד, ומסרתי אותו למשפחה משם. הם נתנו לי 70 אלף ל"י. הרבה כסף.

בשדרות היה ראש מועצה שקוראים לו יצחק טריקי. אדם נפלא. הייתי קשור אליו. יום אחד הוא בא אלי, אתה לא תאמין, ואומר לי ככה: מה דעתך שתפתח כאן קבוצת כדורגל? אתה ספורטאי טוב ויש לך כסף, לך תקנה כדור, גגרים ונעליים. אני אביא לך מאמן. תשלם לו 10 ל"י לשבוע.

ירדתי לתל־אביב וקניתי 13 חליפות, כדורגל, קניתי הכל. פתחתי קבוצת כדורגל שלי פרטית: בית"ר שדרות. כן, היתה שייכת לי פרטית. יום אחד בא טריקי ואומר: תשמע, פרוספר, עכשיו אני אפתח קבוצת הפועל. הקבוצה שלי תשחק נגד הקבוצה שלך.

בשדרות לא היה טוב. טריקי הציע לי להצטרף להפגנה בכביש נגד הממשלה. נשים עמודי חשמל ונחסום את הכביש. באו ניידות משטרה. כולם שמו עלי אצבע: הנה, זה ראש הקבוצה. עצרו אותי. היכיתי אותם וברחתי להם. אחרי כמה זמן נמאס לי להתחבא. יצאתי ונשפטתי. אחרי שלושה חודשים השתחררתי ואז השטויות שלי התחילו להתגלגל בלי חשבון. נתפסתי על התפרצות ודנו אותי לשנתיים וחצי מאסר. בקיצור ולעניין, כשיצאתי שוב מהכלא לא היה לי כלום. לא משפחה, לא בית־קפה, לא פרנסה. יצאתי ככה.

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

בשנתיים וחצי האלה בכלא הייתי הרבה אצל הפסיכיאטר דוקטור רוזנר. הייתי בחור ממש מופרע. אי־אפשר היה להתגבר עלי. היו נותנים לי זריקות הכי־הכי מסוכנות. מה שהבן־אדם אוכל ויטמין מהאמא שלו כשהוא קטן, שופך את הכל תוך שתי דקות. מה זה שתי דקות? עשרים שניות! הבן־אדם היה נופל ונשאר ככה: בלי אוכל ובלי כלום. אבל עלי זה לא היה משפיע. לי היו נותנים בקבוק שלם. לאף אסיר בישראל לא היו נותנים ככה.

הרופא התרגל אלי ואהב אותי כמו הבן שלו. יום אחד הוא בא ואומר ככה: תשמע פרוספר, אני אחזיר אותך להורים שלך במרוקו. אתה לא יכול לחיות ככה. את וקוק לאמא ואבא. אמרתי: זה לא ילך. אל תשלח אותי חזרה לארץ ערבית.

כשתחררתי והלכתי לאגודה לשיקום האסיר בתל־אביב. רק לאחר ויכוחים וצעקות הסכימו שם לתת לי פנקס של עשרים ל״י. היתה מסעדה כזאת בתל־אביב, קראו לה בן־שושן, ואתה משלם שם בתלושים.

עוד פעם התחלתי לגנוב. ככה הגעתי לשופט בבאר־שבע שקראו לו נאטור. כן, נכון, אליהו נאווי, מי שהיה ראש עיריית באר־שבע. הוא אמר למשטרה: אני לא רוצה לשפוט את הבחור הזה באולם. תביאו אותו אלי ללשכה. בלשכה אמר לי השופט נאטור: תשמע, פרוספר, אני לא רוצה לשפוט אותך למאסר. בוא, אני אשלח אותך לעבוד במוסך, תהיה בן־אדם. אמרתי לו: הולך. הוא שלח אותי, וזה היה רחוק. לא רציתי להיכנס לשם. בקיצור – חזרתי לגנוב. באו לתפוס אותי – ברחתי להם. בשדרות תפסתי את הבן־אדם שהלשין עלי. חתכתי אותו, וגם כן הורדתי לו את כל השיניים.

השופט אלקיים שם עלי שלוש וחצי שנים מאסר, ועוד פעם בדיקה פסיכיאטרית. הייתי משגע אותם. הכניסו אותי לצינוק. הביאו אותי לדוקטור סילפן. ירד עלי בזריקות. עשה לי חדר מיוחד. רק בשבילי. חצי מטר רוחב, מיטה מחוברת לקיר. בחדר הזה שכבתי שישה חודשים. החובשים היו שמים לי את האוכל מהצד, ובורחים. ככה, מהפחד. פחדו ממני פחד־מוות. היתה להם הוראה לתת לי זריקה כשביד השנייה הם מחזיקים מקל. הייתי שוקל 80 ק״ג. תוך שישה חודשים ירדתי ל־55. עד שיום אחד התחננתי לאחד האסירים, שעבר במקום: יורם לנדנסברגר (עבריין ידוע, ב.מ.) תעזור לי. הוא עזר לי לקום, החובשים ראו אותי ככה עומד, ברחו מהמקום...

"נכנסתי לאיקס 139 ברמלה. הירח נתן אור. אז באו הג'וקים. כאלה עם גלימות. כל הלילה התעסקתי איתם. הרגתי 40, אולי 50 ג'וקים עם גלימות. אחרי־כן בא עכבר ונכנס לי מתחת לשמיכה".

לכלא שאטה הגעתי בגלל ציונות. כן, ציונות. יום אחד בא מנהל הכלא ברמלה – באמת, לא זוכר באיזה שנה זה היה – ואומר שצריכים כמה יהודים שיהיו בכלא הזה. יאכלו טוב, יוכלו להתלבש אזרחית. אמרתי: אני מוכן ללכת. בכלא שאטה הכרתי את עלי עותמאן. העתונאי המצרי שהיום הוא הקבלן הכי גדול בארצות ערב. הייתי יהודי יחיד בין 700 מסתננים. ניסו לפגוע בי מה פתאום. הם עשו לי כבוד. אחר כך באו לשם עוד כמה יהודים.

ביום המרד בכלא שאטה (נובמבר 58', ב.מ.) אגיד לך את האמת – התחבאתי. פחדתי. ראיתי שם הרבה דם. עותמן נפצע ברגל, ואני לקחתי אותו בידיים.

מסתנן בשם 'פוסטוק' וחבר שלו ירו בשני סוהרים והרגו אותם. תפסתי אותו בידיים שלי והרבצתי לו.

אחרי־כן שוב העבירו אותי לכלא רמלה. לקחו אותי לבדיקה פסיכיאטרית. לריפוי בעיסוק. הפכתי להם הכל. מריפוי ועיסוק עשיתי חגיגה. קשרו לי את הרגליים והידיים וזרקו אותי לצינוק. זה היה בשנת 1958, ואז כתבתי שם על הקיר שיהיה טוב...

מהצינוק העבירו אותי לכללית. תיקח מה שאתה רוצה, אמרו לי: אחראי על המטבח? אחראי על המחסן? רק תשב בשקט. השתחררתי וחזרתי לשדרות.

במועצה של שדרות נתנו לי פיצויים. 15 אלף ל״י. על מה פיצויים? יעני שאני מסכים לעזוב את שדרות. קבלתי פיצוי כזה. ואז באתי לירושלים ונפגשתי עם כל הבחורים שאני מכיר היום. חלק מהם לא רתיים. אבל מה, בירושלים לא היה לי מה לאכול. אז לא היתה לי ברירה. פתחתי פה ששישבע חנות והתחלתי להתפרנס ממכירת סמים.

בירושלים התחלתי לתפוס לעצמי שם. איפה אמסי ואיפה עזר כהן (שני עבריינים ירושלמים ידועים שנרצחו בינתיים, ב.מ.). כולם בעיר דיברו על פרוספר. השם שלי הולך יותר מכולם.

תפסו אותי שוב על התפרצות. דנו אותי לשבע וחצי שנים. חזרתי לרמלה. גמרתי אותן. ישבתי ארבע שעות בחוץ, גמרתי גם אותן. נשפטתי שנה בבית־סוהר. על מה? על התפרצות.

השנה הזאת נהפכה לשש וחצי שנים. איך? בבית־הסוהר היו שני מלשינים. נתתי להם שלושה חודשים שקט. אחרי זה הכנתי להם תוכנית. הכיתי אותם. באמת חבלה גדולה. עשיתי להם חבלה מסוכנת. קיבלתי עוד חמש שנים. נהיה כמה? נכון, שש וחצי שנים. אחרי־כן היתה עוד איזו חבלה קטנה, עליה קבלתי עוד שנה. השנה הראשונה נהפכה לשבע וחצי. עשיתי אותן מלא, בלי חופשות.

ישבתי חודשיים בחוץ, לקחו אותי למשפט אצל השופט בזק, על התפרצות. הוא דן אותי לעשר שנות מאסר. אחר כך נהיו רק חמש בגלל הורדת שליש, וגם קבלתי הקלה. עכשיו אני יושב בחוץ כבר שבועיים.

כן, כולם ישבו איתי. איזה אסיר מפורסם שאתה מכיר, תגיד, ישב איתי. אתה רוצה שמות? תיקח את 'האדם השלישי', אברהם ויידנברג. הוא היה בן־אדם אינטליגנטי, אף אחד במדינה לא היה ברמה שלו. אני ישבתי באיקס 139 והוא באיקס 198. באמת בן־אדם יותר מדי נחמד. בוגד? בבית־הסוהר זה לא מעניין אף אחד. לכל אחד יש את החבילה שלו. 'האדם השלישי' לא היה מדבר עם כל אחד. שמר על עצמו. אלוף הכדורסל. היחידי בבית־הסוהר שהיה יכול להרגיע אותי. כל הזמן ישב וכתב. הוא אהב לכתוב ולכתוב.

באיקס 137 ישב מוטקה קידר. שבע שנים ישב שם. איזה סבלנות היתה לו במשך שבע שנים, בעזרת כפית קטנה, הוא קדח חור. לא בשביל לברוח, אלא בשביל לדבר עם אחרים. הסוהרים גילו את החור וסתמו אותו.

בכלא שאטה פגשתי את ישראל בר. בן־אדם טוב. אהבתי לדבר איתו. בהתחלה לא היה מעשן. אחר כך הוא עישן הרבה. מה עישן? חשיש. אני לא מדבר על סיגריות.

אחר כך ישבתי עם הרב מאיר כהנא. גם כן בן־אדם טוב. אגיד לך: אפשר להגיד שכל אלה היו מתנכים. הם היו באים לאסיר ואומרים לו: שמע, אתה בחור צעיר, למה לך?... וכל הדברים האלה.

אם היו רגעים קשים בבית־הסוהר? בטח שהיו. בעיקר בהתחלה, כשעוד לא יודעים מי אתה. אם מרימים עליך יד – תרים גם אתה. לאט־לאט מכירים את הראש שלך. זה כמו שאתה מתרגל אליהם. אתה נהפך אצלם לבן־בית, כמו שאתה רגיל פה בחיים שלך. בבית־הסוהר אני הייתי עם האנשים הכי מסוכנים: למה אני לא נדקרתי, למה אני לא נשחטתי? אגיד לך: בן־אדם שהוא חי בבית־הסוהר ולא הביא בן־אדם אחר לשבת אפילו שנייה בצינוק – זה נקרא בן־אדם שלם. זה נקרא גבר עם כל הפשע; זה נקרא אסיר למופת.

עכשיו, אם אתה רואה אותי הולך לשוק מחנה יהודה, או לשוק הכרמל ושכונת התקוה, ואומר: חבר'ה, אני רוצה להיות בן־אדם, לפתוח בסטה, חנות – אתה תראה, כל אחד יתן. אבל אני לא אעשה את זה, אני רוצה לצאת מהראש שלהם.

(המשך בעמוד 42)

"למה מה עשיתי? חנקתי זקנות? שדדתי בנק?"

שלושים שנה מאחורי הסורגים, ושלושים יום מחוץ לחומות, ופרוספר נעצר שנית בחשד מעשה מגונה בילד בן 14. פרוספר ביטון – תושב הקטמונים בירושלים – מכחיש.

אבל הוא גם מודה שבעצם רצה לחזור ולהיות אסיר. החופש בשבילו נשמע כמו מחנק. ימים מספר לפני שנעצר שנית אמר לנו: "אבא ואמא שלי הם בני 80. הם חיים מהביטוח הלאומי. 200 שקל לחודש. לבוא אליהם ולבקש לקנות קופסת סיגריות, כמו חתיכת חרא, אז יותר טוב בשבילי שאשאר בבית הסוהר. אוכל ושותה, אני בן־אדם בגיל חמישים, ואני לא יכול להרשות לעצמי לקחת כסף מהאבא שלי בשביל לקנות קופסת סיגריות. זה לא הולך. זה בן־אדם צריך להיות זבל".

אז יותר טוב לשבת בבית־הסוהר?

"אני אסביר לך את האמת: אין אף אחד שאוהב להיות בבית־הסוהר. אפילו כמה שישבתי בפנים אני לא יכול להגיד לך: תראה אני אוהב בית־סוהר. אפילו שהתרגלתי לחיים כאלה. אין אחד שאוהב להיות סגור, אבל תסביר לי אתה, דבר אחד, מאיפה אני יכול להתפרנס? ככה עשו לי כל פעם. רץ לשיקום האסיר, רץ לעיריה, רץ לסגן ראש העיריה ואני רואה שרוצים לשים לי רגל. רוצים לשקר אותי".

למה אתה לא הולך לעבוד?

"אני לא יכול לעבוד. נכה. יש לי שלוש מחלות. אל תראה אותי ככה. יצאתי משם נכה. יש לי חוות דעת של רופא. אני בן־אדם חולה קשה".

לאהוב בני־אדם הוא דבר מוזר עבורך?

"אני אוהב בן־אדם שעוזר לי, כמו דוד מאירי מהעיריה. הוא מנסה לעזור לי הרבה. לפעמים בא לי לבכות בעיניים בגלל העזרה שלו. אני אוהב בני אדם ששמים לי לב. כי אני בחיים שלי אף אחד לא שם לי לב. לא יודע למה. מה אני, חיה? אני לא בן־אדם? סבלתי מספיק כל החיים שלי. לא גרמתי נזק למדינה. אבל זה גורל שלי ככה.

"כמו שאמרתי לך הכי קשה בחוץ זה הפרנסה. אני רוצה לצאת בחוץ לאכול משהו ואין לי ממה לקנות. ככה בן־אדם יכול להשתגע. בוא ואסביר לך: בן־אדם הולך ברחוב ואין לו כסף; עובר ברחוב ומסתכל על הויטרינה. רואה כל מיני דברים ואין לו ממה לקנות. באמת אין לו. אז הוא הולך לגנוב.

"אני לא רוצה ללכת לגנוב. אבל הם מכריחים אותי. אפילו את הביטוח הלאומי שלי הם לא נותנים לי. הם עושים הכל כדי שאכנס לבית הסוהר. בסופו של דבר אני אלך לגנוב. זה קל בשבילי. כל עולם הפשע מכיר אותי. אני יכול ללכת לזה ולזה ולקחת כמה שאני רוצה. ללכת ולקחת 100 גרם של חשיש ולמכור.

"אבל אני לא רוצה להיכנס לזה. לא מענין אותי סמים. לא אשקר עליך. אני מענין אותי שאחיה. אבל הם לא משאירים לי ברירה. אחכה עוד קצת ואם לא יעשו כלום בשבילי אכנס למשרד העיריה ואכניס להם. אני רוצה להיות בן־אדם, אני לא רוצה להיות ככה.

"תשמע, התחתנתי ב־1977 כשהייתי בבית־הסוהר. נולדה לי בת. היא כיום בת 11. בינתיים התגרשתי. הילדה הזאת לא רגילה עלי. אני רואה אותה מדי פעם. אבל אני בשבילה כמו בן־אדם, אורח חופשי כזה, זר. אני לא מרגיש שאני אבא שלה בכלל".

אתה בכל זאת נשמע כמו בן־אדם שלא מתגעגע לחופש.

"בוא תשמע: בבית סוהר יש אוכל שלי, סיגריות שלי ומיטה שלי. חסר לי חופש ואשה? אותתוק החופש והאשה, אם אני צריך לסבול בשבילן כל כך הרבה, אבל תשמע ממני – כל הדלתות סגורות בפני: למה? מה אני עשיתי? חנקתי זקנות, שדדתי בנק, גנבתי מהמדינה? כולם הולכים נודי, שיגידו לי מה עשיתי להם רע".

האחות רבקה

(המשך מעמוד 12)

מתוכן תפוזים ואשכוליות. רבקה מיהרה לקראתה, הניפה את שק הפירות בשתי זרועות אדירות והניחה אותו על ראש הערביה. החצר הזעירה הזאת משמשת כאחר אכסנה לכמה רוכלות ערביות. הן שוכו גם בכשמשים שהבשילו השנה לראשונה אחרי טיפול מסור של בעלת הבית. שנת השמיטה הניחה בחיק הרוכלות הרבה פרי. בתחילה התנגדו השכנים לתנועת הערבים בחצר. מי יודע מה יש בחבילות שלהם. "אמרתי להם, דבר ראשון שיהודי צריך, שיהיו לו רחמנעס".

רבקה מתפרנסת מן הטיפול בילדים הפגועים. היא מקבלת מהעירייה 323 שקלים בחודש בעבור הטיפול באבי, ו־300 דולר מהוריה של ניצה. לעתים היא מנקה בתי אחרים. בערב שבת היא מנקה את ביתו של הזקן הגר מאחורי ביתה, והוא גומל לה בתבנית ביצים. 100 דולר היא משלמת לתלמוד תורה של בניה. בביתה אין מזווה עם מזון. כשיש שמחות באולם הסמוך לביתה, היא לוקחת את ניצה ואבי, כדי שיהיו נוכחים כברית, או בשעת חופה. "זאת סגולה". אחר־כך היא לוקחת עוגות מן החגיגה ובבוקר שלמחרת נותנת כפי הילדים. סגולה. בל"ג בעומר עלתה על אוטובוס עם אבי, שאינו יכול לעמוד או ללכת, עם ניצה חסרת הישע, ועם שני בניה, ונסעה להר מירון, להילולת רבי שמעון בר־יוחאי.

"הילדים האלה", היא אומרת ומתכוונת למוכי הגורל, "הם מתנה מהשמיים. ההשפעה שלהם על הילדים שלי, נפלאה, כנעיינע הורעץ".

ל קראת הצהריים נכנסו לחצר שני הבנים, שלא כרגיל. יום מיוחד היה להם. הם ביקרו אצל רופא השיניים, ולא מיהרו לחזור לתלמוד תורה. רבקה, אם ככל האימהות, הבטיחה להם כתנה בחנות הצעצועים, אם יתנהגו יפה בשעת הטיפול. עכשיו הם מתישבים לרגליה, מושכים בשולי שמלתה, תובעים את קיום ההבטחה. הם מדברים אליה בעברית, היא עונה באנגלית. בינתיים הם מלטפים את ניצה, נותנים מעליה, הופכים את כשות רגליה. "או.קי, קלידס", קמה רבקה, "כואו נלך לחנות הצעצועים ונקנה על החשבון, אחר כך תחזרו ללמוד. לא עלינו ולא על אחרים, אין ביטול תורה".

פעם בא ישעיהו בבכי מן הרחוב. פתאום אמר לו ילד אחד שהוא לא יהודי. שהוא גוי. רבקה אמרה לו: "אתה רואה את האווזים שיש לנו בחצר? אלוהים ברא אותם עם נוצות, כך שהמים מחליקים מעליהן. גם הדברים שאומרים עליך ברחוב צריכים כך להחליק. אל תקשיב להם. אתה יהודי. יש לנו תעודות מהרבנות".

רבקה עברה למאה שערים מפני שחיים, בנה הגדול, היה צריך לנסוע הרבה באוטובוסים כדי ללמוד תורה. במאה שערים מצאה בית מוזנח ברמי מפתח. סיידה אותו, קנעה בו כיורים ואסלות, עקרה את המסמרים מעצי המשמש בחצר ועשתה לעצמה בית. "אשה חכמה בונה את ביתה", היא אומרת. בלילה, כשהבנים חוזרים מיום הלימודים שלהם, היא פותחת את הכורסה, ונוצרת ספה. על הספה ישנים שני הבנים. מרגע שהכורסה ניפתחת אי־אפשר עוד לנוע בבית. רבקה פורשת על הריצפה שמיכה וישנה עליה, בין השולחן לכוננית הספרים. בלילה צורח אבי מתוך שנתו והיא קמה ופוסעת בזהירות מעל הספה, כדי להביא לו מים. בבוקר היא מתעוררת שוב לשמע צרחותיו. אחרי־כן הומה ניצה במיטתה. "בעזרת השם, היא מתעוררת בשירה", אומרת רבקה.

השינה על הריצפה אינה רק בגלל מצוקת המקום. רבקה ישנה על הריצפה מתוך ציפיה לקבלת התורה. היא מרבה לצטט מן התורה והגמרא, לרוב בצורת פראפרזות על הכתוב. ההוראה שאימצה לעצמה מתוך פרקי אבות, מצווה: "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן ובתורה אתה עמל". שלושת הפעלים הראשונים הם תנאים ללימוד התורה: ורבקה, משאת־נפשה לדעת את התורה כולה. בבוקר, כשניצה ישנה, היא מאזינה לקלטות דרשה של אביגדור מילר, יהודי אמריקני, מלומד בתורה. היא חוזרת ומצרה על שלא נסתייע עדיין בידה לקרוא את התנ"ך כולו, מתחילה ועד סוף.

בטלפון אינה מדברת. זוהי עבירה על סייג דיבור. מדי כמה שבועות היא שרויה בתענית דיבור, ואז פוחתות המלים שהיא מחליפה עם ילדיה למינימום סגפני. והתענית יכולה להמשך גם שבועיים. "הרבי שלי", היא אומרת, "אומר: בכל מקום שאתה נמצא, היה עניו". היא אימצה אל ליבה את הסיפור על אותו הרב, שהיתה לו מיטת זהב עמוסת כרים וכסתות של פוך, והיה ישן על הריצפה. תמיד יש לממש כמה דרגות פחות מן הלוקסוס שהחיים מציעים.

רק דאגה אחת מעיבה על אושרה. עתיד בתה, רחל־ליוה, שנסעה ללמוד בארה"ב. "מעולם לא כפיתי על ילדי דבר. הם מוצאים את דרכם בעזרת השם, ואני מתברכת בהם. אני מקווה שרחל־ליוה תחזור, תמצא שידוך טוב ותגור לידי".

ב צהריים להט הרחוב. חומות האבן פלטו הבל חם משני צידי הכביש הצר. הטראנזיט של בית־הספר לעיוורים צפר ליד השער ורבקה מיהרה החוצה. הדלת הקידמית ניפתחה והיא הרימה אל חזה את אבי. ילד שמן, נתון בעיצומה של שינה מלוהטת. ראשו חבוש בקסדה. בן חמש וחצי שאינו שולט בתנועותיו. הכובע בא להגן על ראשו מן החבטות, כשהוא זורק עצמו לאחור. אבי יושב רק כשתומכים בו. משקלו שלושים ק"ג, ורבקה נשאה אותו אל הבית, הושיבה אותו על ברכיה ודיברה אליו הרבה, תוך נשיקות.

"נָעם, נָעם די עוגאלע", אמרה, וידו, רפה ולא מכוונת, טיפסה אל העוגה ולפתה אותה. אבי אוהב לאכול. הרופאים טוענים שהוא יכול היה כבר ללכת, ובכל זאת חוסם אותו איזה קושי. רבקה הוציאה אותו אל החצר והושיבה אותו בנדנדה התלוייה על קשה העץ הרעוע. הרוח הקלה נשבה אל פניו, סנירגע עכשיו. כאן הוא מבלה את רוב שעות הערות שלו.

וזה המראה האחרון. שער הברזל הירוק, ומעבר לו נדנדה ברוח הצהריים, ובתוכה יושב שתוק ילד שראשו כבד עליו. כל מי שירצה לראות את רבקה לארקין טברסקי, יצטרך לחלוף על פני הילד המתנדנד לפני הפתח כשוער ארץ הרחמים. מאחוריו, בדלת הבית, יושבת אשה, מחייכת ומתפללת.

תלמה אדמון

(המשך מעמוד 40)

האסירים הכי גדולים בבתי־הכלא עושים לי כבוד. למה שאני בחיים שלי לא הזקתי להם. הם מוכנים לעשות בשבילי הרבה. הנה עכשיו הייתי יושב עם בן־אדם שבכל שירות בתי־הסוהר פוחדים ממנו. מהנציב ועד הכי פשוט. יש לו גבול שאף אסיר לא יכול להיכנס לתוכו. לאיש הזה קוראים שמעיה אנג'ל. ראש הפשע בארץ. כולם מכבדים אותו; אם הוא רוצה שראש של בן־אדם ייחתך — הוא ייחתך מחר. האיש הזה בשתיים בלילה רצה שאבוא אליו. ובשעה תשע כל התאים סגורים. אנג'ל עמד וצעק — בשתיים בלילה — אני רוצה את פרוספר. הביאו אותי אליו. הוא אוהב לשבת ולדבר אתי.

למה? למה שאני בן־אדם ישר. כמה שעברתי פשע וכל הבלגאן הזה, אני ישר. אתה תכיר בי תמימות רבה. אפילו עברתי את כל הפשע, אבל אין בי הלכלוך.

כולם חושבים שהחלשים, אלה שאין להם כוח, נהפכים בבתי־הכלא להיות נקבות. זה לא נכון. בוא ואסביר לך: כבית־הסוהר כל בן־אדם מקבל את השם שלו, את הכבוד שלו. אם הוא עשה טעות ויש עליו פרוטוקול, הוא לא יכול לחיות בגבול איפה שחיים כל הפושעים. אם הוא סמוי ונכנס לגבול של הגברים — או הלך עליו. ואם בן־אדם חלש ולא עשה רע לאף אסיר, ובא מישהו מחוץ להזיק לו, כל האסירים יבואו לטובתו. ממי עושים נקבה? מבן־אדם שיש עליו פרוטוקול; בן־אדם שהכניס אחרים לבית־סוהר. מהם עושים נקבות ואמא של נקבות.

בטח, ישנם האסירים חבי־הכי חשובים. בבתי־הסוהר יש היום שלושה־ארבעה בחורים שכל שירות בתי־הסוהר פוחד מהם. המנהל הגדול וכולם מפחדים מהם במאה אחוז. לא בחמישים. למה? אם אחר מהם נותן מלה — כל בית־הסוהר שובת; מלה אחת — וכל בית־הסוהר חותך את עצמו. ככה המנהיגות שם.

ואם אסיר אחד לא חותך את עצמו, בא אחר וחותך אותו. לא שובת? שותקים. באותו רגע לא עושים לו כלום. אחרי־כן הוא יאכל את הסכין ואת הקרשים שלה...

אני לקחתי את עצמי לידיים. שלושים שנה בבתי־הסוהר ונשארתי בחיים. בעזרת מה? אני אגיד לך. אני בחיים שלי לא עישנתי סמים, ואני עושה הרבה ספורט. אני אוהב את זה. אבל, כמו שאמרתי לך, בעיקר בגלל זה שבחיים שלי לא נכנס מישהו לבית־סוהר בגללי. כולם אוהבים ומכבדים אותי.

מבתי־הסוהר יש הרבה זכרונות. אתה יכול לכתוב הרבה ספרים. למשל, אני אספר לך משהו שלא תאמין. את הסרט 'הפרפר' אתה מכיר? אז תשמע מה קרה לי: נכנסתי לאיקס 139, בכלא רמלה. בהתחלה היה נתן אור. אחרי־כן באו הג'וקים. כאלה עם גלימות. כל הלילה התעסקתי איתם. הרגתי ארבעים — אולי חמישים — ג'וקים עם גלימות. אחרי־כן בא עכבר ונכנס לי מתחת לשמיכה. אני לא אשקר עליך. אתן לך עוד כמה אנשים שיספרו לך אותו דבר.

אבל מה שהכי כאב לי זה מה שקרה להורים שלי: עשרות שנים אני בבתי־סוהר, ואף פעם לא באו האחים והאחיות שלי לבקר אותי. אני לא מכיר בהם והם לא מכירים בי. למה שאשקר עליך? יש לי אחים ואחיות. אבל אני לא מכיר בהם. כן, בינתיים עלו ההורים שלי ממרוקו. יותר מעשרים שנה לא ראיתי אותם. הלכתי למנהל וביקשתי: תן לי חופשה כמה שעות. אני רוצה לראות את ההורים שלי. אני לא רוצה שיראו אותי כאן. לפחות לא בפעם הראשונה. הוא לא הסכים. חתכתי את הרגל שלי. הנה, תראה את התפרים.

כשבאו ההורים שלי לכאן, לבית־הסוהר, התחבקנו והתנשקנו. אני הילד שלהם, לא? הם בכו וגם אני. מסכנים. זוג זקנים. גם עכשיו כואב להם לראות אותי ככה, לא מסודר בחיים.

אחרי הרבה שנים בבתי־הסוהר עכשיו אני נמצא בירושלים. עזבתי אותה כשהיתה קטנה, עכשיו העיר נהיתה גדולה. זוהרת. התחלתי להסתכל ולראות מה הולך. החיים כאן נהדרים, אבל כשאני רואה את המכוניות היפות והחדשות, זה כואב לי. בטח כואב, כואב לי בגלל זה שגם אני רוצה לחיות. אני לא רוצה להיות סגור בכלא. גם אני רוצה פעם אחת בחיים שלי שיהיה לי אוטו.

אם אני מכיר את ירושלים? אני מכיר את התחנה המרכזית, רחוב יפו ומגרש הרוסים, שם נמצאים בתי־המשפט והמשטרה. שום דבר אחר אני לא לא יודע. לא תיאטרון ולא בית הנשיא. אבל אם יגידו לי איפה נמצא איקס 138, או 137, אני אגיד בדיוק. אני אתן לך תוכנית מדוייקת של כל בתי־הסוהר בארץ.

תאמין לי, אתמול בלילה ישבתי בבית והתחלתי לדבר עם עצמי. שכבתי והתחלתי לחשוב מה עשיתי עד עכשיו עם החיים שלי ומה אעשה מחר. באמת אין לי תשובה. כל הדלתות נשארו סגורות. בדיוק כמו שהיה בשנת 1951, בבית־המעצר בג'למה.

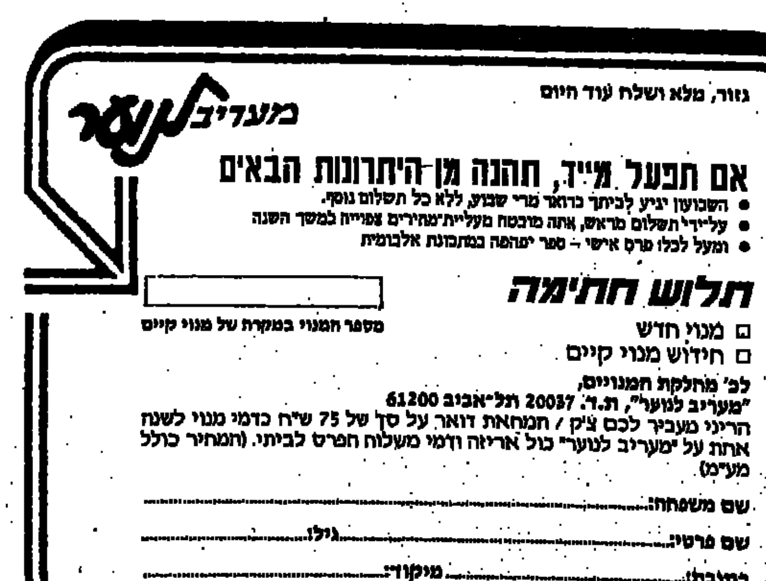
ברוך מאירי

• במחיר מיוחד! • עם פרס מיוחד! • עם יתרונות מיוחדים!

שים לב:

אם תחתום על מנוי שנתי ל"מעריב לנוער" עד סוף חודש ספטמבר:
★ תקבל הנחה ממשית של 15% ממחיר העתון בחנות!
★ תקבל חינם פרס אישי מיוחד – הספר "עוד שירי־רחוב" מאת סמדר שיר.
★ תשתתף בהגרלת פרסי ענק שפרטיה יפורסמו בעיתונים!
★ תקבל חינם את הירחון "פופ 87"!
• והעיקר: תקבל לביתך ללא תשלום נוסף, במשך 52 שבועות, את "מעריב לנוער", עם שפע פוסטרים, כתבות, מדורים וציורים.

גזור, מלא ושלח עוד היום

מעריב לנוער

אם תפעל מייד, תהנה מן היתרונות הבאים
- השבועון יגיע לביתך כדואר מדי שבוע, ללא כל תשלום נוסף.
- על־ידי תשלום מראש, אתה מובטח מעליית־מחירים צפויה במשך השנה
- ומעל לכל: פרס אישי – ספר יהפה במתכונת אלבומית

תלוש חתימה

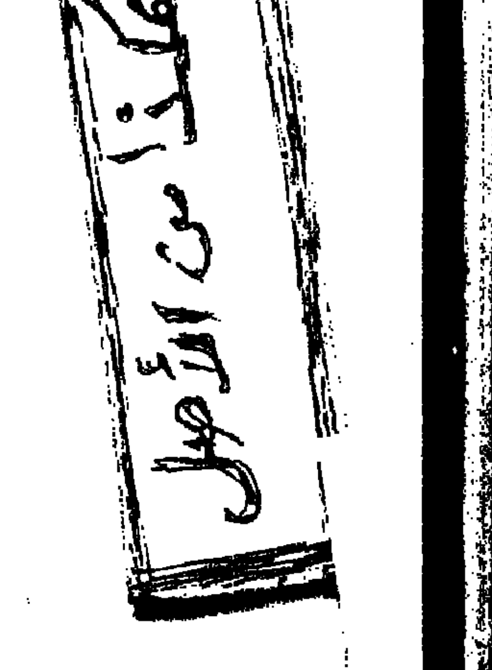
☐ מנוי חדש
☐ חידוש מנוי קיים

מספר המנוי במקרה של מנוי קיים ______

לכ' מחלקת המנויים,
"מעריב לנוער", ת.ד. 20037 תל־אביב 61200
הריני מעביר לכם צ'ק / המחאת דואר על סך של 75 ש"ח כדמי מנוי לשנה אחת על "מעריב לנוער" כול אריזה ודמי משלוח חפרט לביתי. (המחיר כולל מע"מ)

שם משפחה: ______
שם פרטי: ______ גיל: ______
כתובת: ______ מיקוד: ______

מלא את התלוש המצורף עוד היום, ושלח אותו אל "מעריב לנוער" מחלקת המנויים, ת.ד. 20037 תל אביב 61200

(צילום: יצחק אלהרר)

יוסי ביילין: "כל חיי למדתי ולימדתי נגד משאלי־עם".

העולם על פי יוסי

(המשך מעמוד 8)

מאחורי ניסוחים מעורפלים. "ההנאה שלי היא לא מנמשחקי כוח", הוא אומר. "אולי, אם הייתי משופשף בכך יותר, הייתי יכול ליהנות מכך. אני רוצה ליישם רעיונות. היכולת שלי היא בעיקר בהצגת תיזות, בחינה מתמדת של רעיונות. אני לא מקבל שום דבר כמובן מאליו. בותן כל הזמן, גם רעיונות של אחרים, וגם את עצמי ואת השקפת העולם שאני מייצג".

מה שחשוב עכשיו זה המהלך של הוועידה הבינלאומית, למרות שלאדם שאינו מצוי בסוד הדברים, גם זה נראה כדבר ששייך לעבר. קשה במיוחד לעקוב אחר כל הדילוגים של פרס לאירופה וחזרה, פגישותיו עם ראשי מדינות, וההודעות התכופות שהנה עוד מדינה נתנה הסכמתה למהלך הזה. ואחר־כך הוא חוזר הביתה, ושמיר מודיע שאין לו מנדט לקדם שום ועידה בינלאומית, שכל החתימות שהוא מביא מחשובי המדינאים בעולם הן ללא תועלת. במקרה הזה, לך תבין מה הולך שם בדיוק.

ביילין: "מבחינה אוביקטיבית ההתפתחויות וההישגים המדיניים בחודשים האחרונים הם אדירים. הבעיה היא שזה לא לווה בהישגים פוליטיים פנימיים. הבעיה כרגע היא, כיצד להתאים את ההתפתחויות המדיניות החיוביות להתפתחויות פוליטיות. זה המצב החודש הכרעה כרגע, ואז נשאלת השאלה, האם לעשות זאת על־ידי נסיון לשכנע את שרי הליכוד, או על־ידי הקדמת הבחירות, או על־ידי משאל עם. זה הבסיס של כל המהלכים הפוליטיים האחרונים. חייבים היום להביא דברים לידי הכרעה.

"במשך שנתיים, החל מאמצע '85, האמריקנים החלו לבחון באופן רציני ויסודי, את תביעתו של חוסיין לקיים ועידה בינ"ל, כמהלך פותח להסדר במזרח־התיכון. היה משא־ומתן מתמשך, שהתנהל כמובן בחשאי וידע הרבה עליות ומורדות. בינואר '86 התקיימו בלונדון שיחות לא ישירות בין פרס לחוסיין, בתיווכו של מרפי. בשיחות הללו עוצבו חלק מן הרעיונות של ועידה כזו כמו, למשל, שהיא לא תהפוך גורם מחייב לאף צד, דבר שהוא חשוב ביותר. רק באביב '87, ממש לאחרונה ולאחר מאמץ אינטנסיבי ביותר, עוצב מכנה משותף רחב בין כל הצדדים – ישראל, ירדן, מצרים והאמריקנים. הוא כולל בין השאר את התנאי המחייב כל צד שישתתף בוועידה להכיר בהחלטות 242 ו־338 של מועצת הבטחון. עם המכנה המשותף הזה, העריכו האמריקנים שאפשר יהיה להשיג הסכמה ישראלית כוללת. זו היתה גם ההערכה של רבים בישראל, שהתבדתה בסופו של דבר. כיוון שהקבינט לא קיבל שום הכרעה, ומפלגת העבודה החליטה שלא לנצל את ההזדמנות שהיתה לה להביא להקדמת הבחירות, נוצרה תחושה לא מוצדקת שהמהלך כולו נכשל. התחושה הזו נוצרה דווקא משום שהמהלכים המדיניים קיבלו תאוצה רצינית".

אם זה המצב, מה הטעם להמשיך ולהשיג הישגים מדיניים? הרי הכל בסופו של דבר נעצר בביתו! מה טעם לבנות כבר את הגג, כאשר השלד לא קיים?

"מה האלטרנטיבה? לשבת ולא לעשות כלום? יש פה אפשרות ריאלית למנוע את המלחמה הבאה, אולי את המלחמות הבאות. או מה צריך לעשות? להפסיק הכל, לוותר על כל ההישגים? השלום הוא הדבר החשוב ביותר. אני אינני רוצה שילדי וילדיך יילחמו במלחמה שאפשר היה למנוע אותה. התהליך היום נמצא בשיאו. אסור לעצור".

מה מריץ את חוסיין ללכת היום לוועידה בינלאומית?

"הוא פועל מתוך האילוצים שלו. מצד אחד יש לו את האיום של סוריה ואש"ף, ומצד שני הוא מאד מודאג מן ההתפתחויות של השנים האחרונות באיראן. הוא בוודאי אינו הולך לעניין הזה כדי לפתור את הבעיות של ישראל, כמו שאנחנו לא הולכים אליו כי אנחנו רוצים בטובתו של חוסיין. איזה ארגומנט זה, שאומרים שהוועידה היא אינטרס של חוסיין. ודאי. אחרת הוא לא היה הולך על זה. אבל בראש וראשונה היא אינטרס של ישראל. גם סאדאת לא חתם על שלום עם ישראל כי הוא רצה את טובתו של בגין. זו גישה כמעט ילדותית. פוליטיקה זה לא עניין של אהבה. זה עניין של תפישות מדיניות ואינטרסים".

> **"אני סבור שזה לא נכון לעסוק בתעמולה שלילית. אנחנו צריכים להגיד מה אנחנו עושים, ולא כמה הם רעים. מה זה עוזר לנו?"**

אתה בעד משאל עם בנושא הוועידה הבינלאומית?

"כן, למרות שכל חיי למדתי ולימדתי נגד משאלי־עם, אני בעד כל צעד שיביא לאיזו שהיא הכרעה. כולם מבינים היום שחייבים להכריע. גם הדברים של גנדי על טרנספר נאמרו מתוך ההבנה שהגיע הרגע לקבל החלטות. אז חייבים להציג את התפישות המדיניות באופן ברור וחד־משמעי, ולתת לעם להכריע. והתפישה המדינית שאנחנו מייצגים היא שהשלום הוא החלופה הטובה ביותר למלחמה, ושיש לעשות הכל, אבל הכל, כדי להשיגו. הוועידה הבינלאומית היא חלק מהתפישה הזו, כי ממנה עשוי לצמוח בסופו של דבר השלום. לכן אסור לוותר במקרה הזה".

אם כך, אתה ודאי גם בעד הקדמת הבחירות, או לחילופין מעבר המערך לאופוזיציה?

"אני בעד כל מהלך שיביא לתזוזה, שיחייב הכרעות. אסור לי בתפקידי להתבטא מעבר לכך".

מקורבי שר החוץ אומרים שמבין אלה היועצים של שמעון פרס, ד"ר יוסי ביילין הוא בעל העמדה הנחרצת ביותר בעד עזיבת הממשלה. לפני כחודש, כאשר נוצר לפתע מצב שבו המערך היה יכול להשיג רוב בעד הקדמת הבחירות, המליץ ביילין לפרס לבצע את המהלך. פרס החליט נגד. אבל הם אומרים שהוא ימליץ בפני פרס לעזוב את הממשלה, אם עד סוף מושב הכנסת הנוכחי, בעוד כחודש, לא תתקבלנה בממשלה הכרעות בקשר לתהליך השלום. גם ביילין יודע שיכול להיות שמהלך כזה לא יתקבל כאהדה בקרב ציבור זה או אחר, אבל השעה דוחקת. פתוחות היום הזדמנויות שאולי לא תחזורנה על עצמן.

האם מהלך של הסדר, או של שלום, יגרור אחריו להערכתך ויתורים טריטוריאליים?

"אני מאמין שאם תהיה ועידה, יגיעו להסדרים. אפשר אפילו להגיע לשלום דוגמת זה שקיים עם מצרים, שהוא השלום היציב ביותר שהיה אי־פעם. אם מישהו רוצה להציג את הוועידה הבינ"ל כאירוע פוליטי בלי ויתורים, הוא טועה ומטעה. אבל ההישג הגדול של ההסכמה לוועידה הזו הוא בכך שכל הצדדים מוכנים לשבת בלי תנאים מוקדמים. זה משהו שעוד לא היה. כך שאי־אפשר, וגם לא צריך, לדבר מראש על ויתורים. ההסדר המדיני הטוב ביותר שהיה לישראל אי־פעם, זה עם מצרים, היה כרוך בוויתורים עצומים".

יש גישה, גם בקרב אנשי משרד־החוץ, שדווקא התבטאויות מן הסוג של גנדי על גירוש הפלשתינים, מקרבות את השלום. כך, הם אומרים, נדחק חוסיין להגיע עמנו להסדר, מתוך הפחד שיום אחד הוא ימצא אצלו חצי מיליון פלשתינים.

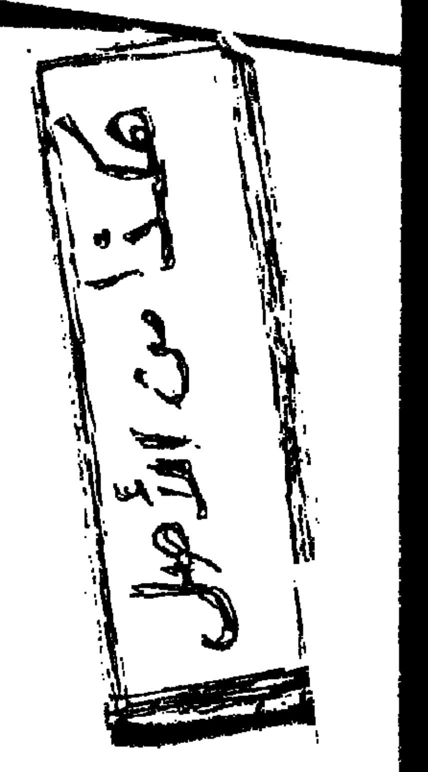
מקובל עליך?

"אני מכיר את הגישה האומרת שככל שנהיה קיצוניים יותר – כך נקרב הסדר. אני לא מקבל אותה. אילו הייתי למד שאי־פעם בעבר הגישה הקיצונית השתלמה, אולי הייתי בוחן את הדברים. אבל העבר מוכיח שרק כאשר היו ויתורים – היה הסדר".

חבריו הקרובים אומרים, שיתכן וקרוב מאד היום שביילין יסיק מסקנות אישיות ויילך הביתה. הוא יושב היום במשרד החוץ בגלל עניין אחד: השלום. אם הוא יראה שאין סיכוי ואין כל הכרעה, יתכן ויחליט להינפש קצת באקדמיה, וינצל את הזמן להכין את עצמו לקראת ההתמודדות על מקום ריאלי ברשימת המערך.

מעטים מאד ישמחו אם ילך. ביילין, אגב, נמנה על המיעוט הזה.

יעל פז־מלמד

נינושקה

אלגה גוטסדינר. הגברת המנהלת של רשת החנויות הבינלאומית, נעלי "נושקה", הנעליים היוקרתיות והיקרות. גם צעירה, גם יפה, גם עשירה מאד ואפילו גרושה. נולדה עם כפית זהב בפה. מחלקת את חייה בין דירת הארמון שלה בתל־אביב, לבין מסיבה בניו־יורק או סופשבוע בפארים.

מאת אביבה מץ צילומים: שמואל רחמני

מ הקומה השתים־עשרה ב"מגדלי דוד" בתל־אביב החיים נראים אחרת. הכל נראה יותר טוב מלמעלה. דרך חלון צרפתי מוזגג האוויר, נדמה, יותר נקי, והים יותר רומנטי. הגובה מנכר ומנתק. אולי זה מה שחיפשה אלגה גוטסדינר כשבאה אלינו מבריסל לפני חמש שנים. מי אמר שלהיות צעיר, יפה ועשיר זה לא מאלוהים? מי אמר שהעושר מנוון? העניים, כמובן. העשירים מעולם לא התלוננו. גם אלגה גוטסדינר מעולם לא התלוננה. היא פשוט גדלה בצד הנכון.

להיוולד להורים עשירים זו בהחלט נקודת־זינוק טובה לחיים. גם להתחתן עם איש עשיר לא מזיק. היום, אלגה גוטסדינר כבר לא נשואה וגם לא גרה אצל אבא־אמא. היא מעצבת וייצרנית של נעלי נשים, בעלת רשת חנויות בינלאומית. נעלי "נושקה". שלוש חנויות בארץ, שתיים בניו־יורק. הגברת המנהלת בכבודה ובעצמה.

הסלון שלה, בדירה ב"מגדלי דוד", מזכיר חור בארמון דמוי ורסאי. ריהוט אירופי כבד. כל פריט מונח בזווית ישרה. על ספות מצופות בד סאטן מבהיק שורות־שורות של כריות. לסתם אנשים שבאים לכאן בג'ינס אין על מה לשבת. לא נעים לבלגן לה את הסידור. אלגה דווקא מזמינה, לא איכפת לה שאזיז כרית או שתיים. צוחקת על העוזרת הקפדנית שלה שנכנסת לחדר עם שני מגשים

(המשך בעמוד הבא)

אלגה גוטסדינר בחדר האמבטיה בדירה ב"מגדלי דוד": "נכון שאני מבית עשיר, אבל מגיל צעיר אני יודעת שגרוש זה גרוש. תמיד עבדתי קשה והייתי עצמאית. לא התפנקתי"

"יש לי חברים בכל העולם. אני מאוד לא מחוכננת. אני 'גמבלרית'. אם מאהב 'גיז לי' — בואי לסוף־השבוע לפאריס — אסע".

אלגה בחנות שבכיכר המדינה בת"א (שמאל) ובמכונית (למטה): "אני לא מפחדת ממאמץ, גם לא ממאמץ פיזי, לעבוד כגבר. רוב הקולגות שלי גברים. אבל לפעמים לא מזיק להשתמש בטריקים נשיים. זה עוזר בעסקים".

(המשך מהעמוד הקודם)

דיאטטים. "אני בדיאטה", היא מתנצלת, כמעט שקופה מרוב רזון. "בבוקר מותר לי רק פירות". הפירות מגיעים מנוקים ומקולפים, פרוסות־פרוסות, כמו במיסרה.

ילדה פולניה להורים יוצאי שואה שהחליטו להישאר בגרמניה אחרי המלחמה. "הם דווקא רצו לעלות לארץ", היא אומרת, "אבל רק אחרי שיסתדרו קצת בעסקים. בתור ילדה אני זוכרת שגדלתי כמו בגיטו יהודי. אסור היה לי להיפגש ולהיות בקשר עם ילדים גויים. רק עם יהודים". בית ציוני במינכן. אלגה נולדה שם לפני 38 שנים, ואבא שלה הקים שם מיפעל לבגדי צעירים. גם אמה עבדה במיפעל.

"מאז שאני זוכרת את עצמי אני בעיסקי אופנה. מסתובבת במיפעל אחרי שעות בית־הספר, עוזרת להורים. אחרי גמר התיכון הלכתי באופן טבעי ללמוד אופנה. שלוש שנים. גראפיקה, עיצוב בדים, כל מה שקשור לנושא. אמא שלי הייתה לוקחת אותי לתערוכות של מעצבים בכל העולם. כבר מגיל צעיר הורי ראו שיש לי משיכה לזה. בשבילי זה היה כיף, הובי".

אחרי הלימודים אלגה התחילה לעבוד במיפעל המשפחתי כעובדת פשוטה שעברה ממחלקה למחלקה. השתלמה בכל התחומים. התחנה האחרונה שלה במיפעל היתה כראש צוות במחלקת עיצוב.

בעברית במבטא צרפתי מתובל באנגלית טובה, מסבירה אלגה איך נהפכה מסינדרלה של שמאטעס לאשת עסקים בקנה־מידה בינלאומי והתגלגלה לישראל, לגמרי בלי כוונה: "עבדתי קשה מאוד", היא אומרת, "רוב הזמן הייתי בנסיעות. התחלתי לעבוד אצל אבא שלי בעיצוב קולקציות. הייתי נוסעת לתערוכות, נפגשת עם קניינים מכל אירופה וככה התחלתי להכיר את טעם האופנה. התערוכות נותנות לך את התגובה הראשונה של הקהל. איזה צבע ילך בשנה הבאה, אילו בדים. את כל הדברים האלה לומדים בתערוכה. זו עבודה שמתאימה לאשה, אבל היא קשה מאוד. דורשת מאמץ פיזי ונפשי. לכן רוב המעצבים החשובים בעולם הם עדיין גברים. רק מעט נשים מצליחות להתקיים בשטח הזה".

"באחת הנסיעות הכרתי את בעלי. איש אופנה אנגלי, שגר בבלגיה, בבריסל. הוא היה מבוגר ממני בעשר שנים, אבל אז זה לא הפריע לי. התאהבתי בו והתחתנו. עברתי לגור איתו בבריסל והמשכתי לעבוד אצל אבא שלי, במינכן. אני דווקא אהבתי את החיים האלה. כל הזמן בנסיעות. לי זה לא הפריע. הייתי טסה בכל יום שני לעבודה במינכן, וחוזרת הביתה לבריסל ביום חמישי, לסוף שבוע. זה נמשך עד שנולדו הילדים שלי".

"כשנולדה הבת (היום בת 17), לקחתי לה מטפלת והמשכתי לעבוד. אחרי שנה נולד הבן ואז התחילו הבעיות עם בעלי. עם הילדים דווקא הסתדרתי. תשע שנים היתה להם אותה מטפלת. טיפלה בהם יותר טוב ממני. בעלי התנגד שאמשיך לעבוד בקצב כזה. הוא קינא בעבודה שלי, באנשים איתם נפגשתי. היה לו קשה לקבל את זה שאצלי – העבודה קודמת לכל. נכון שהוא ידע לפני שהתחתנו עם מי יש לו עסק, אבל זה היה טוב רק בתיאוריה. בפרקטיקה זה לא עבר".

"בגלל הלחצים שבעלי הפעיל עלי, נאלצתי להפסיק את העבודה אצל ההורים שלי במינכן, ולהפסיק את הנסיעות המרובות. החלטתי להרים משהו בעצמי. פתחתי בבריסל סניף של המיפעל של הורי. הם עברו באותה תקופה לייצור טריקו, חולצות טי, דברים כאלה אופנתיים. בנוסף־לכך, עשיתי עיצוב לקולקציות שונות לפי הבנתי. היו מיפעלים באירופה שעבדו בשבילי. חלק בבלגיה, הרוב באיטליה. אני הזמנתי אצלם את הסחורה ומכרתי אותה לחנויות. התקשרתי, למשל, עם חברה אנגלית שעבדה בהונג־קונג, שם ייצרו בשבילה סוודרים וטריקו מהטובים ביותר בשוק באותה תקופה. אני קיבלתי את הנציגות שלהם בבריסל. חשבתי שגמרתי עם הנסיעות, אבל מה שקרה היה ששוב הייתי על הקו. לונדון־בריסל".

"בעסק הזה בעלי עזר לי, זה היה קרוב אליו מבחינה מקצועית. אני לא הייתי מרוצה מזה. החיים שלנו ביחד כבר לא היו כל־כך... חיפשתי פינה משלי, משהו לגמרי לבד, לברוח קצת, שלא יהיה קשור לאף אחר".

"צריך להבין ששינוי היא מילת המפתח בלקסיקון שלה. אשה קטנה, יפה ומטופחת, היתה יכולה לשבת סתם כך בכורסה המאוד־נוחה שלה. אבל היא לא. אצלה זה משהו פנימי שמריץ אותה קדימה והלאה. "הרגשתי שאני רוצה שינוי. פתחתי בבריסל בוטיק, משהו אקסקלוסיבי. מכרתי בו רק מוצרים של החברות הטובות. לעשירון העליון. הנשים הכי אלגנטיות בבריסל היו מתלבשות אצלי. וככה הכרתי את נושקה".

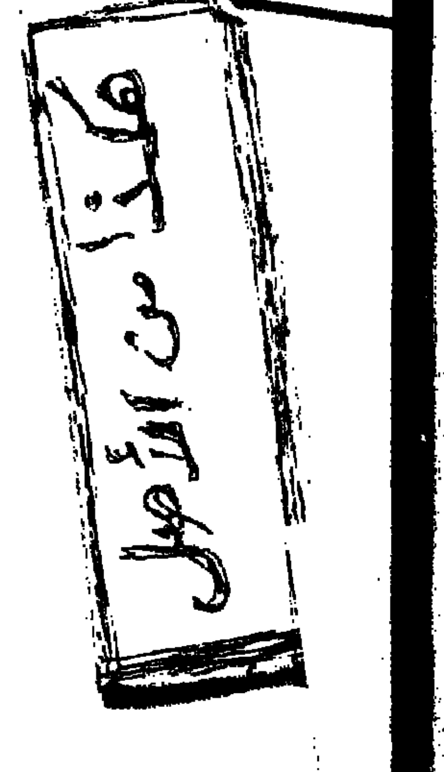
"נושקה היא בחורה צעירה, מהעיר ליל בצרפת, שבתור נערה עבדה כמוכרת בחנות נעלים. אחר־כך הגיעה לבריסל ועבדה כמנהלת חנות. תוך־כדי עבודה יצרה קשרים עם יצרני נעלים. הבוס שלה בחנות הסכים שהיא תעצב כמה דוגמאות. הוא ראה שיש לה טעם. גם היצרנים האיטלקים ראו שיש לה טעם, וביקשו לעשות איתה עסקים. נושקה פתחה חנות משלה. התקשרה עם שלושה בתי־חרושת איטלקים שייצרו נעלים רק בשבילה, ובתמורה היא עיצבה להם את כל הקולקציות. אני מכירה אותה מהיום הראשון, כשרק התחילה".

"כשנושקה גדלה, היא רצתה להכנס גם לעסקי האופנה כדי להתאים נעלים שלה לבגדים. התחלנו לשתף פעולה. הכנסתי את הנעלים שלה לבוטיק שלי. נסענו ביחד לתערוכות, היינו גם חברות וגם עבדנו ביחד".

ושוב הגיע רגע לשינוי. "החלטתי לעזוב את בעלי. למה? פשוט היה לי משעמם. חיפשתי משהו אחר. הוא היה הרבה יותר מבוגר ממני. התפתחנו לכיוונים אחרים. ככה זה כשמתחתנים צעירים. אני לא ידעתי מה אני רוצה מהחיים שלי. פתאום גיליתי שבתוספשות יותר טוב לי מאשר בבית. אז הבנתי שאני

(המשך בעמוד 57)

מאת יהודית חנוך

ארנק לכל עת

נוצות ופיסות מעור מוטבע תלת־מימדי מקשטות ארנקיקין.

שטפריות רכות וסכוונות (עיצוב חווה שלמן).

הדפס של עור ברדלס בסגנון הסאפארי, להיט אופנה שיישמר בסוף הקיץ (עיצוב דנה בנכול).

קטע חשוב:

שהו נחמד קרה לארנקים. הארנק כבר מזמן אינו רק מיכל לאחסן בו את כל מה שצריך לקחת כשיוצאים מהבית. הוא אביזר אופנתי בצבע בסיסי שצריך להתאים לנעליים, יצירה בפני עצמה, משחק של חומרים שונים, שילוב של עור ואריג, נוצות ואבנים נוצצות, עורות של תמסחים ונחשים.

מי שלא אוהבת ארנק שהוא סיפור, יכולה להמשיך עם הקלאסיים. האנשים שעושים אותם לא רוצים שנסתפק באחד או שניים, לבן ושחור. הם רוצים שנחליף אותם כמו שמחליפים בגדים, שיהיה לנו אוסף שלם. ובקיץ זה, הארנקים הם קטע חשוב של האופנה, מתחרים בבגדים על תשומת־הלב, נקודת־מוקד חדשה.

מחירים:

30" עד 200 ש"ח. מעט ייבוא, הרוב מייצור מקומי. מיקוד האופנה על הארנקים הגדיל את מספר היצרנים, בארץ, והצטרפו אליהם גם יצרני בגדים שעושים ארנקים ותיקים. בכל זאת, עדיין קשה למצוא אצלנו ארנק עור איכותי קלאסי, כי ייצורו תובע מיומנות רבה, ומספר בעלי־המקצוע הולך ופוחת.

רוב היצרנים הולכים על להיטי־אופנה שמיועדים לחודשיים־שלושה. ייקח קצת זמן להתרגל לרעיון של ארנק לכל שעה, על תקן של אביזר אופנתי, כמו כגר שיתיישן בסוף הקיץ. מי שעדיין נעולה על ארנק עור כהשקעה לכמה שנים, תבחר בצבעים ובצורות הקלאסיות. אולי קצת משעמם, אבל בטוח.

צבעים:

ור טבעי, חאקי וכחול־ג'ינס – בראש הרשימה. ויש גם צבעים עליזים: ארנקים מאריג בצבעי־פסטל, וורוד ותכלת וצהוב משולבים ביחד באותו ארנק, מזכירים את סגנון "ממפיס" ברהיטים. שחור ולבן, בסוף הרשימה, שייכים לקלאסיקה, מפלט נוח למי שלא בראש שלהם להתחיל מלתחה חדשה של ארנקים.

עיצובים:

רמיון של מעצבי הארנקים והתיקים עבר בחודשים האחרונים שעות נוספות, ולמקורות ההשראה אין סוף.

הכי פופולרי – תרמיל צר או תיק־צידים, עם כיסים חיצוניים רכוסים באבזמים. אלה בדרך־כלל מחקי, ובסגנון הסאפארי, אבל לא רק. יש בכל הצבעים, גדולים וקטנים. הכי צעירים הם תרמילייגב על תקן של ארנקים. יש גם ארנקים בצורות גיאומטריות, חצי עיגול ומשושה, ומשחקי ריבועים ומלבנים עם זוויות מקוטעות.

יש ארנקים כמו מעטפה גדולה וארנקים שנראים כמו ילקוט, המהדורה הנשית של מזוודת המסמכים הגברית הנוקשה לאשת הקריירה. הנטייה היא לארנקים גדולים לשעות היום, וקטנים – כמו תיק של גן־ילדים – לערב. אבל בין הקטנים לגדולים יש גם בינוניים. רכים ונוקשים, שטוחים ועם כיווצים, הכל הולך.

חומרים:

אריג מתחרה בעור ודוחק הצידה את הפלסטיק. בארנקים רבים צירפו אריג ועור. לעורות מרקמים שונים: לא רק הדפסים, גם הטבעות תלת־מימדיות של עור ברדלס ונמר, עורות נחשים ותמסחים. קישוטים ממתכת, אבזמים ומטבעות בסגנון עתיק, מסמרי מתכת, טלאים של עורות שונים, אבנים צבעוניות מזכוכית טהורה ואפילו נוצות מקשטים רבים מהארנקים. מה שאתמול נחשב ל"קיטש" נחשב עכשיו יפה.

משהו:

התעלמות מן הבעייה איננה פיתרון, פחד מפני הבעייה איננו פיתרון, ולפעמים גם פתרון הבעייה איננו פיתרון.

על המאמינים

על שפת הים כתונים, במרפסת לבנה מוצלת בשיחי יסמין, ישבו שניים ממנהיגי אש"ף. הם היו יפים כמו רוברט רדפורד וכמו ריצ'ארד גיר. שיניהם הלבנות והישרות ללא סתימות בהקו כשהם חייכו, אם כי הם מיעטו לחייך, כי מאז שהם ראו בפעם האחרונה את ניתם כיפו, בגיל שבע, כשנכבשו וגורשו, אין חיוך עולה עוד על פניהם.

הם היו כבני שלושים, משכילים ודוקטורים בשלוש פקולטות ריאליות והומניות כאחת, ודיברו ביניהם שוטפת בחמש שפות בקול בעל ארבע אוקטאבות. הם לבשו בגדיים בצבעים יפים, ובידיהם היציבות. וגזוזות הציפורן הבליקו על עניבותיהם התואמות לצבעי חולצותיהם.

ובכן, אמר אחר מהם, מה אומרים ידידינו הישראלים?

– הם בהחלט מבינים את מאבקנו הצודק יותר ויותר, מיום ליום. ברור להם, כמרומני, ללא פיקפוק, שהכיבוש איננו יכול להימשך, וכי המתנחלים אשמים בכל.

– באמת?

– כן, אכן. אף לאחר שפוצצנו אם ובנה בחוף הים בחיפה הם ממשיכים להאמין במטרתם. זו היא אמונה מוצקה ועמוקה, נטולת התלבטויות.

– כמה נטולת? אני חושש שמא יום אחד הם יפסיקו להאמין.

– אין מה לחשוש. הנה, רק לפני זמן מה שוחחתי מלב אל לב עם משוררת ישראלית, מן המאמינים שלנו, ואמרתי לה שאנחנו לא מתחשבים עוד באמנה הפלשתינית.

– אבל אנחנו כן מתחשבים. כל אחד מאיתנו חייב לדעת אותה כמעט בעל פה.

– למאמינים שלנו זה' לא משנה. אם פלשתינאים אומרים להם משהו – הם מאמינים.

– בכל דבר?

– כן. אתמול אמרתי למישהו מישראלינו שאם תהיה לנו מדינה ביהודה ושומרון נסתפק בה.

– אתה צוחק.

– הוא מאמין.

– למה הם מאמינים?

– לא יודע. אומרים שהם נכנסים לאקסטאזה דתית בכל פעם שפלשתינאי מדבר איתם. בקרוב נערוך ניסוי. נאמר לאנשי רוח שהגברים הפלשתינאים החליטו להתחיל ללדת בעצמם, כדי לחסוך סבל מן הנשים הפלשתינאיות, הסובלות ריין בגלל העדר מולדת.

– בזה אתה לא תצליח לשכנע אף אחד.

– חכה ותראה. אנחנו נביט להם עמוק לתוך העיניים במבט כנה כשנגיד את זה, ואם נרגיש קושי, גם נניח יד על כתפם. בזה עוד אף ישראלי לא עמד. למחרת הם יחזרו לארצם ויכתבו מלה במלה מה שנאכיל אותם במאמרים נרגשים ומאמינים בעיתוניהם.

– ואם מישהו אחר יכתוב שזה שטויות?

– ראית פעם מאמינים נרגזים שפגעו באמונתם? אני לא מציע לך להיות בסביבה כשהם יטפלו בו.

בלוז החופש '87

לילה לפני הגיוס, וגילי כבר לא ישנה שלושה לילות. היום היא עוד רצה ל"ראש אינדיאני" לקבל בגדים שהבטיחו לה על דיגמון, למשרד של אבא לקחת משהו, למערכת העיתון לקחת מהצלם צילומים שהוא הבטיח לה, מהסירורה שהוא צילם אותה לשער, ובחזרה הביתה לבת־ים, להתקלח, ולפאב בירמיהו.

הפאב בירמיהו סגור הערב. את זה היא לא חשבה שהוא יעשה בשבילה, הבוס. לא, זה כבר באמת משהו. הוא כנראה באמת אוהב אותה, ולא סתם אמר ככה בשביל דפיקה.

זה הפאב שהיא עבדה בו במלצרות לפני הגיוס. טיפים, חיוכים, הערות קטנות והזמנות גדולות. נשואים, תיירים, צ'חים, נקניקים – והבוס. הכל היא היתה צריכה לאכול, ולא תמיד היה שווה. אבל היה כיף לחזור לבתיים ולספר על הפאב בירמיהו לחברות שלא רזות מספיק או לא גבוהות מספיק או לא יפות מספיק.

איזה אנשים פגשה שם. רודו טופז בא פתאום, הזמין אותה להופעה. שלמה ארצי שאל אותה איך קוראים לה, וגם התעניין: לא קשה לך? חוויות לכל החיים.

הבוס היה קצת ניג'ס. אין מה לעשות, זה החיים. פעם הביא אותה הביתה במיוחד, והתחיל להגזים. אחרי־כן לא ירד ממנה. בסוף לא היה לה נעים. קרה, לא נורא. חשבה שיפסיק אחרי שקיבל מה שרצה. איפה. במקום להרגע התחיל להשתפך – אני אוהב אותך, אני צריך אותך.

והנה פתאום המסיבה הערב בפאב. סגור לקהל. "את יודעת איזה כסף זה?", אמרה לחברה שלה בטלפון. והיא אמרה לה: "הוא דלוק עליך קשה. מה זה דלוק!".

כולם היו שם, חבר'ה שהיא הזמינה, המלצריות האחרות, בנות מהים וגם הצלם של המערכת, ואפילו אמא ואבא שלה, שמאה פעמים אמרו לה שלא תעבוד שם כי הבוס הזה שכל־כך נחמד, רוצה רק דבר אחד, ושלא תהיה תמימה, הם מבוגרים, הם יודעים. "מה פתאום, אמא?", היא אמרה, "את משוגעת? הוא אפילו לא ניסה אף פעם את לא נורמלית? הוא נשוי, מה, אני אתעסק עם נשוי? מה את חושבת, לעצמך?"

הערב הפאב סגור לכבודך, גילי. מחר מתחילה הטירונות.

פינת השלולית

שלושה צפרדעים ישבו על גוש בוץ בשלולית והסתכלו בצפרדעות שעברו בסביבה. פתאום עברה נסיכה. אמר אחר מהם: "וואו תסתכלו, תסתכלו". נדהמו חבריו. "תגיד, מה יש לך, סוטה? על מה אתה מסתכל? לא שואלי. מאניאק. עוף מפה, חולה".

האנטישמי מול הוותיקן

בהפגנות, מול כנסיית סאן פייטרו, בעת ביקור וואלדהיים אצל מ"מ הקב"ה, בא פתאום איש אחד, ובחיוך רשע אמר לנו "למה אתם מפגינים? הרי הנאציזם והקומוניזם הם מעשי ידי היהודים".

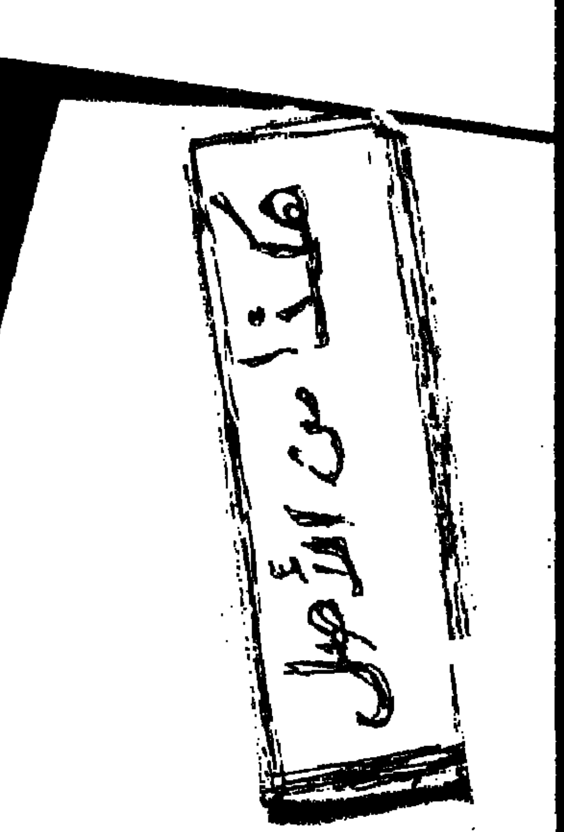
"מהזו" אמרנו, והוא אמר שידוע לכל שהימלר היה יהודי, וכי כל ראשי הנאצים היו יהודים.

היהודים האיטלקים שסביבי געשו ורתחו, כעסו וזעמו. אני נשארתי שקט.

זה ההבדל ביני לבין יהודי הגולה, הם לא רגילים לשמוע האשמות אנטישמיות אבסורדיות. אני בא מהארץ. אני שומע טענות מהסוג הזה כל הזמן.

מאיר עוזיאל

אתה הוא לא אני

אתה, כן, אתה ואתה, שמחב לב כיצד באחרונה מונים להשתמש בכמי אני לא מוצ־ לייהה ליקרוא כמעט אף ראיון ולצפות באף אירוע חקשורתי מבלי שהדובר ישתמש בי, בך, בנו – לטובה או לרעה, אך מבלי ליטול מאתנו רשות. היום כבר לא אומרים "אני חושב ש...", "אני עושה את...", "אני מצטער שטעיתי..." ו"אני אוהב את...". אומרים: "אתה חושב", "אתה מבצע", וכו'.

"עידן האני", עשור ה־me generation, כאשר הכל היה כהנהו לאפיק האני־האישי עליו ולא יכולת להינצל משטפון האני־אני־אני – וכאשר כל ההשיפות האישיות, הווידויים, הראיונות החושפניים נעשו בגוף ראשון יחיד – העשור הזה שינה את פרצופו. אנו מצויים עתה בעיצומו של היו־you generation.

אני מתקפדת לשמע משפטים כמו: "אתה הולך אל נשיא כוגו" (אני נשארתי בבית, רבותי), "כאשר אתה קונה בית מעבר לקו הירוק" (ואני? השתגעתם? מה פתאום), "אתה מחליט ללכת על לבנון" (ואני דווקא הייתי נגד), "אתה מרגיש שאתה עושה היסטוריה" (ואני לא מרגישה אלא שההיסטוריה נעשית בידי אנשים מאוד לא לרוחי, ואין לי שום חלק בה).

ה"אתה" הזה נולד אולי כדי להתחמק מאחריות. קל ונוח יותר להסתתר מאחורי מישהו אחר הקרוי "אתה" ולא להיחשף אישית, כאשר האחריות היא בעצם לא עלי – אלא עליך.

כך הם מדברים ואני מתפוצצת. עוד "אתה" אחד ואני מנפצת את הרדיו־טרנזיסטור (הטלוויזיה יקרה מדי), עוד "אתה" אחד בפי המרואיין שלי, ואני סוגרת את הפנקס ומתנערת מכל אחריות.

האתה הוא אתה, אדוני, ולא אני, והאתם הם אתם, ולא אנחנו אשנים. כבר בזמן סיכמנו בינינו כי לא "כולנו אקמים". וגם עתה אני מבקשת להוציא אותי מן האחריות הקולקטיבית שהטלתם עלי. אני אחראית רק למחדלי – וגם זה די בקושי – ואני מתפארת רק בהישגי, ואני מוכנה להיתפס רק בגוף ראשון.

וסוף זה קיבה.

אורחי־קיץ

קיץ חוץ לא יהיה שונה מן הקיץ שקדם לו בכל הנוגע למספר האורחים שינחתו עלינו לטוב ולרע מארצות חים. יבואו היורדים להכעיס, ויבואו היורדים שעדיין מתפיישים, ולצידם אלה המכנים עצמם "ישראלים המתגוררים בחו"ל" ויגיעו הידידים הלא־ישראלים שרכשנו פה ושם,... כאן עיקר הקושי יהיה לבקר המכרים העשירים, אלה שמארחים אותנו במסעדות־פאר בלונדון, פארים וניו־יורק. מה עושים עם דבר האירוח.

את הנים, הבא קיבלתי מידי ידיד המחבבת בבקרות [illegible] לאורח הבלי לקחים אותם לאכול פלאפל ליד הבסטה או בכסם אחר כן גנסרתם אם פלאפל והוא עבה את הסיירת אורבו [illegible]

לליקק גלידה. הוי עם שכאלה אין כעב להתחייל להתהרות. אז תנו להם להתחכך עם העם. לראות אנשים. לא להיות בבתות של ויגורים הכנים כל הערב.

לכו איתם ל"אבכיחים", לכו ל"בקום בחוץ" או לכל מקום שבו מתאספים כדי לשיר. הבטייקים בציון ממילא אינם טובים כמו אלה שהם רוויים אליהם בבית, ומחירי המסעדות המתיימרות לשחק אותה סטייל גבוה, יעשו לכם שחור ועיניים. מובך לא להיכנס אליהן, אפילו אתם מאוד־מאוד אסירי תודה לאורחים שלכם...

ובכלל: אל תעשה לחברך מה ששנוא עליך. גם אתם לא אוהבים (ואני, מכל מקום שונאת זאת) לבזבז ערב שלם בחו"ל על ארוחת ערב בבית המארחים או במסעדה. תנו להם את החוץ, את הנוף האנושי הישראלי המיוחד כל־כך, ובהזדמנות זו תתאווררו גם אתם.

אמרו? אמרו!

• החיים יכולים להיות מובנים רק במבט לאחור, אבל חייבים לחיות אותם רק קדימה.
סורן קירקגארד

• הדבר הקשה ביותר ללימוד בחיים, הוא איזה גשר יש לחצות – ואיזה גשר יש לשרוף.
אלמוני

• את מחציתם הראשונה של חיינו הורסים הורינו – ומחציתם השנייה – ילדינו.
קלארנס דארו

• היתה לי מריבת אוהבים עם העולם.
רוברט פרוסט

• הטרגדיה שבחיים היא מה שמת בקרבו של אדם בעודו חי.
אלברט שווייצר

• החיים היו יכולים להיות מאושרים ללא־שיעור, אילו רק יכולנו להיוולד בגיל שמונים ובאופן הדרגתי להגיע לגיל שמונה־עשרה.
מארק טווין

• אלוהים אדירים, כאשר שני אנשים מסוגלים לחיות יחדיו לאורך כל חייהם – זה משהו שמעל לטבע.
ג'יין פונדה

• אם שני אנשים אוהבים אחד את השני – סופטוב לא יכול לצאת מזה.
ארנסט המינגוויי

• אהבה היא המלה המסמלת את הריגוש המיני של הצעירים, את ההרגל של גיל הביניים, ואת התלות ההדדית של הזיקנה.
אלמוני

• אהבה אפלטונית היא אהבה מן הצוואר ולמעלה.
אלמוני

תמר אידר

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 10 ל־16 ביולי

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)
הניסיון לנחש את מניעיו של מישהו אחר עלול לבלבל אתכם עוד יותר. [illegible]

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)
[illegible]

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
בתחום הרומנטי אתם נוטים מאוד להיות מושפעים מאחרים, ואולי אינכם רואים את הזולת באור הנכון. אש־ שר בהחלט ליהנות מאורות עמומים וממוסיקה חרישית, אך לא לאבד את הצפון. נסו לא להיגרר לבזבוזים מופר־ זים.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
אתם הססניים עכשיו גם מבלי שאחרים ינסו להשפיע עליכם לצד זה או אחר. נראה שתצטרכו לנקוט עמדה, למען שלוות הנפש שלכם. זה זמן טוב בהחלט לעורב עסקים עם בילויים. ריב קל עלול לפרוץ ביניכם לבין חבר.

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
זהו זמן בו אתם מרגישים את השראתן של המוזות. אבל אל תכניסו אחרים בסוד העניין; הם עלולים לגנוב לכם את הרעיונות המוצלחים. השבוע אתם נלהבים מאוד מפעילויות חברתיות, ונאמים יועץ לשכנע את מאזי־ חם.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
אל תניחו למישהו לשכנע אתכם לעשות [illegible] במקצועות השכל [illegible] שלכם. השבוע אתם [illegible] שעיות בענייני כספים – אל תטו אוזן [illegible] והזמן טוב לקבל הערכות על שווי הנכסים [illegible]

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
אתם אוהבים עליזים עכשיו [illegible]

שפת הגוף

רוקדת עם עצמה. גליה שמה לב לאשה אחת, בירכתי האולם, שריקודה סובב על אריח אחד של המרצפת. כאילו מבקשת לצמצם את עצ־ מה במרחב. לא לתפוס מקום. אפילו ידיה נכלכות סביב גופה. כתפיים מכווצות. מבט של אשה שנצרבה בחותם ההתבזות, התייסרה בגיהנום פרטי ואין לה כוח לשאת את הבושה. באולם הגדול בו מתנהלים השיעורים על שפת הגוף, אולם עם מראות גדולות, בין האנשים הנעים במין חופשיות משוחררת, היא היחידה שמתנועעת רק עם עצמה.

שפת הגוף. גליה לקחה כמה שעורים באמנות נימי זו. "כמי שמלמד אנשים אחרים, אני צריכה ללמוד גם את השפה האילמת הזו", אמרה לאורי שלא הבין מדוע פתאום החלה בכך. אבל גליה נהנית. והנאה שלה אינה רק שיחרור, אלא גם הצורך להוסיף דעת.

אורי טען שגליה היא אחת הנשים המשוחררות ביותר שהוא מכיר, ולכן אין לה שום צורך ללמוד את שפת הגוף ולחפש שיחרור נוסף. אבל גליה חוזרת מהשיעורים עם תחושה שהשפה החדשה הזו פותחת בפניה אופקים חדשים. פתאום גם החלה לשים יותר לב לגופה שלה.

הבעייה היא בעיניים. גליה, כמי שמרצה באוניברסיטה, ואורי, כמי שמופיע בבתי־המשפט, יודעים את הכוח הצפון בעיניים. לכאורה נדמה לך שכל בני האדם מתבוננים זה בעיניו של זה, והעיניים – משום שהן הראי הפנימי – הן גם הדרך הבדוקה ביותר לרמות את הזולת. אבל גליה ואורי יודעים שאין זה מובן מאליו שבני אדם מתבוננים זה בעיני של זה. יש אנשים רבים הנמנעים מלהסכל לך בעיניים. אנשים שמבטם שמוט, או מופנה לצדדים, כאילו המבט הוא משהו אינטימי ומחייב מדי.

גליה למדה על הדרך שבה אפשר להכריח אדם להתבונן לך בעיניים באמצעות בלון צבעוני. משליכים אותו, וכל אחד צריך להתבונן בו כדי להחזיר אותו חזרה. הצורך להתבונן בבלון גורם לאנשים לזקוף את ראשם ולהתבונן בעיני זה שמחזיק בכדור.

גליה חוזרת מהתרגילים, הנמשכים מ־9 בערב עד 11 בלילה, מיוזעת. נושאת עימה הביתה גם את משמעות המעגל. תרגילים רבים נערכים במעגל. כולם רואים את כולם. אדם איננו יכול לחרוג מהמעגל מבלי שיבחינו בו. כל אחד מהם חשוף למבטי כולם. לומר לעמוד כמבחן המבטים. מתרגל להיות חלק.

בחייה הפרטיים גליה לא אוהבת את המעגל. כל הרעיונות שהיא מפתחת באוניברסיטה הם אנטי־מעגל. המעגל כנסיון של אנשים לא להיות עצמם אלא חלק מישות גדולה מהם, ולכן גם לא לקבל אחריות. אבל בתרגילים היא חשה את העונג שבמעגליות, וביחוד בתרגיל המסכם. כולם יושבים במעגל צפוף. כל אחד פושט ידיו לצדדים ונוגע במי שישב בצידיו. מוסיקה חרישית, אורות עמומים, שתי ידיך לוטפות את גביהם של שני אנשים הסמוכים לך ואילו הגב שלך חש בליטופים של שתי ידיים אחרות. תרגיל שבו אתה מעניק ומקבל במעגל.

שכנתה מימין היתה הצעירה שתמיד רקדה לבדה. גליה חשה את ידה – מכווצת, נפחדת. יד שאיננה יודעת להעניק. נגיעתה היתה נוקשה, כמעט מכאיבה, וגם גבה היה נוקשה וקפוא. רק כעבור כמה שיעורים היתה עדה להשתחררות הראשונה של הצעירה הרוקדת עם עצמה.

זה היה תרגיל שבו האנשים התפזרו על פני החדר. שוב הועמו האורות והתנגנה מוסיקה חרישית. התרגיל היה פשוט. הם התחלקו לזוגות. כל אחד קיבל ממחטת נייר לחה ומבושמת, כרך אותה סביב אצבעו. בן הזוג השני ישב נינוח, בעיניים עצומות, גופו משוחרר. האצבע עם המטפחת נגעה במצח, החליקה במעגלים רכים, גדלים והולכים. אחר־כך עברה ליד האף, נוגעת ואינה נוגעת, משרטטת לחי גדלה והולכת. יורדת לסנטר וחוזרת למצח בתנועות מעגליות.

הרוקדת במעגל עם עצמה ישבה מול גבר צעיר, עוצמת את עיניה בחוזקה, כאילו היא צריכה לעבור איזו מסה מפחידה. גליה הירהרה בגורל האנשים שלא למדו לתת ולכן אינם יודעים לקבל. הרוקדת לבדה נראתה לה כתעלומה. השיחות ביניהן היו מרפרפות, בלתי מחייבות.

כאשר התחלפו היוצרות והרוקדת לבדה צריכה היתה להחליק על מצחו של בן־זוגה, נדמה היה לגליה שראתה מעין עווית חולפת על שפתיה. מין ריכוז כזה, פותחת את הפה כמו אמא המאכילה את בנה בכפית ובעצמה פוערת את פיה בתנועות של בליעה.

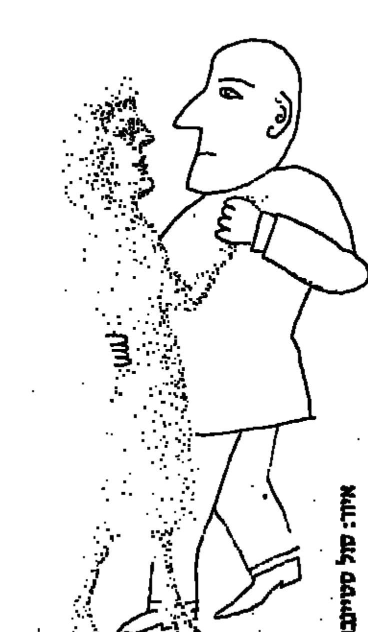
לגליה נדמה היה שכל שעורי שפת הגוף ופתרונם התמקדו בצעירה הזו שידיה מעוותות ואיננה יודעת לגעת.

השינוי היה כמעט בלתי נראה לעין. בבית, כשסיפרה על כך לאורי, אמרה כבדרך אגב: "אני חושבת שהיא מתחילה לצאת מהמעגל של עצמה. איך אסביר לך... היא הרחיבה את המעגל. היא כבר לא רוקדת כרדיוס של 40 ס"מ, אלא במעגל רחב הרבה יותר".

זו היתה ההתחלה. דברים קטנים. היד שוב איננה מכווצת. הראש זקוף יותר. המבט מגשש, משתהה ולבסוף נוגע בעיני הזולת. המעגל מתרחב והולך. בכל שיעור דומה לגליה שהרוקדת לבדה מגדילה ומרחיבה את המעגל שלה.

מאחר ולא העזה לחדור לעולמה, לא העזה להציג שאלות, היתה גליה צריכה להסתפק במבט מן הצד. אבל כאשה אמונה ובעלת נסיון, חשה באותו מתח דק קל כריפרוף פרפר הנמתח בין הרוקדת לבדה לבין הצעיר שעל מצחו העבירה אצבע עטופה בנייר מבושם.

"אפשר לקבוע את זה כנוסחה", אמרה גליה לאורי, שכמשפטן אהב ניסוחים מדוייקים. "ככל שהמבטים בין השנים מתחזקים, כך מעגל הריקוד שלה גדל והולך על פני המרצפת. בזמן האחרון היא כבר חגה ומסתובבת בחדר כולו, שוב אינה חוששת לתפוס מקום במרחב, ידיה רפויות, ראשה זקוף, מבטה גלוי".

איור: טל [illegible]

ביום האחרון לשעורים מצאה עצמה גליה משוחחת עם הנערה. שיחה של סתם. מסביב דיברו כמה נערות על ההתבזות של אשה המחזרת אחרי גבר. ואז, לפתע, אמרה לה הנערה משפט שגליה חזרה עליו אחר־כך באוזני אורי כמין בשורה חדשה ומעניינת: "במערכות יחסים בין גבר לאשה אין התבזות. כשאת ממתינה למישהו, מחכה למשהו, את מתבזה בדיוק כמו... הזורע. אבל הזורע איננו מתבזה כאשר הוא טומן את הגרעינים באדמה. הוא פשוט ממתין ליבול".

כאשר ביקשה גליה לנסח את השינוי המהותי שחל במבטה של הנערה, אמרה לאורי: "עכשיו סוף־סוף נעלם המבט הנעלב שלה. המבט של אשה שמאמינה שתמיד התבזתה בציפייה לגברים. עכשיו יש לה המבט העצוב אך מלא התקווה של הזורע".

דלי
(21 בינואר עד 18 בפברואר)
אתם חפצים לעזור לאנשים במצוקה, אבל היזהרו עכשיו מאנשים תמימים. תוכלו לפזר מתיחות בעבודה באמצ־ עות הקסם האישי שלכם בלבד. הישמרו מפני פליטות פה בשעות הבוקר, ואל תדחו דברים למחר.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)
אתם מסופקים בכוונותיו הטובות של ידיד קרוב. בכ־ כל, בתחום הרגשות תצטרכו השבוע לנהוג בזהירות רבה. אתם מפוקים. עכשיו הנאה רבה מפעילויות של שעות הפנאי ומעניינים רומנטיים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)
אם לא תוכלו להשיג בימים אלה התקדמות מסויימת, התקשו לאזן בין דרישות העבודה לבין צרכי הבית והמשפחה. זה זמן טוב להזמין אליכם אורחים, כדאי לנקוט גישה מתונה ומאופקת.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)
[illegible] אולי מנומסים, אך הם עלולים להיות [illegible]. אתם יכולים לסמוך על שותף, אך בכל הק־ שר [illegible] – מישהו עלול להסתיר מכם משהו. זה זמן טוב לעסוק בפעילויות יצירתיות.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)
[illegible] שבעי רצון מהשלמת פרוייקט כלשהו בע־ [illegible] אך התקשו לסרב לבקשתו של מישהו. השגיחו [illegible] על ענייני הכספים. ידידי מנסה לפ־ [illegible] לנרות. הסנו נטייה לוויכוחים אידאולוגיים.

נושקה

(המשך מעמוד 48)

רציתי לתפוס משהו אחר. היה לי בית ענק, חיי חברה תוססים. הכל היה יפה ונוצץ. ג'ט־סט אמיתי. החברים שלנו היו כל המי ומי באירופה באותה התקופה. למשל, אחיו של טריגנו, הבעלים של 'מועדון הים התיכון', ונצה מאוד טובה שלי. היינו מוזמנים לכל פתיחה של מועדון חדש שלהם, ולא חשוב באיזה מקום בעולם. סדר הנסיעות שלנו היה כזה: במאי – סאן־טרופה ומונטה קרלו. בקיץ – הריביירה בקאן. בחורף – סנט־מוריץ או קרנס־מונטנה, לסקי. בפסח – בארץ".

"חוץ מזה היינו נוסעים סתם כך מבריסל לפאריס לאכול ארוחת ערב ב'מקסים', וחוזרים באותו לילה. היה לנו הרבה מאוד אקשן בחיים הפרטיים, מחוץ לעבודה. פתאום כל זה לא היה שווה יותר בעיני. הרגשתי שבפנים – ריק לי. כשהחלטתי לעזוב, החברים שלנו היו בשוק. לא האמינו שזוג כל־כך יפה לא יסתדר ביחד. יום אחד קמתי ואמרתי שאני רוצה לעשות מה שבראש שלי, לא של מישהו אחר. בעלי היה הרבה יותר קונסרבטיבי. אני פרפר בראש. הילדים היו עוד קטנים, היה קשה. לקח לי הרבה זמן להבין שזה לא מה שאני רוצה בחיים – הרבה לוקסוס והרבה הנאות. בתוך עצמי אני לא כל־כך שטחית".

"בינתיים ההורים שלי פרשו מהעסקים שלהם, וגם היו עם חצי רגל בארץ. היה ברור שיום אחד הם יעלו לכאן. אני גדלתי בבית על המחשבה שגרמניה זה רק, והאידאל הוא יום אחד לחיות בארץ. הם היו כאן בחופשות, וגם אני הייתי באה לכאן עם הילדים. כשהחלטתי לעזוב את בעלי, הוא הפעיל לחצים כבדים על הילדים. היו כל מיני דברים שאני לא רוצה לדבר עליהם, אבל הבנתי שאני מוכרחה להוציא אותם מבריסל. ההורים שלי לחצו עלי ועל הילדים לבוא לארץ.

"בבלגיה הילדים לא זזו בלי מטפלת לשום מקום, גם לא לבית־הספר. כאן הכל אחרת, והחופש הזה מצא חן בעיניהם. יום אחד, באחת החופשות, הם אמרו שהם רוצים להישאר בארץ. השארתי אותם כאן, עם ההורים שלי, וחזרתי לבלגיה לראות איך אני מסתדרת עם העסקים. עשינו ניסיון, רשמתי אותם לבית־ספר ישראלי והבטחתי להם ששבועים אני איתם, ושבועיים בבלגיה. הם רגילים להיות בלעדי. הם נולדו לתוך זה שאמא עובדת והרוב הזמן לא נמצאת בבית".

הילדים נקלטו יפה ולא התכוונו לחזור לגולה. אלגה היתה בנסיעות וטיפלה בהם בשלט־רחוק. "עד שהבנתי שאם אני רוצה להישאר כאן, אני צריכה להקים כאן עסק. נעלים נושקה התפתחה מאוד באירופה. יצרה לעצמה שם טוב, והחנויות שלה מאוד מפורסמות. החלטתי להיכנס איתה לעסקים, וכך פתחתי כאן את חנויות הנעלים של נושקה. החלוקה היא שהם (המשפחה שלה) אחראים למה שקורה באירופה, ואני מנהלת את החנויות בארץ ועוד שתיים שפתחתי בניו־יורק. אחת במדיסון אבניו והשניה בלונג־איילנד".

היא שוב בנסיעות. תכנון ועיצוב הנעל, הרכב הצבעים, גובה העקב, סוגי העורות – הכל עליה ועל נושקה. ביחד הן נוסעות לתערוכות, מזמינות סחורה אצל יצרנים באיטליה, מוכרות לקניינים בעולם. הנעלים שלהן נמכרות ביפן ובארה"ב בחנויות יוקרה.

אלגה גרה בארץ. הבית והמשרד שלה כאן, אבל היא אינה יושבת פה באופן קבוע. היא נמצאת בכל מקום. בבית התל־אביבי יש, כאמור, פיליפינית built-in. הילדים כבר גדולים ורגילים. לפני שנה היא מכרה את הבוטיק שלה בבריסל. כל עוד המשיכה להפעיל אותו "לא היה לה זמן לחיות", כמו שהיא מגדירה את זה. תערוכות הבגדים והנעלים נערכות על פני כל השנה, וזה השאיר לה מעט מאוד מרחב מחיה לעצמה. ואת החיים שאחרי העבודה היא מאוד אוהבת. לא מוכנה לוותר על אף הזדמנות. "אני גמבלרית", היא אומרת על עצמה. לא מפחדת משום דבר. מנסה הכל.

קשה להאמין שהאשה הקטנה הזו שמגישה את הקפה והעוגות בכלי חרסינה עדינים עם מפיות ותחרות היא אשת עסקים ממולחת ומצליחה בעולם הקשוח של תעשיית הנעלים. "הלכנו לניו־יורק", היא אומרת, כאילו שהתכוונה לפתח־תקוה, "אני ועוד בחורה ישראלית שלקחתי כדי שתעזור לי שם. עשינו מרקט־רייסרץ' ופתחנו את החנויות. וככה שנה וחצי אני כבר בניו־יורק".

סיפור הצלחה?

"כן, אפשר להגיד. אנחנו עוד בונים את העסק. באמריקה זה הולך יותר לאט. הם זהירים. יכולתי לפתוח שם עוד חנויות, אבל אני לא רוצה למהר. רוצה לגדול לאט. נכון שאני מבית עשיר, אבל מגיל צעיר אני יודעת שגרוש זה גרוש. תמיד עבדתי קשה וחייתי עצמאית. לא התפנקתי".

על חיי החברה שלה כאן היא לא מוכנה להרחיב את הדיבור, לא רוצה להזכיר שמות "כדי שלא יגידו – 'היא מסתובבת עם ההוא או ראו אותה במסיבה ההיא'. גם ככה מרכלים עלי, כשרואים אותי באיזה מקום עם מישהו מיד מדברים. על זה אני לא מעוניינת. הרוב החברים שלי הם אירופים. אבל יש לי גם חברים ישראלים. לא ממש מסתובבת עם כל המי ומי כאן".

לא ממש, אבל בערך. מי שחושב שהוא המי ומי כאן, לא מוותר על שמה כקישוט במסיבה שלו. למרות רעתה על הישראלים, היא מגיעה להרבה ארועים, משתתפת במסיבות ואומרת: "הישראלים מוזרים. צריך המון זמן וסבלנות כדי להתרגל אליהם. אני חושבת שמה שבפנים הוא טוב, אם מגרדים עמוק... הנשים מאוד לא נשיות. אגרסיביות, קשות. זה מפריע לי שגם אני נהפכת לישראלית. מפריע לי שגם הילדים שלי כבר לא אירופאים. הם מאבדים את הרספקט אלי. יש לזה פלוסים, אבל יש גם המון מינוסים".

גם הגברים הישראלים לא בדיוק הסטייל שלה, כאילו שיש כזה חידוש מרעיש: "מגושמים, לא משופשפים, לא מהוקצעים, לא יודעים איך להתנהג עם אשה. לא יודעים לתת לה הרגשה שהיא אשה. זה טוב בעסקים ובעבודה, אבל בחיים הפרטיים זה לא נותן הרגשה טובה. לא נכון שהעטיפה לא חשובה. אם נותנים מתנה – חשוב גם איך עטפו אותה. גבר באירופה – גם אם בפנים זה 'בולשיט' – יודע לתת לך הרגשה שאת אשה. הגברים בארץ בכלל לא רומנטיים. אין להם אומץ להיות קשוחים בעסקים וגם להראות רגשות. הם חושבים שבשביל להיות גבר צריך אגרופים, צריך להיות מאצ'ו. אני חושבת שהכוח של הגבר טמון דווקא בחולשותיו. הגברים כאן לא רגישים לדברים הקטנים. לא יודעים לתת מחמאות, להדליק נרות סתם לכבוד ארוחת ערב רגילה. אני יוצאת גם עם גברים ישראלים. מנסה להכיר אותם. כשאני מכירה אותם, הבפנים שלהם טוב, אבל למי יש חשק להתחיל ללמד גבר? לי אין חשק. אולי לבחורה בת 20. את השלב הזה כבר עברתי".

רוצה להתחתן שנית?

"אני מאוד ספונטנית. אף פעם לא אומרת 'לעולם לא', אבל לא מוכנה להתחייב. מוכנה להתיישב רק אם יהיה לי אקשן, מעניין. מה אני יודעת מה יהיה מחר. אולי אהיה באפריקה?"

אפריקה אולי לא כל־כך בכיוון, אבל למסיבה ברומא או בציריך היא בהחלט קופצת אם מזמינים אותה. גם לסוף־שבוע בפאריס: "יש לי חברים בכל העולם. אני מאוד לא מתוכננת. אם מאהב יגיד לי – בואי לסוף־השבוע לפאריס – אסע".

איזה כישורים צריך בשביל לנהל אורח־חיים כזה?

"ראש הגיוני. מאבק מתמיד. ואסור להתעייף. אני לא מפחדת ממצבים קשים. יש לי שתי ידיים, ואינני חוששת ממאמץ, גם לא מאמץ פיזי, לעבוד כמו גבר. רוב הקולגות שלי הם גברים. למרות שאני מאוד מקצועית, לפעמים לא מזיק להשתמש בטריקים נשיים. זה דווקא עוזר בעסקים. הכי חשוב זה לעשות מה שרוצים. כל אחד צריך להתאים את העבודה למה שמעניין אותו. אצלי העבודה היא גם הובי. להיות עצמאית זה המון צרות, אחריות. לא זוהר. לא כל אחת יכולה לקחת את זה על עצמה. לי חשובה העובדה שלוח־הזמנים שלי תלוי בי. גם היום, כשאני כאילו כבר מסודרת, אני עובדת קשה מאוד. כל הזמן בנסיעות. העסק שלי בנוי בצורה כזו. היה לי מזל? אולי. גם מזל, אבל גם הרבה עבודה קשה. שום דבר לא נפל לי משמים. כל החיים עבדתי. מגיל צעיר. בניתי לעצמי את רמת החיים שלי".

"אני לא צריכה הרבה שינה. ארבע שעות בלילה מספיקות לי. במשך היום מספיקה לי חצי שעה של רילקס כדי להמשיך. מה שאני כן צריכה זו אהבה. אני תמיד צריכה שיהיה לי משהו... אם לא, אני מרגישה שריק לי".

מיהו הטיפוס האידאלי שלך?

"גבר באופי, לא מאצ'ו. איש אכפתי. לא מוכרח להיות יפה. מה שחשוב לי הן העיניים והידיים. חשוב גם שיהיה לו עור יפה ושלא יהיה שמן. צעיר? הולך. הגיל לא חשוב, צריך להיות צעיר בראש. זה נכון שאני מתבגרת, אבל זה מה שמאפשר לי להרגיש צעירה. גבר בן 50 מפחיד אותי. גבר בן 30 – לא".

אביבה מץ

כיכר המדינה זה לא יפו...

החנות האדומה בכיכר המדינה בתל־אביב לא עמוסה במיוחד בימים אלה. בחודשי הקיץ רוב הלקוחות הקבועות של אלגה ממילא לא נמצאות בארץ. נעלים איטלקיות קונים באיטליה יותר בזול. הרבה יותר בזול. השלט מעל לחנות, "כיאה" לכיכר המדינה של העיר העברית, כתוב באנגלית. העיצוב הפנימי בצבעי אדום־לבן.

שתי נשים אלגנטיות בגיל שבין שלושים לארבעים מודדות נעליים. אחת מספרת שהיא אמנם נוסעת לחו"ל בעוד שבועיים, אבל לא יהיה לה שם זמן לקניות. האחרת מתוודה תוך כדי מדידת סנדל חום־זהב עם אפליקציה של עור נחש שהחברות סיפרו שבאיטליה מאוד יקר השנה. הסנדל שהיא מודדת עולה 225 ש"ח.

נכנסת צעירה בג'ינס ובנעלי התעמלות, קצת מהססת. לא כל־כך מתאימה לתפאורה. שואלת על מחיר הנעל החומה שבחלון. "265 שקלים", עונה המוכרת, וממשיכה עם ההיא שנוסעת לאיטליה. הבחורה מתנצלת במבוכה ויוצאת. "לא התכוונה לקנות", אומרת המוכרת.

הקולקציה בחנות כבר בצבעי החורף הבא, הרבה חום־זהב עם הרבה נחשים וקרוקודילים. יש גם חגורות וארנקים ובחלון הראווה כבר אפשר לראות מגפים. 460 ש"ח – למי שמתעניינת.

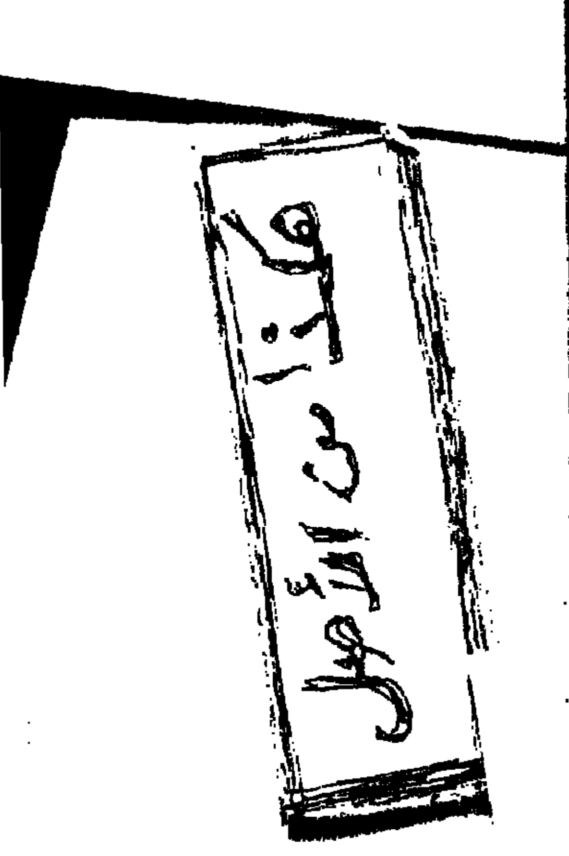
לורדה מקרית־גת נדמה ששמעה את השם "נושקה" באיזשהו מקום, אבל היא לא בטוחה. היא לא קונה שם נעלים. גם לא באיטליה. לפעמים בדיזנגוף. זה גבול היוקר שהיא מרשה לעצמה, מפעם לפעם. הנעל הכי יקרה שלה עד עכשיו עלתה אולי 70 שקל. ואת זו היא מספרת בשקט, שבעלה לא ישמע.

שמעת על נעלים שעולות 240 ש"ח?

"כמה?! אני בחיים שלי לא אוציא סכום כזה על נעליים", היא אומרת.

את אילנה מרמת־אביב אפשר בקלות לכלול בעשירון הגבוה. כסף הוא לא הבעייה שלה. לפחות פעמיים בשנה היא מבקרת בחנויות של באנהוף־שטרסה בציריך וויה דל־קורסו במילנו. בציריך היא נכנסת לחנות הגדולה של "באלי", מתבשמת מהריח ויוצאת. "אני קונה נעלים בחנויות זולות", היא אומרת. "גם בציריך אפשר למצוא אותן. צריך לדעת איפה לחפש. אבל הכי אני נהנית מהנעלים של יפו".

מרכז הנעליים התל־אביבי עבר בשנים האחרונות מרחוב נוה־שאנן בתחנה המרכזית, ליפו. בתי־מלאכה קטנים ונעליים במחירים מצחיקים. 35 ש"ח אחרי הנחה, לא איטלקי. סתם זול.

מכה מתחת לחגורה

"יש הבדל גדול בין לאהוב אותך ולרצות אותך. אני לא מאשים אותן. גם אני, לפני שנפצעתי, לא רצתי ברחוב והתאהבתי במשותקות".

"אנשים מצפים ממני שאדבר, מקסימום, על החוסר שלי במין. כשיוצא לי לדבר על נשים, אני מרגיש אשמה, מתנצל מראש שאני מעז לדבר על מין".

את השלבים, היא מתחילה לפתח כעס כלפני ... כאילו גילתה בתוכה איזה סוג של פרברסיה. ... הכעס מופנה אלי נוסח: איך אתה מעיז לגרום ... שאמשך אליך? החשיבה הסטריאוטיפית הנסה ... האנשים האלה לא מסוגלים לדפוק, נקודה.

... הורים מעוזים להעביר את המסר הזה לבנות ... הרי אני עוד לא מכיר מאה אחוז את התגובות ... הגוף שלי, או איך אתה ממול כבר יודע עלי הכל? ... שסבא והאמא שלה אומרים לה 'את מטורפת ... עם אחד כזה', את הבעיטה הראשונה הם נותנים ... מתחת לחגורה, בין הרגליים".

איזה סוג של גבריות נישבר בך עם הפציעה ...?

"גם אם נניח שאני מנוטרל ממצ'ואיזם גברי, אני ...

החברות שלו, לפני שהכיר את ענת, משפט בנוסח: "אתה נכה, אתה לא שווה שום דבר". כמובן שיש גם הורים הרבה יותר מתורכתים ומנומסים. יש הורים שלא מדברים הרבה, פשוט אורזים את הילדה ונוסעים רחוק. כל אחד מהם, מהבחורים על הכסא, עבר ווריאציה אחרת של יריקה כפנים. הם מיומנים לנגב את הרוק הזה, מוין למד להרים את הראש אחרי הניגוב, לחייך, להמשיך לחייך. אורי פחות.

אורי: "יש הבדל גדול בין לאהוב אותך ולרצות אותך. אני לא מאשים אותן. גם אני, לפני שנפצעתי, לא רצתי ברחוב והתאהבתי במשותקות".

אם מוין ואורי היו שואלים את הרופא על חיי מין, והתשובה שלו לא היתה "זה תלוי" אלא "אי אפשר" – הם היו מתבטאים ספונטנית, כל אחד מהשדה שלו, בלי לדעת אחד על השני, בשתי מילים: "הייתי מתאבד".

ואם יש סיכוי, איך משקמים בכוון החיובי?

ד"ר עמי שקד, מהמרפאה הסקסולוגית במרכז השיקום בתל־השומר, אומר: "הטיפול בליקויי התיפקוד המיני של הנכה אינו שונה מאשר לגבי האדם השלם בגופו. מתאימים שיטת טיפול אינדיבידואלית לכל אדם בנפרד, בהתאם למצבו, לאחר בדיקה נוירולוגית. משתדלים שבכל מקרה בו יש לנכה בת־זוג, היא תתלווה במהלך הייעוץ. הטיפול בבעיה המינית הוא זוגי".

יש טיפול מעשי יותר משיחות?

"שיחות יכולות להיות מאוד מוחשיות, אם נותנים לבני הזוג כיוון התנהגותי. אחד הדברים החשובים אצל ...

... פגוע וחוב שירדו: הוא למצוא דרך שתביאה את הגבר לזיקפה, למרות העדר תחושה. זה מצריך התנסויות מסויימות, שיתן בת הזוג תגרה את הגבר באיזורי גירוי מסויימים, שאילו קודם לא ניזקו ...

אפשר ללמוד להנות?

ד"ר שקד: "אחרי תקופה של התנסות בתנוחות ... מסויימות, מרבית האנשים מדווחים על יכולת גבוהה של הנאה ויכולת להגיע לתחושה של פורקן מיני בצורה ספונטנית. באיזורים חדשים מתפתח פיצוי על אבדן התחושה באיזורים שנפצעו. מדווחים על הנאה באיזור הפציעה ומעלה, מצב שלא היה לפני הפציעה. צריך להדגיש שאף אחד אינו יכול להגדיר מצבים של הנאה זולת הנכה עצמו. צריך לדעת להתרחק מהכללות ומגישות סטראוטיפיות. זה אמור גם לגבי האשה הנכה, הפאסיבית כביכול, ששוכבת על ...

... גם אותם. "זה לא שאני אוהב מאוד את החיים האלה", הוא אומר בלי דרמה, כשמדברים על פתרונות אפשריים, "אבל קשה לי להיפרד מהם". בין ההריסות בבית המשפחה, הוא חושב מה, בעצם, מטריד אנשים בריאים?

בבית הקפה עם מוין, שולחן אחד מאחור, מתלבט זוג בקול רם, מאד ברצינות, בין מאמה תרד עם גבינה לתרד עם בשר.

בילי מוסקונה־לרמן

"לא הייתי יוצא עם בחורה נכה"

בסרט הישראלי החדש "לא שם זין" (לפי ספרו של דן בן־אמוץ, במוי: שמואל אימברמן), משחק איקה זהר את הגיבור רפי לוין, משותק בחצי גופו התחתון מכדור שחדר לבטנו ומרותק לכסא גלגלים: לעולם לא ירגיש למטה כאב או תענוג. אחרי הפציעה הוא מגרש את חברתו גירה. השבר שלו טוטאלי.

איקה זהר: "במעט כל הנכים שפגשתי, ניתקו את מערכות היחסים הקודמות ופתחו פרק חדש, עם אשה שהכירו מרגע הישיבה בכסא הגלגלים. לא אשה שמזכירה להם את התקופה שהיתה ...

... לו, ואף פעם לא יוכל יותר לקיים יחסים. לא יאמין אחרת עד שלא יוכיח לעצמו את ההיפך, ועד שלא יעשה – לא יוכיח לעצמו".

יכולת להרגיש כמותו?

"במישור מסויים. אדם מתחיל לבנות את עצמו מן המניות שלו. ההצלחה שלנו אצל המין השני מנה את הבטחון העצמי שלנו. מה שאדם חושב על עצמו כיצור מיני, או לא מיני, מכתיב את כל מערכת הקשרים שהוא יוצר, גם מחוץ למערכת ...

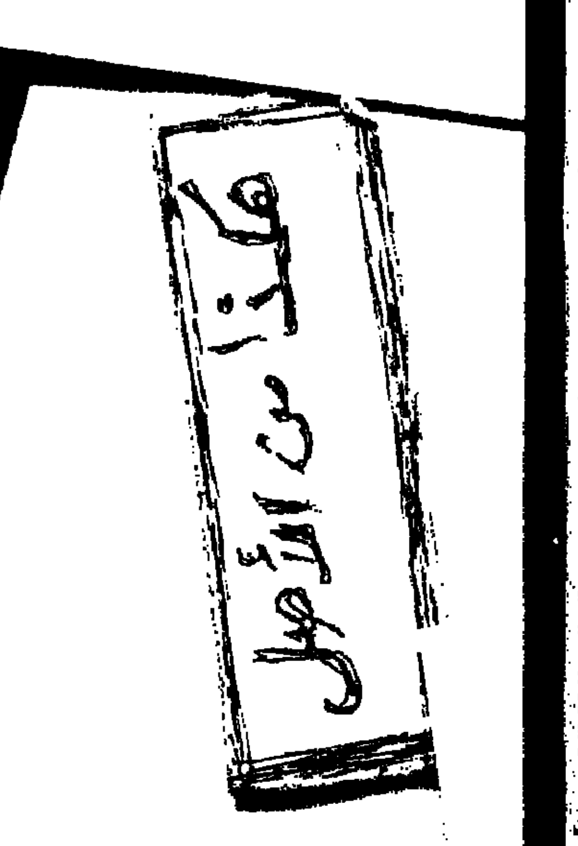
החיזור. לכן אין אדם נכה ששלם עם עצמו וטוב לו עם הנכות שלו. השאלה היא אם אתה בונה את חייך לפי חצי הכוס הריקה או המלאה. ובין נכים, כמו בין כל בני האדם, יש כאלה ויש כאלה."

אתה היית יוצא עם בחורה נכה, על כסא גלגלים, משותקת מהמותניים ומטה?

"אני חושב שלא הייתי יוצא עם בחורה נכה. אני יודע שזה נשמע נורא ועושה אותי בזוונה. אבל במחשבה שניה, כשפוגשים בנאדם, ונוצר איזשהו קליק וקורה משהו – נראה לי שלא ...

... אחר־כך, תדמית ודברים כאלה. אלא שהמוגבלות היא שלנו, לא שלהם. הרי עד לפני כמה שנים היו אומרים: שלא תביא לי פרענקית הביתה! שלא תלכי עם רומני! ויחד עם זאת, לי חשוב מאד שהפרטנרית שלי בחיים תהיה מאד עצמאית לא חיים רק אחד למען השני, אני בנאדם עצמאי, עם קריירה, עם חיים מאד אינדיבידואליסטים והגשמה עצמית, כך שאחפש אשה שדומה לי."

עידית שמגר

העיתון לאשה ולמשפחה

את

יולי 87

את — מגזין לגברים

ג'ונפר — עיתון לילדים

הופיעו! הופיעו! הופיעו!

248 עמודים

00078740

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 3.7.52 — 10.7.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

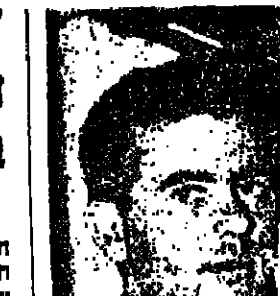
מעריב

השבוע לפני 35 שנה

החלה חקירת נאשמי הפצצה

"הבינונו את האשמה" — השיבו עמוס קינן ("עוזי") ושאלתיאל בן־יאיר, כשהובאו הבוקר לחקירה מוקדמת בפני השופט ה. בנטל בת"א באשמת גרימת נזק ע"י פיצוץ פצצה בביתו של שר התחבורה ד. צ. פנקס ברח' רמח"ל 6 בת"א ב־22 ביוני 1952, בשעה שמר פנקס ובני משפחתו נמצאו בדירתם.

השניים נאשמם גם בנשיאת פצצה ללא רשיון. בכתב האשמה נאמר שכתוצאה מן הפצצה נשברו דלתות, חלונות ורהיטים ונגרמו נזקים בשלוש הקומות של הבית.

עמוס קינן (עוזי)

שאלתיאל בן־יאיר

"מצב הסטודנטים — בכל רע"

"מצבו של הסטודנט העברי הוא בכל רעו הכנסתו החדשית הממוצעת היא כ־42 לירות ותקציבו המינימלי הוא כ־60 לירות" — מסר הבוקר אברהם כ"ץ, מ"חוגש למען הסטודנט", במסיבת עתונאים בירושלים.

40% מהסטודנטים עובדים עבודה חלקית ושלושים אחוז עסוקים במשרות שלות למען פרנסתם. עבודה זו אינה מאפשרת להם להקדיש את כל זמנם ללימודים. דרישת האוניברסיטה להעלות את שכר הלימוד היא אולי מוצדקת, אך כל העלאה תגזור מהסטודנט העברי שעות מלימודיו.

הסטודנטים דורשים בראש ובראשונה תנאי שיכון אשר יאפשרו להם להקטין את הוצאותיהם ואז לא יתנגדו להעלאת השכר.

"הכנענים" יצאו לרחוב...

(משמאל לימין) אוריאל שלח, אהרן אמיר, עוזי אורנן, אורי אבנרי ובועז עברון מזעיקים ברמקולים נגד "פרור דתי".

כמיליון ל"י — נזק הדליקה ביפו

נזק של כמיליון ל"י נגרם הלילה בדליקה עצומה שהשתוללה כשמונה שעות במחסני הסחורות וה"שוקים" ליד נמל יפו. כל הסחורה שנמצאה במחסנים ובתוכם החפצים האישיים של עולי פרס, שהגיעו בשבועות האחרונים ארצה, עלו באש. כבאים מכל הסביבה עמלו כל שעות הלילה, כדי לאתר את הדליקה והצליחו למנוע נזק נוסף של מיליונים ל"י. המשטרה החלה בחקירה ענפה, לאחר שנתעורר חשד, כי היתה הצתה.

בשעה אחת אחרי חצות הורידה התפוצצות אדירה את תושבי יפו המתגוררים בסביבת שער הכניסה לנמל. ההתפוצצות הציתה את גג מחסן הסוכנות בן שתי קומות. מתוך הבית פרצו להבות גדולות, שנראו למרחקים רבים, עד לרמת־גן.

הכדורסלנים שלנו ניצחו בקופנהאגן

הקבוצה הישראלית לכדורסל לאולימפיאדה ניצחה אתמול בקופנהאגן בשיעור 50:77.

גם הפעם הדגימה הנבחרת הישראלית משחק משובח ועלתה על הקבוצה האמריקאנית, המורכבת משחקנים גבוהי קומה, בעלי דרגה ספורטיבית נאה וקלעים טובים, בכל שלבי המשחק. הקהל הרב הריע לכבוד הקבוצה המנצחת.

פטנט לאנרגיה אטומית בישראל

פטנט "לייצור אנרגיה על ידי פיצול גרעיני אורניום" נרשם אצל רושם הפטנטים הישראלי.

בעל הפטנט הרשמי הוא ד"ר רינגהולד כהן, שדרות רוטשילד 18, ת"א. אולם מתברר כי מר כהן הוא יועץ לענייני פטנטים ולפי החוק הישראלי רשאית חברה זרה לרשום את הפטנט שלה "אינקוגניטו", כלומר על שמו של היועץ לפטנטים, בלי לגלות זהותה.

"קול העם" בסגר לשבוע

"קול העם", העתון היומי של המפלגה הקומוניסטית, נסגר לשבוע ימים בגלל עבירה על תקנות הצנזורה.

מסה"ד נתקבל פה אחר צהרים, הצנזורה המורכבת מנציגי הציבור והאוחי, העתונאים והצבא.

"הערבים שלי לא יפנו לתופיק טובי"

ציר הכנסת סיף אלדין זעבי מנצרת גינה במלים חריפות את התפרצותו של תופיק טובי אמש בכנסת, והכחיש את סיפורו והאשמותיו כביכול, של צה"ל, בזמן החיפושים בכפר ערב־אל־שיבלי בגליל. "אנשי הכפר הזה הם עם לא באו ולא יבואו לתופיק טובי, הם אנשים שלי ואם היה קורה משהו היו באים ומספרים לי ולא לתופיק טובי. אבל מה היה מאז ומקדם לרוצה את עצמו לענייני ים ומקומות שאינו מבקש לספר סיפורים שאינם נכונים כדי להופיע כמגן כביכול על ענייני הערבים".

השעון יסוג לאחור...

כל השעונים החשמליים בירושלים, ביניהם שעונים של מוסדות, ש ה ר י ו ק הוא הצד הראשון שלהם (כגון הטלגרף, וה"ארירן) גילו לפתע מימים האחרונים סימני "טירוף", פעם הולך לתקדים, פעם — לאחור, קדימה, אחורה ותור הלילה.

סופרנו בירושלים חקר תופעת המנוחה זו והוברר לו, כי הדבר בא בעקבות החלטת מתאומית של חברת החשמל הירושלמית לשנות את תדירות הזרם בחודשי הקיץ.

מנהל חברת החשמל מר וינגר הסביר לנו, כי שינוי זה יאפשר להגביר את אספקת זרם החשמל לתעשיה, דבר שהוא עדיף על שמירת דיוק השעונים החשמליים.

שמלות "לכל" ב־10,8 ל"י

מכירת שמלות "לכל" במחיר 10,886 ל"י ו־8 נקודות, החלה היום ב־13 חנויות בתל־אביב־יפו, בירושלים, בחיפה ובמושבות.

משקעות הבוקר היה ביקוש טוב לשמלות אלה, אם כי לא נתנו תורים ליד החנויות.

הוסל סכסוך עורכי־הדין והמועצה המשפטית

הסתדרות עורכי־הדין הפסיק בשבוע הבא את חברות המועצה המשפטית ועורריה, לאחר שהגיעה הבוקר להסכם עם שר המשפטים ד"ר ה. כהן על הרכב המועצה.

נציגי הסתדרות עורכי־הדין לא השתתפו במשך חודשיים בדיוני המועצה כמחאה על כך שד"ר יוסף שר המשפטים לשעבר, מכל שני מועמדים למועצה המשפטית. הבוקר הודיע ד"ר כהן, כי הוא מינה את שני המועמדים שנפסלו, עורכי־הדין מרדור וקיסרי, כחברי המועצה המשפטית.

מועדון מטיילי מעריב

טיולי קיץ 1987

לגלות עולם נסתר עם מדריכי נאות הככר

מבצע 10% הנחה* על כל הטיולים הכוללים את: יוגוסלביה, לנרשמים למועדי היציאה בסוף יולי, אוגוסט וספטמבר החל מ- 21.7 עד 21.9.
* ההנחה על שרותי הקרקע.

יוגוסלביה לעומק – 16 יום – 23.6, 7.7, 21.7, 2.8, 9.8, 2.9, 15.9, 6.10

הונגריה ויוגוסלביה – 18 יום – 5.7, 19.7, 2.8, 9.8, 20.9, 4.10

יוגוסלביה ואוסטריה – 17 יום – 12.7, 2.8, 13.9

הונגריה יוגוסלביה אוסטריה – 23 יום – 28.7, 8.9

יוגוסלביה ואיטליה – 18 יום – 13.7, 5.8, 17.9

פולין והונגריה – 15 יום – 2.7, 23.6, 5.7, 6.8, 1.10

הונגריה ווינה – 8 יום – 19.7, 2.8, 9.8, 20.9, 4.10

תורכיה

תורכיה הקלאסית – 18 יום – 14.8, 11.9, 2.10

מערב תורכיה – 20 יום – 10.7, 27.7, 31.7, 23.9

חגיגה בתורכיה – 10 ימים – 5.8, 23.9, 7.10

ספרד פורטוגל והפירנאים

ספרד ופורטוגל – 15 יום – 25.6, 9.7, 30.7, 13.8, 3.9, 21.9, 5.10, 22.10

ספרד פורטוגל והפירנאים – 20 יום – 9.7, 25.6, 30.7, 13.8, 3.9, 17.9, 1.10, 22.10 (19 יום)

שלב בחופשתך שבוע נופש בפלמה דה־מיורקה.

דרום אמריקה במסלול המקיף – 32 יום – 14.7, 22.9

סקנדינביה

סקנדינביה הקלאסית – 18 יום – 2.7, 23.7, 6.8, 10.9

סקנדינביה סביב סביב – 18 יום – 16.7, 9.8

קניה

ספארי מקיף בקניה – 16 יום – 16.7, 30.7, 13.8, 17.9, 1.10

מיני ספארי בקניה – 9 ימים – 16.7, 30.7, 13.8, 17.9, 1.10, 6.10 (טיולים מיוחדים לחגים)

שלב בחופשתך שבוע נופש אקזוטי במלון המפואר דיאני־ריף לחוף האוקיינוס ההודי.

המזרח הרחוק

המזרח הרחוק הטיול הקלאסי – הונג קונג, יפן, טיוואן, תאילנד, הודו ונפאל, פיליפינים – 37 יום – 21.9, 14.9, 27.8, 30.7, 6.10

הודו נפאל – הטיול הפתוח – 35 יום – 14.8, 21.8, 28.8, 18.9, 9.10, 16.10

טיולים בדגש מיוחד

לצד טיולינו המקיפים לכל היעדים אנו מקיימים סדרת טיולים מיוחדים השמים דגש על נושא או אזור ספציפי, טיולים אלה יודרכו ע"י מיטב המדריכים בארץ.

* מזרח תורכיה – 19 יום – 10.8, 14.9
* תורכיה בחיק הטבע – 22 יום – 17.7, 7.8 (טיול קמפינג)
* שייט ואלטות לתורכיה – 22 יום – 17.7, 11.9, 14.8
* יוגוסלביה לחובבי טבע – 19 יום – 23.7, 9.9
* יוון ויוגוסלביה בנתיב שונה – 18 יום – 4.9
* מסע בהימלאיה – 28 יום – 22.9
* הרפתקה אפריקאית מהאוקוונגו למדבר נמיב – 26 יום – 21.9
* קניה – סביב־סביב – 23 יום – 30.7, 29.9 (טיול קמפינג)
* אתיופיה וקניה – 12 יום – 28.9
* בעקבות מגלן ודרווין – פטגוניה וארץ האש לקרנבל – 35 יום – סוף ינואר 1988
* הרפתקה בדרום אמריקה – מחרי האנדים למקורות האמזונס בארץ האינקה – 32 יום – 21.7
* מרכז אמריקה – 28 יום (נובמבר 1987)
* ספרד צרפת – משני צדי הפירנאים – 16 יום – 11.8
* ספרד לשוחרי אמנות – 18 יום – 13.9
* חצי האי האיברי – 21 יום – 4.8, 6.10
* תיאטרון בלונדון – 8–11 יום – 18.9, 7.10, 9.10, 15.12, 27.12
* שייט תעלות באנגליה – 9 יום ויותר – יולי, אוגוסט 1987

לקבלת חוברת מפורטת פנה למועדון מטיילי מעריב קרליבך 2 ת"א טלפון 03-439207.

נאות הככר
לגלות עולם

12.7-17.7.87

המשביר לצרכן 40

אופנת קיץ

Marks & Spencer

St Michael

15% הנחה

על הלבשת קיץ עליונה והנעלה לנשים גברים וילדים

הנחות השבוע

ימי מוצר

יום ראשון 12.7.87 – חולצות לנשים גברים וילדים כל המבחר

יום שני 13.7.87 – כותנות לילה בייבי דול פיג'מות לנשים וילדות

הנחות מיוחדות

מגבות עד 30% הנחה דגם "פלמה"

ובנוסף על קנית 2 מגבות

מזוודות REVELATION 15% הנחה כל המידות

30% הנחה

■ תחתונים וגופיות לנשים גברים וילדים

■ הלבשת תינוקות

שבוע יצרן תפרון-שיקה

tefron chica

שרות ללקוחות המשביר לצרכן - קניה באשראי עד 12 תשלומים